

Բ

ԸԱՄԱՂՁԳԱՅԻՆԻ

Տեղեկատու 2012

Համազգային Հայ Կրթական Եւ Մշակութային Միութիւն
Հրատարակութիւն Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան

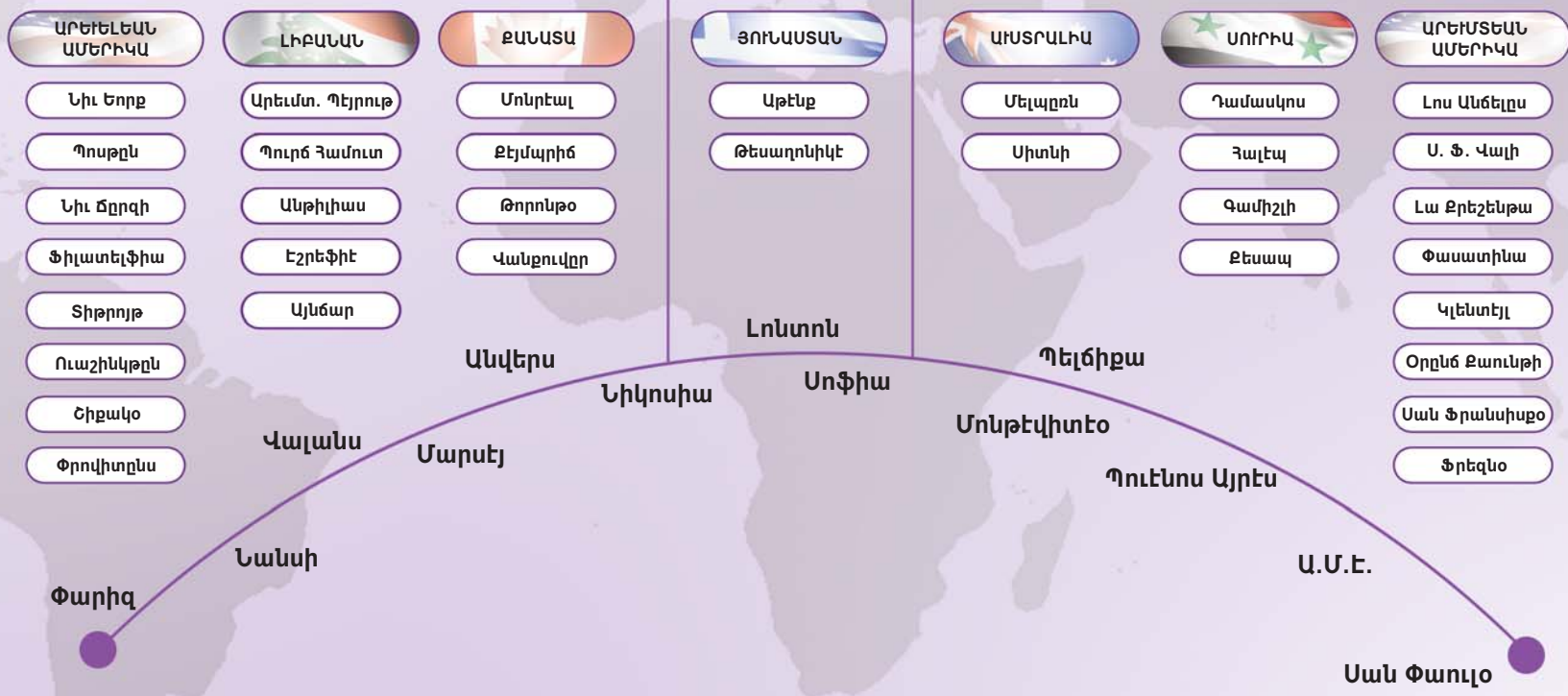
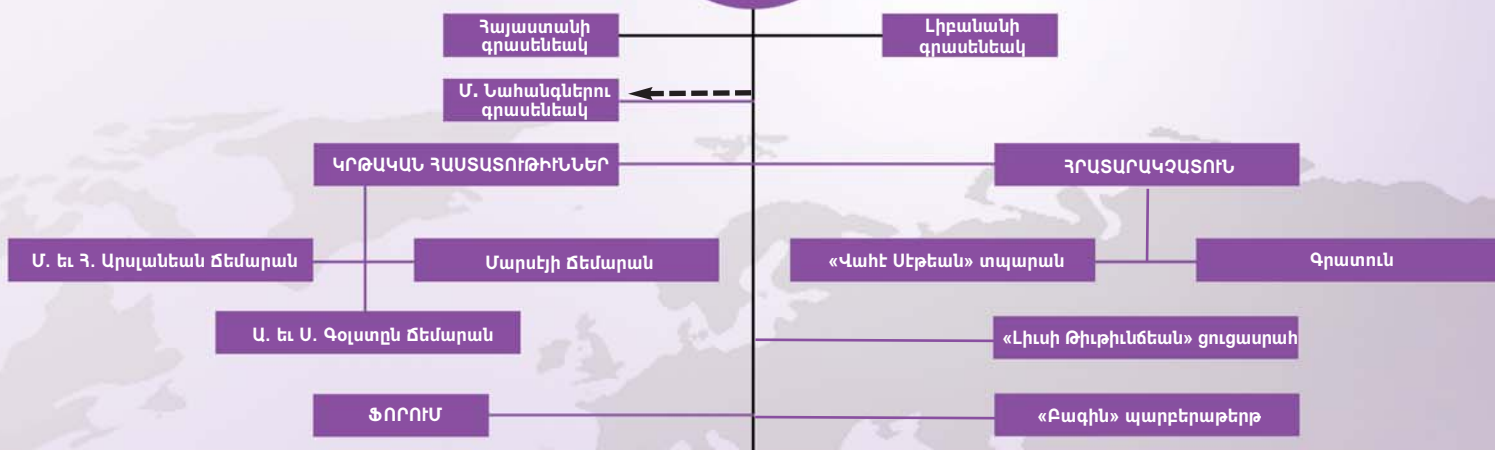
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

■ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ	1
■ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐ	2-13
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ Կ'ԱՊՐԵՑՆԵ, ԿԸ ՊԱՆԾԱՑՆԵ ԵՒ ԿԸ ՏԱՐԱԾԵ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ «ԷՐԵՔՈՒՆԻ» ՊԱՐԻ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ «ԼԻՒՄԻ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՅԻՆ «ԼԻՔԱՆԱՆ» ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄՔԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ «ԲԱԳԻՆ»-Ի 2012-Ի ԲԱՑԱՌԻԿԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՅԼԱԶԱՆ ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄ ՊԱՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԹԱՏՐՈՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱԻԱՔ (ՖՈՐՈՒՄ)	
■ ԿՐԹԱԿԱՆ	14
ՄԵԼԱՆՔԹՈՆ ԵՒ ՀԱՅԿ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ ԱՐՇԱԿ ԵՒ ՍՕՖԻ ԳՕԼՍԸՆ ՃԵՄԱՐԱՆ	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ	15
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՈՐԱԿ ԵՒ ԱՐԺԷՔ	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐ	16-35
ՄԱՐՍԷՅԻ ՃԵՄԱՐԱՆ (ՅԱՏՈՒԿ ՁԵԿՈՅՑ) ԿԵՆՏՈՒՆԱԿ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ը ՓՈՐՁԱԴԱՇՏ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐՈՅՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԵԱՆ	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԱՐԽԻՒՆԵՐ	36-37
ԱՆՑԵԱԼԷՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՈՂ ԱՅԺՄԵԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԱՊՐՈՂ ԱՐԽԻՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ	
■ ՎԻՃԱՐԿԵԼԻ ՀԱՐՑ	38-39
ՍՓԻՒՔԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ ԽՁՈՒՄ ԿԱՅ, ԹԵ՞ ՈՉ, ԵԹԵ ԱՅՈ, Ի՞ՆՉ ԵՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	40

Խմբագիր. **Լուսիկ Կիլոյեան-Սրապեան**
Ձեւագծում. **Եռնիսես**
Կողքի ձեւաւորում. **Ռոստոմ Գոյումճեան**
Էջադրում. **Անի Փեղիվանեան-Սարգիսեան**
Տպագրութիւն. **Համազգայինի «Վահէ Սէթեան» հրատարակչատուն**

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԵՒ ՍՓԻՒՌ-ՔԱՀԱՅ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐԸ

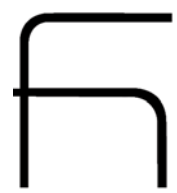
Համազգայինի առաքելությունը երկնից է՝ սատարել հայ մշակույթի պահպանման, զարգացման եւ տարածման եւ իրականացնել կրթական բարձրորակ եւ լաւ հայեցի դաստիարակություն շամբող ծրագիրներ, ներառեալ՝ հիմնումը եւ ղեկավարումը հայկական վարժարաններու: Թէեւ իր ուժերուն ներած չափով Համազգայինը կը գործէ նաեւ Հայաստանի եւ Արցախի մէջ, իր գործունեութեան գլխաւոր դաշտը Սփիւռքն է:

Իր նպատակներուն իրականացման ճամբուն վրայ Համազգայինը հիմնած է երեք հայկական վարժարաններ՝ Պէյրուսի, Մարսէյի եւ Սիտնիի ճեմարանները: Մեր առաջին տեղեկատուն անդրադարձաւ Մ. եւ Հ. Արսլանեան ճեմարանին: Այս երկրորդ թիւը Համազգային միութեան 2012 տարեշրջանի աշխուժ գործունեութիւնը ներկայացնելու առընթեր, կը կեդրոնանայ Համազգայինի Մարսէյի ճեմարանին վրայ, մանրամասնօրէն ներկայացնելով վարժարանին հիմնադրութիւնը, առաքելութիւնը, պատմութիւնը, աճը, ներկայ ուսումնական եւ վարչական դրութիւնը, տաճնապները եւ ձեռքբերումները, ինչպէս նաեւ՝ անցեալի եւ ներկայի պատասխանատուներուն մտահոգութիւններն ու մտածումները: Այս տեղեկագրումը կ'ընէ աւելին. կը փորձէ ընթերցողին փոխանցել տաճնապը, ապրումները եւ մանկավարժական մեթոտները մեր կրթական գործիչներուն, որոնք արեւմտեան աշխարհի դժուար պայմաններուն մէջ կը փորձեն երիտասարդ սերունդին քով հայերէնի տիրապետում եւ հայկական ինքնութիւն ու շունչ ամրացնել:

Համազգայինի նպատակներուն իրականացումը կ'ենթադրէ նաեւ ջերմ յարաբերութիւն մշակել եւ ստեղծագործ համարկումով աշխուժօրէն գործակցիլ երիտասարդութեան հետ: Ինչո՞ւ այդ սերտ կապերը կը բացակային ներկայիս: Այս՝ մէկն է այն կարեւոր հարցադրումներէն, որոնց դեմ յանդիման կանգնած է Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը այսօր: Արդեօք խզում կա՞յ մեր կազմակերպութեան եւ նոր սերունդներուն միջեւ: Հարցադրումը ընդհանրացնելով՝ արդեօք խզում կա՞յ ընդհանրապէս նոր սերունդներուն եւ հայ հասարակական կազմակերպութիւններուն միջեւ: Եթէ այո՞, ի՞նչ են պատճառները: Անհրաժեշտ է գտնել այս հարցումներուն պատասխանները, որովհետեւ առանց երիտասարդութեան հետ սերտ գործակցութեան եւ համարկումի, մեր հասարակական կազմակերպութիւնները իրենց առաքելութեան գործադրութեան մէջ դատապարտուած են ձախողութեան: Դժբախտաբար այս նիւթին առնչուող լուրջ ուսումնասիրութիւններ եւ վիճակագրութիւններ չկան:

Մեր այս տեղեկատուին «Վիճարկելի հարց»-ի բաժինը կ'արձարծէ այս նիւթը՝ ընթերցողին փոխանցելով նաեւ սփիւռքահայ կարգ մը մտաւորականներու եւ մշակութային գործիչներու հակիրճ կարծիքները, որոնք անշուշտ հարցին սպառնիչ քննութեան արդիւնքը ըլլալու հաւանականութիւնը չեն կրնար ունենալ, բայց կրնան ըլլալ ատաղձ՝ աւելի խոր վերլուծումներու: Կը սպասենք բոլորէն՝ երիտասարդներ, մտաւորականներ եւ ընդհանրապէս Համազգայինի համակիրներ, որ մասնակցին հրատապ կարեւորութիւն ներկայացնող այս հարցին քննարկումին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԿԱՊՐԵՅՆԷ, ԿԸ ՊԱՆԾԱՅՆԷ ԵՒ ԿԸ ՏԱՐԱԾԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ (2012 ՏԱՐԻՆ)

Տարուէ տարի արագ թափով կը բազմանան հայկական հաւաքական ինքնութեան շունչ տուող Համազգայինի ձեռնարկները: Ժամանակագրական կարգով կը ցանկագրենք 2012-ին իրականացած աւելի քան 300 իրադարձութիւններ, որոնք աշխարհի չորս ծագերուն, 17 երկիրներու տարբեր քաղաքներուն մէջ, հայկական հարուստ աւանդը վերածած են ապրող ներկայի: Համազգայինի աւելի քան 60 գեղարուեստական խումբեր եւ կառոյցներ կը գործեն իբրեւ գաղութներու կեանքը վերանորոգող, մշակութային իւրայատկութիւնը հաստատող եւ պատկանելիութեան հաւատքը ամրացնող գործօններ: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը ունի իրեն յատուկ պատմութիւն մը եւ հանրութիւնը հետաքրքրելու կարողութիւն մը: Ներկայ հրատարակութեան մէջ լուսարձակի տակ կ'առնենք ուշագրաւ օրինակներ: Համազգայինի շուրջ կը միանան սրտերը նոյնիսկ տազնապի օրերուն: Հպարտութեամբ կը նշենք այն քանի մը ձեռնարկները, որոնք կազմակերպուեցան ժամանակին բեղուն գործունեութեամբ եռուն Սուրիոյ մեր մասնաճիւղերուն կողմէ, պատերազմի թեժ ամիսներուն սուրիահայ գաղութին ներշնչելով վերապրելու կամքը:

ՍՈՒՐԻԱՅԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՎԻՃԱԿԻՆ ՆՈՒՐՈՒՄԾ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ (ՀՍԼԷՊ)

Համազգայինի Սուրիոյ Շրջ. Վարչութիւնը կը շարունակէ իր առաքելութիւնը պատերազմի արհաւիրք ապրող երկրին մէջ: Նոյեմբերին խորհրդածողովի կը հրաւիրէ մտաւորականներ, միութիւններու ներկայացուցիչներ, մշակութային գործիչներ: Խորհրդածողովին ընթացքին կը ցուցադրուին պատերազմին աւերը պատկերող լուսանկարներ, տեսերիզներ:

Կը քննարկուին. Սուրիահայ շտապ օգնութեան մարմնին տարած աշխատանքները:

Մշակութային գործիչներու եւ միութիւններու դերակատարութիւնը:

Սուրիոյ հայ համայնքին մշակութային ժառանգութիւնը եւ անոր պահպանումին հիմնախնդիրը:

Չանգուածային լրատուամիջոցներով հալէպահայութեան իրավիճակը ներկայացնելու միջոցները:

Շուրջ 50 ներկաները կը վերահաստատեն իբրեւ երկրին անբաժան մէկ մասը՝ պատնէշի վրայ մնալու իրենց յանձնառութիւնը:

Համազգայինի Հայաստանի գրասենեակը

Կը միանայ սուրիահայերու աջակցութեան «Օգնի՛ր եղբօրդ» ծրագիրին կազմակերպական եւ համադրական աշխատանքներուն:

«ԷՐԵՐՈՒՆԻ» ՊԱՐԻ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ԱՐՄԱՏՆԵՐՈՒ ՇՈՒՆՉԸ ԿԸ ԲԵՐԵՆ ՊՈՍԹԸՆԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻՆ

Համազգայինի **Պոսթընի մասնաճիղը** 2011-ի Սեպտեմբերին հիմնեց Մեծն Պոսթընի **«Էրեբունի»** պարի դպրոցը եւ պարախումբը՝ գոհացնելու համար գաղութին պահանջը: Աշակերտութեան թիւը 7 ամսուան մէջ հասած էր 60-ի, երբ 2012-ի Յունիսին դպրոցին պարախումբը տուաւ իր առաջին ելոյթը: Ծնողներ արդէն կը հպարտանային գեղարուեստական ղեկավար եւ պարուսոյց Արման Մնացականեանի մանկավարժական մեթոտներով պարի աշխարհ մուտք գործած իրենց զաւակներուն կատարումներով:

«Անոնք թարմ շունչով, խանդավառ արտայայտութեամբ, ինքնավստահ եւ խրոխտ կեցուածքով ներկայացուցին հայկական աւանդական պարեր,- կը գրէ «Արմինիըն Ուիքլի»՝ դպրոցին իրագործումները համադրող թղթակցութեան մը մէջ:- Աւելի քան 500 հանդիսատեսներու դիմաց անոնք ներկայացուցին 14 պարեր, որոնց շարքին՝ գաւառական պարեր, ինչպէս՝ «Տարօնի պար», ապա նաեւ՝ «Մարտական լորքէ»: Ելոյթը վերջ գտաւ «Հայեր միացէ՛ք» երգին պարային թնդացող կատարումով»:

«Էրեբունի» պարի դպրոցին նպատակն է մանուկներուն ընձեռել կրթական այնպիսի միջավայր մը, ուր անոնք կանոնաւոր ծրագրի մը հետեւելով՝ սորվին պարի հիմնական գիտելիքներ:

«Մանուկներուն կը սորվեցնենք ճիշդ դիրքով կանգնիլ, համաչափ շարժել մարմնին անդամները, ուժ գործածել, ճկունութիւն ցուցաբերել եւ ներդաշնակութիւն պահել,- կը բացատրէ Մնացականեան՝ նոյն թերթին մէջ:- Ասիկա պարարուեստի կրթութեան մէջ ամբողջական մօտեցում մըն է, որ ընդհանրապէս կը կիրարկուի արհեստավարժ դպրոցներու մէջ»:

Հայաստանի Պարի պետական դպրոցէն վկայեալ եւ Հայաստանի «Բարեկամութիւն» պարի պետական անսամբլի գլխաւոր մենակատար Մնացականեան մանկավարժ պարուսոյց է: Անոր հիմնած «Ոսկեդար» պարախումբը արժանացած է բազմաթիւ մրցանակներու:

Նոյեմբերին **«Էրեբունի»** դպրոցին պարախումբը մասնակցեցաւ Ինգա եւ Անուշ Արշակեան քոյրերուն Պոսթընի համերգին՝ հայկական փոփ մշակոյթի փորձառութիւն մը ապրելով: Խումբը նաեւ պարեց Հարվըրտ հրապարակի պարի փառատօսին եւ ՀՕՄ-ի կազմակերպած Թենքսկիլինկի ընթրիքին:

Հաւատալով, որ նուագախումբի մը ընկերակցութիւնը կը խթանէ մանուկներուն սորվելու գործընթացը եւ յաւելեալ վայելք կը պարգեւէ հանդիսատեսին, Համազգայինի **Պոսթընի մասնաճիղը «Էրեբունի»** պարախումբին առաջին ելոյթին հրաւիրած է խումբ մը արհեստավարժ երաժիշտներ: Անոնց ղեկավարը՝ Մարթին Յարութիւնեան, որ կը գլխաւորէ Պոսթընի «Արեւ» ժողովրդային նուագախումբը, համոզուած է, թէ հայկական աւանդական ժողովրդային պարերը մանուկներուն սորվեցնելը «մեր աւանդութիւնները մեր նորահաս սերունդներուն սրտին մէջ վառ պահելու ձեւ մըն է», ինչպէս կը մէջբերէ «Արմինիըն Ուիքլի»:

«Էրեբունի» պարի դպրոցին նոր տարեշրջանը կը սկսի Սեպտեմբերին: Յաւելեալ տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ՝ այցելելով դպրոցին կայքէջը.

www.hamazkayin-usa.org/erebouni

«ԼԻՍԻ ԹԻՔԻՆՃԵԱՆ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՅԻՆ «ԼԻԲԱՆԱՆ» ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍԸ
ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԿԱՊԵՐ ՍՏԵՂԾՈՂ ԱՌԻԹ ՄԸ

«Երեք սերունդի արուեստագետներու ցուցահանդես՝ Լիբանանի մէջ. մարդկային տառապանքը՝ արդիականութեան եւ ժամանակակից վերիվայրումներուն միջեւ»:

Լիբանանեան «Յայաթ» օրաթերթը այս բառերով կը բնորոշէր Սեպտեմբերին Կեդրոնական Պէյրութի Վիլլա Չէյն շքեղ ցուցասրահին մէջ տեղի ունեցած «Լիբանան» ցուցահանդէսը, որ կը վայելէր հովանաւորութիւնը Լիբանանի վարչապետ Նեժիպ Միքաթիի:

Յաւաքական ցուցահանդէսին ներկայացուցեցան հայ եւ օտար 36 արուեստագետներէ* գեղանկարներ, քանդակներ, միքստ միտիայով ստեղծագործութիւններ: «Չանոնք միացնող տարրը Լիբանանն էր, որ կ'արտացոլար գեղարուեստական նրբերանգներով, զոյներով, սիւթերով եւ ոճային իւրայատկութիւններով», կը նկարագրէր «Ազդակ»:

Ցուցահանդէսին նպատակն էր ցոյց տալ, թէ «Պէյրութը քաղաքակրթութիւններու եւ արուեստներու զարգացման մէջ ունի

իր կարեւոր դերակատարութիւնը», ինչպէս կ'ըսէր «Լիւսի Թիւքինճեան» ցուցասրահի տնօրէն Յակոբ Յաւաթեան՝ բացման հանդիսութեան իր խօսքին մէջ:

Այս առիթով յուշանուէր մը յանձնուեցաւ վարչապետ Միքաթիի, որ մեծապէս արժեւորեց «Լիւսի Թիւքինճեան» ցուցասրահին գործունեութիւնը՝ իբրեւ Լիբանանեան արուեստի զարգացումին նպաստող կառույց: «Այնքան ատեն որ նմանօրինակ ցուցահանդէսներ կը կազմակերպուին, ապա երկրին ապագան ապահով է եւ կարելի է յաղթահարել դժուարութիւնները», յայտարարեց ան:

Ցուցասրահին մուտքին «Բարսէղ Կանաչեան» երաժշտանոցի Կիթառահարներու համոյթը, ինչպէս նաեւ տուտուկի եւ ջութակի աշակերտները նուագով դիմաւորեցին պաշտօնական ներկայացուցիչները, արուեստագետներն ու արուեստասէրները:

Լիբանանեան մամուլը գովասանքով անդրադարձաւ ցուցադրուած գործերուն, որոնք կը տարուբերէին իրապաշտութեան, վերացապաշտութեան եւ գերիրապաշտութեան միջեւ:

Ցուցահանդէսը կը յղէ «նոյն հողին վրայ ապրող երկու տարբեր մշակոյթներու պատգամ մը», կը գրէր «Յայաթ»: Իսկ «Տէլի Սթար» զայն կը նկատէր «առիթ մը, ուր Յայաստանն ու Լիբանանը կը ներկայանան ձեռք ձեռքի եւ երկու ժողովուրդներուն արուեստները կը միախառնուին»:

«Լիւսի Թիւքինճեան» ցուցասրահը հիմնուած է 2009-ին՝ նուիրատուութեամբ Կարպիս եւ Լիւսի Թիւքինճեանի, ընդարձակելու համար Յամազգայիի գործունեութեան ծիրը, արուեստի բարձրորակ եւ տարբեր ոճի գործեր ծանօթացնելու համար հանրութեան, քաջալերելու՝ մշակութային երկխօսութիւնն ու փոխանակումները, ինչպէս նաեւ՝ տարածելու հայկական մշակոյթը:

Ցուցասրահը երեք տարիներու ընթացքին կազմակերպած է հայ եւ օտար արուեստագետներու քանի մը տասնեակ ցուցահանդէսներ, ունի մնայուն հաւաքածոյ մը՝ բաղկացած անուանի արուեստագետներու գործերէն:

*«Լիբանան» ցուցահանդէսին մասնակցեցան հետեւեալ արուեստագետները. Ակրբեան, Աննա Շահնագարեան, Արեւ Պետրոսեան, Արփի Վարդանեան, Արթիւր Զ., Շարպել Սամուել Աուն, Շարլ Խուրի, Տատըրեան, Էմմանուէլ Կիրակոսեան, Ֆայսալ Սուլթան, Կակօ, Ժերար Աւետիսեան, Ղասան Ղազալ, Կիւլեն Տէր Պօղոսեան, Կիւլտեր, Յրայր, Յրաչ Այնթապեան, Ժաքլին Օհանեան, Ժանեթ Եսփունճեան, Ժան Փոլ Կիրակոսեան, Լարենտի Աղասեան, Լիւսի Թիւքինճեան, Մանուէլլա Կիրակոսեան, Միրէյ Կոկիկեան, Միսաք Թերզեան, Նորիկեան, Րաֆֆի Թոքաթեան, Րաֆֆի Ետալեան, Ռաուֆ Ռիֆայի, Ռազմիկ Պերթիզեան, Ռոզվարդ Սիսեռեան, Սեղա Պեքարեան, Թորոսեան, Ուիսամ Պէյտուն, Չաւեն Խտըշեան, Չէյնա Պատրան:

«ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ «ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆՈՒԱԾՈՒՄ ՄԸ», «ՀԱՄԱՉԳԱՅՆԱՎԱՅԵԼ» ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ ՄԸ

Կլենտելյի «Պարոյր Սեւակ» մասնաճիւղի «Սայաթ Նովա» երգչախումբը միայն երեք տարեկան է, սակայն արդէն արժանացած է բարձր գնահատանքի:

Երգչախումբը 2012-ի Հոկտեմբերին տուաւ իր երկրորդ տարեկան համերգը՝ աւելի քան 800 հանդիսատեսներու դիմաց կատարելով ազգային, հայրենասիրական, դասական եւ էսթրատային երգեր:

«Հանդիսատես ժողովուրդը իր յոտնկայս ծափահարութիւններու տարափին տակ տուաւ եւ հաստատեց իր գնահատագիրն ու արժեւորումը», կը գրէ «Ասպարէզ»:

«**«Սայաթ Նովա»**-ի այս մատուցումը լիովին վայել էր Համազգայինին,- կը հաստատէ Ս. Մահերեճեան Նոյն թերթին մէջ,- որովհետեւ երկարաշունչ աշխատանքը բեմին վրայ հանդէս բերաւ երաժշտական որոշակի որակ, ընտրուած երգացանկէն սկսեալ մինչեւ խմբային միաձոյլ մատուցում, ու տակաւին՝ երիտասարդ երաժիշտներու եւ երգահաններու, այլ խօսքով՝ արուեստագետներ քաջալերողի դերակատարութիւն, որ Համազգայինին է եղած անոր ծննդեան օրէն ի վեր»:

«Թէեւ երգչախումբին անդամներէն իւրաքանչիւրը իր սեփական պատճառով միացած է երգչախումբին եւ պարտաճանաչ կերպով կը մասնակցի փորձերուն, իրողութիւնը այն է, թէ անոնք հաւաքաբար կը ծառայեն Համազգայինի առաքելութեան, կը տարածեն հայկական մշակոյթը եւ կը խանդավառեն իրենց համակիր հանդիսատեսը», կը գրէ Վիգէն Սոսիկեան՝ «Ասպարէզ»ի մէկ այլ յօդուածի մը մէջ:

Միւրողական երգիչներու այս «հանդիպման վայրին» առանցքը Նոյնինքն անոր ղեկավարն է. Նորա Ռումեան-Պայրամեան, որ երաժշտութեան իր մասնագիտութիւնը եւ Համազգայինի իր նուիրումը Լիբանանէն իրեն հետ տարած է Միացեալ Նահանգներ:

«Իսկապէս որ հանելուկային է, թէ ան ինչպէ՛ս յաջողած է **«Սայաթ Նովա»**-ն վերածել ոսկեճոյլ հնչեղութեամբ երգողներու խումբի, ապա նաեւ ձեռքով-գլուխով-ամբողջ մարմինով նուագելու կողքին՝ ձեռքի ու բազուկի քանի մը շարժումներով խումբը անսայթաք կ'առաջնորդէ մեղմէն ուժեղ, հանդարտէն դէպի կշռութաւոր՝ ռիթմիչ երգի ոլորտները,- կը նկարագրէ Մահերեճեան:- Կարելի է Նորան որակել **«Սայաթ Նովա»**-ի ուղև ու ծուծը, հոգին, տիկամոն ու «աճապարարը»»:

Իրօք, Նորա Ռումեան-Պայրամեան 40 անդամ հաշուող երգչախումբին ոչ միայն ղեկավարն է, այլ նաեւ՝ դաշնակահարը եւ երգերը վերամշակողը, ինչ որ եզակի մեկտեղում մըն է:

«Միջին Արեւելքէն Եւրոպա, Միացեալ Նահանգներ եւ Ռուսիա, հայերը ապրած եւ ստեղծագործած են տարբեր հաւաքականութիւններու մէջ, միաժամանակ՝ կրելով մշակութային որոշ ազդեցութիւններ,- կը բացատրէ խմբավարը՝ Սոսիկեանի:- Մեր ընտրած երգացանկը կ'արտացոլէ հայկական մշակոյթին եղափոխութիւնը»:

Հայկական խորհրդանիշներով յարդարուած բեմէն հնչած են 15 երգեր. Մահերեճեանի բառերով՝ «խանդավառող եւ ալետատան երանութեան մատնող» ստեղծագործութիւններ Խաչատուրեանէն, Տոլուխանեանէն, Յարութիւնեանէն, Ալթունեանէն, Ալեմշահէն, Կանաչեանէն, Սայաթ Նովայէն, Յակոբեանէն, Սարիբեկեանէն, Ազնաւուրէն, ինչպէս նաեւ՝ արաբերէն, անգլերէն եւ ռուսերէն երգեր:

Համերգին յայտագիրը համեմուած է նաեւ առանձին աստղերու կատարումներով: «Երբ սրահը կը ներգրաւուի բեմին կողմէ, երբ բեմէն յորդածը լիովին կը հասնի նստարանները գրաւողներու հոգիներուն, խումբն ու խմբավարը արդէն ապահոված կ'ըլլան յաջողութեան տոմսը», կ'եզրակացնէ Մահերեճեան:

«ԲԱԳԻՆ»-Ի 2012-Ի ԲԱՅԱՈՒԿԸ ԳՐԱԿԱՆ 50-ԱՄԵԱՅ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

«Բագին» գրական հանդեսին 2012-ի եռամսեայ վերջին թիւը նուիրուած է կէս դարու գերակշիռ գործունեութեան մը արժեւորումին: Բանաստեղծութիւն, պատմուածք, թատրերգութիւն, յուշագրութիւն, գրաքննադատական, իմաստասիրական, բանասիրական, արխիւային եւ արուեստի նիւթեր, հարցազրոյցներ, թարգմանութիւններ ներկայ են՝ ինչպէս ընթացիկ թիւերու մէջ: Ինչ որ զայն կը գատորոշէ՝ այն ջերմ վկայութիւններն են, որոնք կը նկարագրեն մշտանորոգ տեսիլքով յարատեւող թերթին ստեղծած մթնոլորտը: Ստորեւ՝ յապաւուած մեջբերումներու փունջ մը:

«Բագին»-ը չսահմանափակուեցաւ միայն սփիւռքահայ գրականութեան նոր թափ ու թռիչք տալու իր առաքելութեամբ: Ան բացուեցաւ հայրենի գրականութեան եւ աննախապաշար դատողութեամբ ու հայ գրողին ու մամուլին պարկեշտ խստապահանջութեամբ արձագանգեց նորագոյն նուաճումներուն, քաջութիւնը ունենալով միաժամանակ որոմը անջատել ատող հասկերէն, խորթը՝ հարազատէն եւ կեղծը՝ իրաւէն: Ան կրցաւ քայլ պահել ժամանակին հետ՝ համաշխարհային գրականութեան նորագոյն շարժումները, ուղղութիւններն ու նուաճումները դարձնելով սեփականութիւնը հայ ընթերցողին: «Բագին»-ը դարձաւ նաեւ դպրոց. յատուկ կարելութեամբ ու տեսլապաշտ ոգեւորութեամբ ան գուրգուրաց երիտասարդ գրողներու վրայ, որոնք աճեցան ու թրծուեցան «Բագին»-ի քուրային մէջ»:

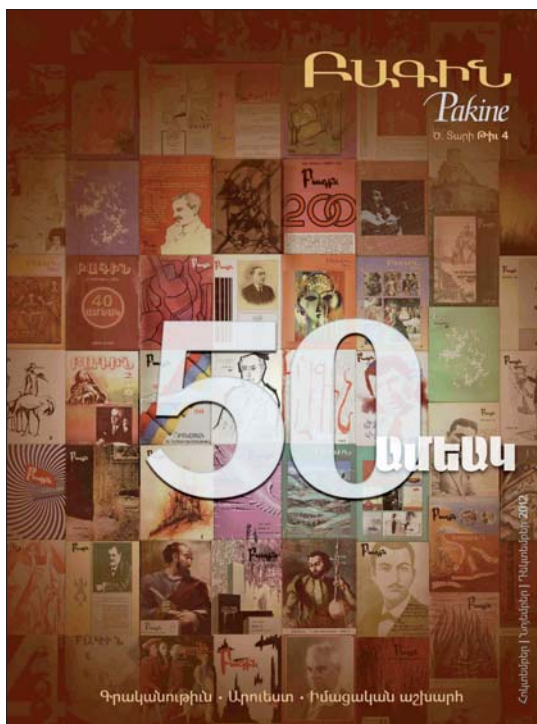
ԱՐԱՍ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

«Բագին», մեր գիր-գրականութեան 1600 տարիներէն 50-ի ընթացքին, անցեալին եւ նորին տիրութիւն ըրաւ, բացուելով ապագայի վրայ»:

Յ. ՊԱԼԵԱՆ («Բագին»-ի վարիչ խմբագիր)

«Չայրենի տեսաբաններէն կը պահանջուէր ոչ թէ գրականութիւնը կուսակցականացնել, այլ կուսակցութիւնը գրականացնել: «Բագին» մօտաւորապէս նոյն չափանիշով ու պահանջով կը մօտենար հայրենի գրողներուն ու կ'արձագանգէր իր գնահատականները...: Ստացուած կարծիքները կը հաստատեն, որ ապարդիւն չէր եղած ստեղծագործական իրենց ազատութիւնը պաշտպանելու մեր հետեւողական պայքարը: Այս մարզին մէջ դրական դեր մը կատարած է «Բագին»-ը, որուն համար կրնանք միայն ամենքով ուրախ ըլլալ»:

ՊՕՂՈՍ ՍՆԱՊԵԱՆ («Բագին»-ի 40 տարիներու նախկին խմբագիր)

««Բագին» իր դաւանած սկզբունքներով եւ ազգային նկարագիրով, արգիլուած գրականութիւն եր խորհրդային իշխանութեան կողմէ...: Դուրսի աշխարհին բացուած պատուհան էր... : Մտաւորականութեան խաւ մը կար, որ կ'ըսէր, թէ «հոս է գրականութիւնը»»:

ԴՈԿՏ. ՄՈՎՍԵՍ ՅԵՐԿԵԼԵԱՆ (արուեստաբան)

«Ես յիշում եմ, թէ ինչ յափըշտակութեամբ էինք կարդում մենք այդ համարները, որոնց մէջ գրականութեան բարձրագոյն չափանիշներին հետեւելու, ազգային-հայրենասիրական ոգին վառ պահելու նախանձախնդրութիւնը գերակայում էր մնացածին»:

ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՌՅԵԱՆ (բանաստեղծ)

««Բագին»-ը խորհրդային Չայաստանի մէջ կարդում էինք անյազ հետաքրքրութեամբ, ծայրից ծայր ու ծածուկ փոխանցում՝ մէկս միւսին: Էնքան էր ձեռքից ձեռք անցնում, որ քրքրում էր, ու մենք ստիպուած էինք նորից հաւաքել այն, սոսնձել ու դարձեալ տարածել: Շատ բան էինք իմանում էդ ամսագրից»:

ՍՕՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (դերասան եւ բեմադրիչ)

««Բագին»-ի խմբագրութիւնը միշտ ալ եղած է խստապահանջ, ներկայացուած գրական փորձերն ու ստեղծագործութիւնները չափած է նուրբ ու նրբութիւն թելադրող կշիռքով, չէ նահանջած խստապահանջութիւնը քննադատողներու արշաւներուն առջեւ, որովհետեւ հաւատացած է, որ գրական գործ մը պագարի մէջ մատուցուող ապրանքի չի նմանիր, այլ կը հարկադրէ որոշ մակարդակ, ճաշակ ու նորարարութիւն»:

Ս. ՍԱՅՏԵՐԷՃԵԱՆ («Ազդակ»-ի նախկին խմբագիր-տնօրէն)

««Բագին» ուխտավայրն է սփիւռքահայ գրականութեան անդաստանին»:

ՇԱՅԱՆ ԴՈՒԽՏ (գրագետ, լրագրող)

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ԲԱԳԻՆ». ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ, ԾԱՆՕԹԱՑՈՒՄ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- Խոսքով Ասոյեանի «Կանչը» բանաստեղծական գիրքին:
- Յակոբ Պալեանի «Ամերիկա, Ամերիկա... Երազ եւ խորտակման լքումներ» վեպին:
- «Հայ գրողներու համագումար, Երեւան-գիրքի մայրաքաղաք եւ «Գրական Սփիւռք»» սիւթերուն:
- «Ազգային հիմնախնդիրները սփիւռքահայ թատրերգութեան մէջ» սիւթին:
- «Գրաւոր, բանաւոր, Կիւթենպերկ, թուայնացող խօսք ու գիրք, լեզուներ, մշակոյթ եւ համացանց» սիւթին:

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ «ՎԱՅԷ ՍԵԹԵԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱՎԳՅԱՏՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱՏԱՐԱԾ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- Հայրենի գեղանկարիչներու օրացոյցի կազմութիւն՝ գործակցութեամբ **Հայաստանի գրասենեակին**:
- Երուանդ Փամպուլեանի «Նիւթեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան համար» գիրքի ներկայացում:
- Մանկապատանեկան գիրքերու եւ դաստիարակչական խաղերու ցուցահանդէս-վաճառք:
- Ընթերցանութեան եւ ճիշդ հնչելու մրցանքներ՝ մասնակցութեամբ նախակրթարաններու 425 աշակերտներու:
- Մասնակցութիւն՝ Երեւանի «Գիրքի համահայկական տօնավաճառ»-ին:
- Գիրքի պատրաստութեան մրցանք՝ մասնակցութեամբ միջնակարգի վերջին 3 կարգերու:
- Զրիս Պոհնալեանի «Տը սենտքեսը կըրլզ» վեպի շնորհահանդէս՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին մէջ. հեղինակը կը պարգեւատրուի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի շքանշանով:
- Համազգայինի հրատարակութիւններու վաճառք՝ երկու տօնավաճառներու առիթով (**Սան Փաուլօ**):

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 500-ԱՄԵԱԿ

- Գործակցութեամբ հայկական այլ միութիւններու՝ ցուցահանդէս, գեղարուեստական յայտագիր եւ դասախօսութիւն. «Պատմական ակնարկ եւ արժեւորում հայկական տպագրութեան». Տաճատ Ծ. վրդ. Եարտըմեան, «Վենետիկէն՝ Մատրաս. Մխիթարեաններու տպագրական ցանցը». դոկտ. Սեպուհ Աւանեան, Հնատիպ հայերէն գիրքերու եւ տառատեսակներու ցուցադրութիւն (**Կլենտէյլ**):
- Այցելութիւն՝ Ս. Նահանգներու Ներկայացուցիչներու տան գրադարանին կազմակերպած ցուցահանդէսին (**Մոնրէալ**):
- Հայ հնատիպ գիրքերու միօրեայ ցուցահանդէս, սահիկներու ցուցադրութիւն եւ դասախօսութիւն. «Հայ տպագրութեան սկիզբը (1512-1800)». Մելինէ Փեիլիանեան (**Մոնրէալ**):
- **Հայագիտական լսարան**. «Հայ տպագիր գիրքը՝ 500 տարեկան». «Ընդհանուր ակնարկ». Վրեժ-Արմէն Արթինեան, «Աւետարանի թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը ԺԸ. - ԺԹ. դարերուն». վեր. դոկտ. Մանուէլ Մ. Ճինպաշեան, «Հայ տպագրութեան դերակատարները. կղերականներ, վաճառականներ, համայնքներ». Մելինէ Փեիլիանեան, «Մխիթարեաններու դերը հայ տպագրութեան եւ հրատարակչութեան զարգացման մէջ». դոկտ. Մարկ Նշանեան, «Հայ տպագիր եւ առցանց մամուլի մարտահրաւերները». Վահագն Գարագաշեան: «Տպագրութեան յեղափոխութիւնը Երոպայի մէջ եւ հայկական օրինակը» Մելինէ Փեիլիանեան (**Մոնրէալ**):
- «Հայ տպագիր գիրքի 500-ամեակ». դասախօսութիւն եւ սահիկներու ցուցադրութիւն. Մուրատ Մենշեան (**Շիքսալօ**):

ՈՒՊԵՆՈՒՄՆԵՐ

- Գեորգ Ը. Աբելեանի նուիրուած յիշատակի երեկոյ. կեանքի եւ գործունեութեան ներկայացում, գինեձօն (**Լիբանան**):
- Գեորգ Ը. Աբելեանի նուիրուած յիշատակի ձեռնարկ. գրական արժեւորում, ընթերցում, ասմունք, նուագ (**Քեսապ**):
- Պարոյր Սեւակի մահուան 40-ամեակին նուիրուած երեկոյ. խօսք, Սեւակի ձայնով ընթերցում, ասմունք, երգ (**Թորոնթօ**):
- Արամ Հայկազի գրական վաստակին նուիրուած երեկոյ. խօսք, ասմունք, նուագ (**Լիբանան**):
- «Սեւակեան երեկոյ». բանաստեղծութիւններու ընթերցում, երգ, տեսերիզի ցուցադրութիւն (**Լիբանան**):
- Գրական երեկոյ. կ'արժեւորուի Վրեժ Գլընճեան-Թուրեան. մարդը, բանաստեղծը, արձակագիրը. խօսք, ասմունք (**Քեսապ**):
- Համաստեղի կեանքն ու գործը արժեւորող ձեռնարկ. խօսք, երգ, ասմունք (**Շիքսալօ**):
- Նահատակ բանաստեղծներու նուիրուած ասմունքի երեկոյ. կը մասնակցի Սարգիս Տեր Խաչատուրեան (այժմ մահացած) (**Լիբանան**):
- Հայ գիրքի եւ գրականութեան երեկոյ՝ յունարենի թարգմանուած գրական կտորներու ասմունքով (**Թեսաղոնիկէ**), (**Աթէնք**):
- Հայ տպագրութեան 500-ամեակի եւ Միսաք Մեծարեցի ծննդեան (յապաղած) 125-ամեակի ոգեկոչում (**Օրլոն Զառնի**):
- Եղիշէ Չարեցի ծննդեան 115-ամեակի եւ մահուան 75-ամեակի նշում. խօսք, ասմունք-ընթերցում, երգ (**Քեսապ**):
- Բանաստեղծ Ժագ Ս. Յակոբեանի 75-ամեայ գրական յօբելեան. խօսք, ասմունք, երգ (**Սիստի**):
- Թարգմանչաց տօնին առիթով թարգմանող Արիս Սեւակի 45-ամեայ ասպարեզին նուիրուած յիշատակի երեկոյ (**Նիւ Եորք**):
- Պետրոս Դուրեանի մահուան 140-ամեակի երեկոյ. խօսք, բեմական կատարում, ասմունք, երգ, նուագ, պար (**Սիստի**):
- «Չարեցեան ընթերցումներ» բանաստեղծին ծննդեան 115-ամեակին եւ մահուան 75-ամեակին առիթով (**Լիբանան**):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿ

Համազգայինի Արեւելեան Ամերիկայի Շրջ. Վարչությունը կը հաստատէ **Մինաս եւ Գոհար Թեօլուեան գրական մրցանակը**, որ պիտի շնորհուի ծագումով հայ հեղինակներու հայկական բնաբանով գործերուն, գրուած՝ հայերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն կամ սպաներէն:

ԳՐԱՍԵՐՆԵՐՈՒ ՀԱՎԱՋՆԵՐ՝ ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԾՈՐՋ

- Վ. Տէրեան, Յ. Սահեան, Ա. Ահարոնեան, Սիամանթօ, Ա. Ծառուկեան, Գ. Էմին, Վ. Դաւթեան, Պ. Դուրեան, Յ. Պարոնեան, Վ. Շուշանեան, Յ. Թումանեան (**Թորոնթօ**):
- Վ. Տէրեան, Ծերեց (**Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ**):
- Խրիմեան Հայրիկ, Չ. Եսայեան, Սայաթ Նովա, Պ. Դուրեան, Պ. Սեւակ, Մ. Մեծարեց, Ռ. Սեւակ (**Կիպրոս**):

ՇՆՈՐՀԱՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

- Պերճուհի Աւետեանի «Բեմահարթակ» գիրքին. հեղինակը կ'արժեւորէ «Կնոջ դերը՝ հայ գրականութեան մէջ» (**ԱՄԷ**):
- Սեւակ Թորոսեանի «Լա փրոֆեսի տ'Արարատ» գիրքին, գործակցութեամբ՝ ՀՄԸՄ-Ֆրանսի (**Փարիզ**):
- «Արցախ. Ժարտէն տեզ ար է տէ թրատիսինն արմենիէն» գիրքին, ներկայութեամբ՝ հեղինակներու (**Փարիզ**):
- Թաթուլ Յակոբեանի «Հայեացք Արարատէն» գիրքին. խօսք, գեղարուեստական յայտագիր (**Լիբանան**):
- Խոսրով Ասոյեանի բանաստեղծութիւններու գիրքին. բանախօսներ կ'արժեւորեն հեղինակը (**Լոս Անճելըս**):
- Դոկտ. Չաւէն Սարգիսեանի «Յեղասպանութենէն առաջ եւ ետք» գիրքին. ներկայացում եւ արժեւորում (**Լիբանան**):
- Գալուստ Պապեանի «Ներաշխարհիս ոսպնեակէն» լուսանկարչական ալպոմին. սահիկներու ցուցադրութեամբ (**Թորոնթօ**):
- Ստեփան Փարթամեանի «Այո, մենք ենք», «Ես, ուի հեւ» եւ «Ես, ուի հեւ թու» գիրքերուն (**Թորոնթօ**):
- Ռուբէն Մնացականեանի «Արեւի մարդը» բանաստեղծութիւններու գիրքին. խօսք, ասմունք, երգ (**Թորոնթօ**):
- Դոկտ. Ռուբինա Փիրումեանի «Տի Արմինիըն ճենսսայտ ին լիթիչըր» գիրքին (**Լոս Անճելըս**):
- Յակոբ Արսլանեանի «Բաց դռներդ, ես եկայ» գիրքին (**Թորոնթօ**):
- Զրիս Պոհճալեանի «Տը սենտքերը կըրլզ» վէպին (**Թորոնթօ**), (**Մոնրէալ**), (**Օթաուա**), (**Լիբանան**):
- Տոքթ. Մելինէ Գարագաշեանի «Կոմիտաս՝ հոգեբանական վերլուծում մը» գիրքին (**Նիւ Եորք**):

ԳՐԱԿԱՆ ՄԱՏՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

- Նատիա Պէքթաշեան կը պատմէ հայկական հեքիաթներ՝ յունարէնով (**Թեսաղոնիկէ**):
- Սայաթ Նովայի նուիրուած ճաշկերոյթ՝ աշուղին գործերէն փունջի մը ընթերցումով (**Կիպրոս**):
- Ասմունքի երեկոյ՝ միջնակարգի աշակերտներու ասմունքի եռամսեայ դասընթացքէ ետք (**Հալէպ**):
- Պօղոս Սնապեանի «Վերծանումներ» հատորի մատուցում (**Լիբանան**):
- «Գրական գոհարներ եւ գինի». կ'ընթերցեն Լ. Գունտաքճեան, Ն. Արմանի, Լ. Գասպարեան, Ա. Չիլիլեան (**Նիւ Եորք**):
- Փառէն Յովսէփեանի նուիրուած երեկոյ. ընթերցում, երգ, բանաստեղծ կը վերլուծէ իր գործերը (**ԱՄԷ**):
- Պօղոս Սնապեան կը ներկայացնէ Յակոբ Օշականի գրութիւններու իր ժողովածուն՝ «Գրքերու քովս ի վեր» (**Հայաստան**):
- «Արցախահայ բանաստեղծութիւնը եւ արցախեան տպաւորութիւններ». խօսք՝ Ս. Կիրակոսեան, Ապոս Լապաքի (**Լիբանան**):
- Արտասանական մրցանք. մասնակցութեամբ՝ Համազգայինի շաբաթօրեայ դպրոցի աշակերտներու (**Սիտնի**):
- Ռիչըրտ Յովհաննեսեան կը ներկայացնէ իր խմբագրած «Արմինիըն Սմիռնա. Իզմիր» գիրքը (**Լոնտոն**):
- Զլոտ Մուրաֆեան սահիկներով կը ներկայացնէ իր «Լ'Արմենի տիւ Լըւան» գիրքը (**Փարիզ**):
- «Կոմիտաս Ռատիոժամ»-էն կը կարդացուին հայ գրական գործերու սպաներէն թարգմանութիւններ (**Մոնթելիտօ**):
- «Կասիոս» գրական լրատուն կը սկսի հրատարակուիլ Յունիսին. լոյս կը տեսնէ 7 թիւ (**Զեսապ**):
- «Պատմութեան ժամ». ամէն ամիս կը պատմուի մանուկներու յարմար վէպ մը (**Մոնրէալ**):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- «Աղթամարը պատմութեան ընդմէջէն եւ որպէս ճարտարապետական կոթող». Պետրոս Թովմասեան (**Լոնտոն**):
- Գրագետ-դերասան Էրիք Պօղոսեան կը խօսի իր ասպարեզին եւ Ս. Թեհլիրեանի նուիրուած իր ծրագիրին մասին (**Նիւ Եորք**):
- «Հայաստանը, հայ համայնքը Յունաստանի մէջ եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդը» (դասախօսութիւններու շարք). Ս. Սդապաթեան, Կ. Գասպեան, Է.Կոզայթի, Ի. Խասիդթիս, Պ. Սաւիտիս, Պ. Ներանժիս, Ա. Գանապետեան (**Թեսաղոնիկէ**):
- «Թուրքիոյ հայութիւնը՝ 1915-էն ետք». Տիգրան Ալթուն (**Կիպրոս**):
- «Այցելութիւն՝ Վենետիկի Միսիթարեան Ս. Ղազար վանք». Լեւոն Սարեան (**Շիքսալօ**):
- «Որո՞նք ժառանգաբար հայերէն կը սորվին. հայերէնի ապագան՝ Սփիւռքի մէջ». Շուշան Կարապետեան (**Փասատիսա**):
- «Զիւրիոսիթիս ինչպէ՞ս Հրատ հասաւ». Արքի Կարապետեան, Ռիչըրտ Օհանեան (**Պոսթըն**):
- «Անի՝ 1001 եկեղեցիներու քաղաքը». Արտա Էքմեքճի (**Լիբանան**):
- «Պատմական Հայաստանի ներկան. թաքունի եւ բացայայտի միջեւ». Խաչիկ Մուրատեան (**Լիբանան**):
- «Հայկական բաներ եւ հայագիտութեան տագնապը, հայագիտական կեդրոնները. Եւրոպա եւ Մ. Նահանգներ». Դոկտ. Սեդա Պ. Տատոյեան (**Լիբանան**):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ «ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱԶԵԱՆ» ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑ

- «Կիրառահարներու համոյթ»-ի տարեկան ելոյթ, խումբը կը նուագէ «Գայանէ» պարախումբին ելոյթին, «Ձաւախքի զօրակցութեան հաւաք»-ին, Շուշիի ազատագրութեան 20-ամեակի յուշաքարի բացումին, «Լիւսի Թիւթիւնճեան» ցուցասրահի «Լիբանան» ցուցահանդէսին, «Ամբողջական Հայաստան» փառատօսին:
- «Տիւնկային խումբ»-ը կը նուագէ «Ամբողջական Հայաստան» փառատօսին:
- «Մենեկային նուագախումբ»-ը կը նուագէ Ֆելիքս Յարութիւնեանի յիշատակի երեկոյին: Դաշնակի աշակերտական ելոյթ, դաշնակի արարական հաշուետու համերգ, ամպլերջի հանդէս: Ճենտերեճեան եղբայրներու ջութակի զուգանուագ, մասնակցութեամբ՝ Իգապէլ Գայայեանի (դաշնակ): Դասական համերգներ. Աշոտ Ճենտերեճեան (ջութակ) եւ Սկրտիչ Միքայէլեան (կիթառ), Տաթևիկ Արթինեան (դաշնակ): Մանկավարժական նախապատրաստական յատուկ դասընթացք՝ 5-7 տարեկան մանուկներու համար (Լիբանան):
- Երաժշտանոցի աշակերտներ կը մասնակցին աշակերտական ասմունքի երեկոյին (Հալէպ):
- Ամպլերջի հանդէս: Շրջանաւարտներ 2012-Էն սկսեալ կը ստանան յունական պետական վկայական (Զոքիսիա):

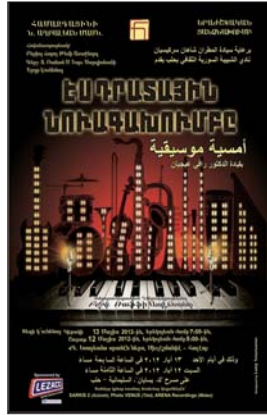
ԵՐԳՉԱԿՆՄԱՅԻՆ ԵՒ ՆՈՒԳԱԿՆՄԱՅԻՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆԵՐ

- «Հայ աստղեր» մանկապատանեկան երգչախումբի համերգին կը մասնակցի Շուշան Պետրոսեան (Թորոնթօ):
- «Կարկաչ» մանկական եւ պատանեկան երգչախումբերու 15-ամեակի ելոյթներ, մասնակցութիւն՝ «Վահէ Սեթեան» հրատարակչատան ցուցահանդէս - վաճառքին, Պէյրութի Հոգեւոր երաժշտութեան փառատօսին՝ «Բազմալեզու ծննդեան եղանակներ»ով (Լիբանան):
- «Ն. Աղբալեան» մասնաճիւղի Եսթրատային նուագախումբի համերգներ՝ գաղութի երգիչներով (Հալէպ):
- «Նայիրի» երգչախումբի 5-րդ տարեդարձին նուիրուած ժողովրդական երգի ու պարի երեկոյ (Սիսի):
- «Կանթեղ» մանկապատանեկան երգչախումբի ելոյթ՝ 52 փոքրիկներով (Հալէպ):
- «Սայաթ Նովա» երգչախումբի համերգներ՝ հայրենասիրական, դասական եւ Եսթրատային երգերով (Սան Ֆրանսիսկո):
- «Արեգակ» (Նիւ Ճըրզի) պատանեկան երգչախումբը կը մասնակցի Սան Ֆրանսիսկոյէն «Արաքս» պարախումբի ելոյթին, Հայաստանի ՄԱԿ-ի անդամակցութեան եւ ՀՀ Չինուած ուժերու կազմաւորման 20-ամեակի ձեռնարկին (Նիւ Եորք):
- «Քնար» երգչախումբի համերգ՝ մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի Լէյլա Սարիբեկեանի (Մոնրէալ):
- «Գուսան» երգչախումբը կը մասնակցի Հ.Յ. Դաշնակցութեան 122-ամեակի տօնակատարութեան (Լիբանան):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՌԸՆԿԱԼԱԾ ԵՐԳԻՉՆԵՐ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՆԵՐ

- Յարութ Փամպուրճեանի համերգ-ճաշկերոյթը, ժողովրդային եւ հայրենասիրական երգերու ելոյթը (Լիբանան):
- Վարդան Պատալեանի եւ Աննա Խաչատրեանի համերգը՝ «Աղթամար» խումբին եւ Գարմեն Աճեմեանի հետ (Լիբանան):
- Շուշան Պետրոսեանի եւ Մարքըս Ռիւերայի ճագային համերգ-ճաշկերոյթը (Սիսի):
- Սկրտիչ Միքայէլեանի կիթառի համերգները՝ հայկական եւ արեւմտեան կտորներով (Թորոնթօ), (Մոնրէալ), (ԱՄԷ):
- Եաքովոս Զոլանեանի կիթառի կատարումները (Պոսթըն):
- Պաս-պարիթոն երգիչ Վահագն Հովսեփի համերգը, դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Արէն Աւետեանի (Ուաշինկթըն):
- «Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբի ղեկավար Կարպիս Ափրիկեանի հետ զրոյց, անտիպ երգերու ծանօթացում (Փարիզ):
- Յասմիկ Պապեանի համերգը՝ Լիբանանի Ֆիլհարմոնիք նուագախումբին հետ (ՀԲԸՄ-ի հետ) (Լիբանան):
- Հանդիպում՝ ազգագրական երգերու հայրենի մասնագետ եւ մեկնաբան Յասմիկ Յարութիւնեանի հետ (Պոսթըն):
- Շողիկ Թորոսեանի դասական համերգը, դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Յասմիկ Գասպարեանի (Լիբանան):
- Հելեն Չինտարսեանի դասական համերգը եւ նոր խտասալիկին շնորհահանդէսը (Շիքակօ):
- Անդրանիկ Գիզիրեանի, Երուանդ Գալաճեանի, Վիգ Մոմճեանի «Լարային ներդաշնակութիւններ»-ը (Կլենտէյլ):
- Հայրենի «Արթ-Սինեմա» դասական քառեակին համերգը (Լիբանան):
- Հայաստանի երգի ու պարի պետական թատրոնի «Կոմիտաս, եկել եմ» համերգը (Սան Ֆրանսիսկո):
- «Պապաճանեան եռեակ»ի համերգը (Մոնրէալ), (Թորոնթօ) եւ «Օշական եռեակ»ի համերգը (Թորոնթօ):
- Ատիս Հարմանտեանի պարզեւատրումը՝ Սփիւռքի նախարարութեան «Կոմիտաս»ի շքանշանով (Հայաստան):
- Ռուբէն Հախվերտեանի եւ իր նուագախումբին համերգները՝ հեղինակային հին եւ նոր երգերով (Լիբանան):
- Ինգա եւ Անուշ Արշակեան քոյրերու համերգը, մասնակցութեամբ՝ Համագայինի պարախումբերուն (Պոսթըն), (Նիւ Եորք):
- Հրանդ եւ Թաթիանա Պարսամեանի (թաւջութակ, դաշնակ) դասական երաժշտութեան համերգը (Ուաշինկթըն):
- «Երգ երգոց» մրցանքը. Դիմատետրի եւ դատական կազմի քուններով կ'ընտրուին 2 մրցանակակիրներ (Լիբանան):
- Պապիկ Պողոսեանի համերգը՝ «Վանուշ Խանամիրեան պարի ակադեմիա»-ին հետ (Սան Ֆրանսիսկո):
- «Սթրինկ հարմընիզ» եւ «Արմինիլն փապլիք ռետիօ» խումբերուն համերգները՝ հայկական կտորներով (Կլենտէյլ):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՀԻՄՆՈՒԻ ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ «ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ» ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴԳՐՈՑԸ (ՊՈՍԹԸՆ)
 Ուղղորթաունի Հայ կրթական և մշակութային կեդրոնին մեջ Նոյեմբերին կը կատարուի բացումը
 Համազգայինի «Արամ Խաչատուրեան» երաժշտական դպրոցին:
 Դպրոցը կ'ընձեռնէ երաժշտական համապարփակ ծրագիր, ճկուն ժամանակացոյց, կ'ընդունի որեւէ տարիքի աշակերտներ:

ՄԱՍՆԱԾԻՂԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

- Սայաթ Նովայի ծննդեան 300-ամեակի երեկոյ. կ'ընդգրկէ ասմունք, խօսք, տեսանիւթ, երգ, քամանչայ, պար (**Քոնցիա**):
- Հայաստանի ՄԱԿ-ի անդամակցութեան և ՀՀ Չինուած ուժերու 20-ամեակի համերգ՝ այլ միութիւններու հետ (**Նիւ Եորք**):
- Շուշիի ազատագրութեան 20-ամեակի տօնակատարութիւն. Անահիտ Իշխանեան կը կատարէ ազգային երգեր (**Փարիզ**):
- Հայաստանի և Սուրիոյ բարեկամութեան նուիրուած դասական երգի և երաժշտութեան երեկոյ՝ Մայիս 28-ին (**Հալէպ**):
- «Գուսան» երգչախումբի ղեկավար Էդիկ Յովսէփեանի նուիրուած յուշ-երեկոյ. կ'ընդգրկէ տեսերեզ, խօսք, նախկին անդամներով երգչախումբային կատարումներ: Կը մասնակցի «Հայ աստղեր» երգչախումբը (**Թորոնթօ**):

ԱՅԼԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

- «Դանիէլ Վարուժան» մասնաճիւղի 30-ամեակի ճաշկերոյթ (**Ֆրեզնօ**):
- «Հայկական Ամիս»՝ Թեսաղոնիկէի ազատագրութեան 100-ամեակին առիթով, քաղաքապետութեան հրաւերով. դասախօսութիւններ, հնութիւններու և տեսանիւթերու ցուցադրութիւն, գրական մատուցումներ (**Թեսաղոնիկէ**):
- Եղեռնի ոգեկոչման գեղարուեստական երեկոյ՝ «Մինչեւ վերջին կաթիլը պիտի պայքարինք» խորագիրով. կը մասնակցին «Այգ» երգչախումբը, «Արեգ» թատերական դպրոցը, «Բարսեղ Կանաչեան» երաժշտանոցը, «Գայանէ» պարի դպրոցը, «Թորոս Ռոսլին» կերպարուեստի դպրոցը, «Ջնար» պարախումբը (**Լիբանան**):
- Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանային Վարչութիւնը կը պարգեւատրէ 6 վաստակաւոր համազգայնականներ. Գուրգէն Գասապեան, Գաբրիէլ Ինճեճիկեան, Յովհաննէս Մանուկեան, Բաբգէն Սասունի, Վարուժան Տեմիրճեան, Օննիկ Զէշիշեան (**Փասատինա**):
- Զաւեն Խտըշեանի մեծարանքի երեկոյ. Արամ Ա. կաթողիկոս զայն կը պարգեւատրէ Ս. Մեսրոպի շքանշանով (**Լիբանան**):
- Ուղղագրութեան և բառագիտութեան աշակերտական մրցանք՝ շաբաթօրեայ դպրոցներու (**Նիւ Եորք**):
- Համազգայինի համախմբում, մշակութային երեկոյ (**Նիւ Ճորճի**), (**Նիւ Եորք**):
- Մայիս 28-ի առիթով ասմունք, կենդանի պատկեր, վաերագրական ժապաւեն, խօսք, պար (**Թեսաղոնիկէ**):
- Մասնակցութիւն՝ քաղաքապետարանի կազմակերպած աւանդական ճաշերու փառատօսին (**Աղեքսանդրուպոլիս**):
- Պատմութեան հետքերով դէպի Արեւմտահայաստան ուխտագնացութիւն (**Կիպրոս**):
- Հայաստանի անկախութեան և Արցախի պետութեան ստեղծումին 21-րդ տարեդարձներուն առիթով հոգեհանգիստ, վաերագրական ժապաւեններու ցուցադրութիւն, խօսք, գեղարուեստական յայտագիր (**Պուենոս Այրես**):
- Դէպի Հայաստան մշակութային զբօսաշրջութեան կը միանան 20 հայեր և յոյներ (**Աթէնք**):
- Մուսա Լերան և Այնճարի տոհմիկ երեկոյ. կ'ընդգրկէ խօսք, սահիկներ, ասմունք, պատումներ, (**Օրլոնճ Զաունթի**):
- Մտերմիկ երեկոյ՝ Ռուբէն Հախվերդեանին և իր ընկերներուն հետ (**Լիբանան**):
- Հայկական մշակութային շաբաթօրեայ հաւաքներ՝ օտար վարժարան յաճախող հայ աշակերտներու համար (**Լիբանան**):
- «Ասպարեզ» արուեստի մարզէն ներս». հանրային քննարկում՝ մասնակցութեամբ հայ արուեստագետներու (**Փասատինա**):
- «Պարոյր Սեւակ» մասնաճիւղի 30-ամեակի ճաշկերոյթ. կ'երգէ «Սայաթ Նովա» երգչախումբը (**Սան Ֆերնանտօ**):
- Հանդիպում՝ հայագետ Ա. Բախչինեանի, թարգմանող Ս. Սկրտչեանի, երգիչ Մ. Սկրտիչեանի հետ (**Հայաստան**):

ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄ

ԿԸ ՀԻՄՆՈՒԻ ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ «ՀԱՅԱՍՏ» ՄԱՍՆԱԾԻՂԸ (ՆԱՆՍԻ, ՖՐԱՆՍԱ)
 Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան անդամներու ներկայութեամբ և հիմնադիր ժողովով՝ Հոկտեմբերին ընթացք կ'առնէ աւելի քան 30 անդամ հաշուող «Հայասա» մասնաճիւղը:
 Համազգայինի հովանաւորութեամբ կը գործէ գաղութին ջանքերով ստեղծուած առաջին հայ դպրոցը և մշակոյթի տունը. կը դասաւանդուի հայոց լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն և մշակոյթ: Դպրոցը ունի 70 աշակերտ:
 Ամանորը առաջին անգամ ըլլալով կը նշուի աշակերտական հայերէն յայտագիրով:

ՊԱՐ

- «Նայիրի», «Նանօր» եւ «Մարալօ» մեծերու, պատանիներու եւ փոքրերու պարախումբերը բեմ կը բարձրանան 90 անդամներով, «Մենք ենք մեր սարերը» բնաբանով, կը պարեն Նոր Չմիւռնիոյ տարեկան փառատօսին հայկական երեկոյին: «Նայիրի» պարախումբը հայկական ազգային պարերով կը մասնակցի՝ Հայկական բանակի 20-ամեակի նշումին՝ Յունաստանի Չինուած ուժերու Սպայի տան մէջ, «Լայըն՝գ քլապ»-ի ձեռնարկին, Սայաթ Նովայի նուիրուած երեկոյին, Մայիս 28-ի տօնակատարութեան, Յունաստանի կիներու միջազգային կազմակերպութեան ճաշի պազարին ազգային պարերու երեկոյին, Կոռնթոսի մշակոյթի փառատօսին, ուր կը ստանայ պատուոյ յուշատախտակ, Ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի թիւ 3 կայանին կողմէ վաւերագրական ժապաւենի պատրաստութեան (Յունաստան):
- «Շուշի» եւ «Սարդարապատ» պարախումբերը կը պարեն աշակերտական ասմունքի երեկոյին (Հայէս):
- «Հայասա» պարախումբը կը պարէ «Ազգերու մշակոյթներու փառատօս»-ին, համայնքին Ամանորի հանդէսին (Նանսի):
- «Անի» պարախումբը կը շէնցնէ «Արմինիըն հերիթէյճ քրուզ»-ը, կը պարէ Օթաուայի հայկական փառատօսին, Հայկական շուրջպար կը սորվեցնէ Ազգային Առաջնորդարանի «Մանուկներու փառատօս»-ին (Մոնրէալ):
- «Սիփան» պարախումբը կու տայ իր տարեկան ելոյթը, կը պարէ «Հայաստանը բեմի վրայ» երաժշտական ձեռնարկին, ՄԱԿ-ի հովանաւորած «Խաղաղ համակեցութիւն» ձեռնարկին, Սլովաքիոյ դեսպանատան «Խաղաղութիւն» ձեռնարկին, Մայիս 28-ի հանդիսութեան, Նիկոսիոյ «Եւրոպայի մշակութային մայրաքաղաք 2017»-ի թեկնածութեան հանդիսութեան, Լառնաքայի եւ Երիի «Միջերկրականեան ազգագրական 7-րդ փառատօս»-ին (տարազներու ցուցադրութեամբ) (Կիպրոս):
- «Քնար» պարախումբը իր տարեկան ելոյթը կը նուիրէ նախկին պարուսոյց Ֆելիքս Յարութիւնեանի, կը պարէ Եղեռնի համաերիտասարդական հսկումին, Ֆելիքս Յարութիւնեանի յիշատակի երեկոյին, կը կազմակերպէ կիներու պարի դասընթացը՝ «Լեռն Շանթ» եւ «Ժիրայր եւ Յոլինէ Խաչատուրեան» կեդրոններուն մէջ, կը մասնակցի «Գայանէ» պարախումբին ելոյթին, պարախումբին կազմակերպած Միջդպրոցական պարի փառատօսին կը մասնակցին 18 հայ վարժարաններ (Լիբանան):
- «Գայանէ» պարի դպրոցը աւելի քան 250 աշակերտներով կու տայ իր երկամեայ ելոյթը, կը մասնակցի «Քնար» պարախումբին տարեկան ելոյթին, Ֆելիքս Յարութիւնեանի յիշատակի երեկոյին, պարուսոյց Ֆելիքս Յարութիւնեանի յիշատակի երեկոն կ'ընդգրկէ խօսք, նուագ, պար, տեսերիզ, վկայութիւններ (Լիբանան):
- Մեծն Պոսթընի «Էրեբունի» պարի դպրոցին պարախումբը կը պարէ Հարվըրտ հրապարակի պարի փառատօսին, ՀՕՄ-ի Թենքսկիւիկի ընթերցիւն: Կու տայ իր տարեկան ելոյթը՝ «Արեւ» ժողովրդային նուագախումբին հետ (Պոսթըն):
- «Էրեբունի» (Պոսթըն), «Մեղրի» (Ֆիլատելֆիա) եւ «Նայիրի» (Նիւ Ճըրզի) պարախումբերը կը պարեն Ինգա եւ Անուշ Արշակեան քոյրերու համերգին (Պոսթըն), (Նիւ Եորք):
- «Էրեբունի» պարախումբը եւ պարարուեստի ուսումնարանը ելոյթ կ'ունենան «Հայաստանը կը կանչէ...» բնաբանով, կը մասնակցին «Խօսքի ազատութիւն» ձեռնարկին, Հայ կեդրոնի «Քրիսթալ» կալային, Զաղաքացիութեան նախարարութեան հովանաւորած ճաշկերոյթին, Օթաուայի Հայկական փառատօսին, ՀՅԸՄ-ի հիմնադրութեան 35-ամեակի ձեռնարկին, Երեւանի «Իմ Հայաստան» պարի փառատօսին (Թորոնթօ):
- «Արագ» պարախումբը կը մասնակցի հայկական ճաշերու տարեկան փառատօսին (Սան Ֆրանսիսքօ):
- «Սարդարապատ» պարախումբը Համազգայինի երգչախումբին հետ կը պարէ մշակոյթներու «Աքոբի փառատօս»-ին, «Երագ իմ երկիր» բնաբանով իր տարեկան ելոյթին կը պարէ Տիբորյոյթի «Արաքս» պարախումբին հետ (Շիքսկօ):
- Համազգայինը կը հիւրընկալէ Երեւանի «Ճի. Էմ. - Մաքս յուշեր» պարային համոյթի ելոյթը (Ադեքսանդրուպոլիս):
- «Անի» պարախումբը կը մասնակցի դէպի Էնսինատա նաւագնացութեան՝ հմայելով 2000 ներկաներ, ելոյթներ կ'ունենայ Սաութ Պէյի, Օրընճ Զաուրթիի եւ Ֆրեզնոյի մէջ (Կլենտէյ):
- «Շիրագ» պարախումբը կը տօնէ իր 40-ամեակը. նախկին պարողներ կը միանան յոբելինական ելոյթին: Պարախումբը կ'ընկերակցի Մայիս 28-ի առիթով հայրենի երգիչ Սահակ Սահակեանի համերգին (Մոնթրէալ):
- «Նայիրի» փոքրերու եւ մեծերու պարախումբերը աւելի քան 200 պարողներով կու տան իրենց 12-րդ տարեկան ելոյթը՝ Մ. Նահանգներէն հրաւիրուած «Չուարթընց» պարախումբին հետ: Կը պարեն գաղութին Ամանորի փառատօսին (Սիտնի):
- «Նայիրի» (Սան Ֆերնանտօ) պարախումբը կը պարէ «Պ. Սեւակ» մասնաճիւղի 30-ամեակի ճաշկերոյթին (Սան Ֆերնանտօ):

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ

- Հայաստանի գրասենեակը տարբեր գաղութներ կը գործուղէ հայրենի երաժիշտներ եւ պարուսոյցներ, կը շարունակէ գործակցիլ «Բագին»-ի հետ՝ խթանելով հայրենի հեղինակներու ներկայութիւնը թերթին էջերուն մէջ, կը մասնակցի Սփիւռքի նախարարութեան Հայաստան - Սփիւռք գործակցութեան ծրագիրներու մշակումին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ

«ԼԻՄԻ ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՂ. ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ-ՎԱՃԱՌԶ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- ՌոգՎարդ Սիսեռեան. *իւղանկարներ եւ արհիլիք (բարեսիրական վաճառք):*
- Արթուր Զ. (Տոքթ. Յարութ Նիկոլեան). *գեղանկարներ (բարեսիրական վաճառք):*
- Ֆայսալ Սուլթան, Թեո Մանսուր, Շարպել Սամուել Աուն, Ռիսամ Պէյտուն. *միացեալ ցուցահանդէս:*
- Շարթ. *յարգանքի տուրք մը (գեղանկարներ՝ սեփական հաւաքածոներէ):*
- Տիգրան Տատրեան. «Յիսնամեայ ստեղծագործութիւն» ընդհանուր վերնագիրով գործեր: (պարգեւատրում՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի շքանշանով):
- Ժերար Աւետիսեան. «Ի պատիւ Նախնիներուն» բնաբանով գեղանկարներ:
- Րաֆֆի Թոքաթլեան. *պրոնզէ ստեղծագործութիւններ:*
- Յրայր. «Սփլենտոր ին քալոր» գեղանկարչական ալպոմի մակագրութիւն, գեղանկարներու ցուցադրութիւն:
- Միսաք Թերզեան. «Ստեղծագործական կիրքի երանգներ» ընդհանուր վերնագիրով գեղանկարներ:
- Կիւլտեր. *պատկերագիրքի մակագրութիւն, գեղանկարներու եւ այլազան հում նիւթերով գործերու ցուցադրութիւն:*
- «Պէյրութ արթ ֆէր». *մասնակցութիւն՝ արուեստի 50 ցուցասրահներու միջազգային ցուցահանդէսին:*
- «Լիբանան». *հաւաքական ցուցահանդէս, մասնակցութեամբ՝ 36 արուեստագետներու:*
- Ժանեթ Յակոբեան-Եսփուճեան. *իւղանկարներ:*
- Գագիկ Ղազանճեան եւ Լիլիթ Սողոմոնեան. «Երկու դիտանկիւն» ընդհանուր վերնագիրով գեղանկարներ:
- Տոքթ. Յարութիւն Արմէնեան. *քանկարներ:*
- Գրիգոր Նորիկեան. «Ժամանակի հետ» ընդհանուր վերնագիրով իւղանկարներ (գործակցութեամբ՝ Պիպլոս Պանքի):
- Ժիրայր Փանոսեան, Սեւակ Արմէնեան, Րաֆֆի Աստուսեան, Տորին Խանամիրեան-Չէյն. *հաւաքական ցուցահանդէս:*

«ԹՈՐՈՍ ՌՈՍԼԻՆ» ԿԵՐՊԱՐՈՒԵՍԻ ԴՊՐՈՑ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- Կիսամեայ եւ ամսվերջի ցուցահանդէսներ՝ 109 աշակերտներով: Բացօթեայ դասընթացը՝ 80 աշակերտներով:
- Միջոցարոցական նկարչական մրցանք՝ մասնակցութեամբ 22 վարժարաններու:
- Նոր եօթամեայ կրթական ծրագիր, Մասթըր քլաս-ի դրութիւն:
- Վերանորոգում՝ «Լեւոն Շանթ» կեդրոնի արուեստանոցի. բացում՝ «Արա Զեքեճեան յարկ»-ի:

«ԱՐՇԻԼ ԿՈՐԶԻ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՂ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ. ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ - ՎԱՃԱՌԶ (ԹՈՐՈՆԹՕ)

- Յայրենի գեղանկարիչ Մերուժան Խաչատրեան. *հայկական նիւթերով գործեր:*
- Յայրենի գեղանկարիչ Դաւիթ Գալստեան եւ ֆրանսահայ արուեստագիտուհի Թամար Սարգսեան. *արուեստի գործեր:*
- Իտա Զար. «Վերադարձ՝ դէպի Յայաստան, 1957-ին» վերնագիրով լուսանկարներու հաւաքածոյ:
- «Արշիլ Կորջի» աշխատանոցէն պարի նիւթով նկարներու ցուցադրութիւն՝ «Էրեբունի» պարախումբին ելոյթին:
- Կերպարուեստի դասընթացքներ՝ 8-14 տարեկան պատանիներու համար:

ՄԱՍՆԱԾԻՂԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

- Պետրոս Աւլանեան. *գեղանկարներու ցուցահանդէս (Սոնրեալ):*
- Յայրենի արուեստագետ Արմէն Տանեղեան. *մանրանկարչական գործերու ցուցադրութիւն (Թորոնթօ):*
- Մասնակցութեամբ հայ արուեստագետներու՝ «Յայկական արուեստի ցուցահանդէս-վաճառք» (Փասատինա):
- Յայկական նիւթերով դաստիարակիչ պաստառներ. *պատկերագրողում, հրատարակութիւն եւ ցրում (Կլենտէյ):*

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ

- Յվեթանա Փաքալեայի «Ղարաբաղի վերքերը» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Թեսաղոնիկէ), (Կիպրոս):
- Շերին Էնտըրընի «Չարեց. ին սըրչ աֆ մայ արմինիըն փոթթ» վաւերագրական ժապաւենի ցուցադրութիւն (Սիտնի):
- Թաւիանի եղբայրներու «Լա մասսերիա տելլէ ալլոտուլէ» (արտոյտներու ազարակը) ժապաւենի ցուցադրութիւն (Ռաշինկթըն):
- Թաւիանի եղբայրներու «Արտոյտներու ազարակը» ժապաւենի եւ Արմին Վակնըրի լուսանկարներու ցուցադրութիւն (Նանսի):
- Յրաչ Զեչիշեանի «Խաչագողի յիշատակարանը» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Ռաշինկթըն):
- «Վարանդա» մանկապատանեկան երգչախումբի 20-ամեակին նուիրուած «Երգող ամառներ» ժապաւենի ներկայացում. **Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը** կը զօրակցի Յրաչ Թոքաթլեանի ժապաւենին իրագործումին (Յայաստան):
- «Նում» փառատօնին կը ցուցադրուին 12 երկիրներէ հայ բեմադրիչներու կամ՝ հայկական բնաբանով 34 ժապաւեններ (Թորոնթօ):
- Արեւիկ Մարտիրոսեանի «Լինել քաղաքացի» վաւերագրական ժապաւենի ցուցադրութիւն-քննարկում (Յայաստան):
- Շարժապատկերի ակումբ. ժապաւեններու հերթական ցուցադրութիւն (Սոնրեալ):

ԹԱՏՐՈՆ

- Համազգայինի **Վալանսի նորակազմ թատերախումբը** կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի «Շողոքորթը» (**Վալանս**), (**Լիոն**), (**Փարիզ**), (**Մարսէյ**):
- «**Գասպար Իփեկեան**» թատերախումբը կը ներկայացնէ Մարսել Փանիոլի «Փառքի վաշխառուները», թատերախումբին 70-ամեակին առիթով հին եւ նոր անդամներով կը ներկայացնէ Իսամ Մահֆուզի «Չանգալախը», տեղի կ'ունենայ «Չանգալախը»-ի քննարկում՝ մասնակցութեամբ լիբանանահայ բեմադրիչներու (**Լիբանան**):
- Լիբանանահայ թատրոնի նուիրուած կլոր սեղան՝ մասնակցութեամբ լիբանանահայ բեմադրիչներու եւ շնորհահանդէս՝ բեմադրիչ Վ. Խտըշեանի թարգմանած «Ո՞վ է վախցողը Վիրճիկի Վուլֆէն» գիրքին (**Լիբանան**):
- Զրոյց՝ Համազգայինի թատերական միաւորի գործունեութեան եւ լիբանանահայ թատրոնի մասին (**Լիբանան**):
- «**Ժորժ Սարգիսեան թատերական միաւոր**»-ը կը ներկայացնէ Ժազ Ս. Յակոբեանի «Կռունկը կը կանչէ»-ն (**ԱՄԷ**):
- Միջպարոցական թատերական մրցանք՝ Նիւթի պատրաստութենէ մինչեւ բեմադրում. կը մասնակցին 7 խումբեր (**Հայէպ**):
- «**Յ. Թումանեան**» մասնաճիւղի նորակազմ թատերախումբը կը ներկայացնէ Արշակ Խնդիրեանէն 6 գործեր (**Կլենտէյլ**):
- «**Պետրոս Աղամեան**» թատերախումբը կը ներկայացնէ Ֆրանսիս Վեպերի «Ապուշներու ընթրիքը» (**Մոնրէալ**):
- «**Արեգ թատերական դպրոց**»-ի ամառային հանդէս. 18 շրջանաւարտներ կը ներկայացնեն «Աշուն» եւ «Զանդակ» մեջախաղերը», «Սափրիչ» եւ «Շունն ու կատուն» թատերախաղերը: «**Արեգ**» մանկապատանեկան թատերախումբը կը ներկայացնէ Յ. Թումանեանի «Շունն ու կատուն»՝ «**Վահէ Սեթեան**» հրատարակչատան ցուցահանդէս-վաճառքին (**Լիբանան**):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՐԸՆԿԱԼԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

- Վահիկ Պիրիամբէի «Ինձ հոգեբան պետք չէ» կատակերգութիւնը (**Թորոնթօ**):
- Նարեկ Դուրեանի «Սէ լա վի» ինքնակենսագրական կատակերգութիւնը (**Սիտնի**):
- Մարի Ռոզ Ապուսէֆեանի «Գրիգոր Զօհրապ՝ Գողգոթայի ճանապարհին» մենաներկայացումը (**Լիբանան**), (**ԱՄԷ**):
- Մարի Ռոզ Ապուսէֆեանի «Տիգրան Մեծ» մենաներկայացումը (**Կիպրոս**):
- Շէքսպիրի թատերական փառատօնին մասնակցած հայրենի դերասան Արամ Յովհաննէսեանի մենաթատրոնը (**Լոնտոն**):
- Փիեռ Շամասեանի երգիծական «Ուան մէն շօ»-ն (**Լիբանան**), (**Սիտնի**):
- Խասըովքոյի (Պուլկարիա) հայ համայնքի թատերախումբին «Պաղտասար Աղբար»-ը (**Թեսաղոնիկէ**):

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔ (ՖՈՐՈՒՄ)

Հայրենիքը ճանչնալու, պատկանելիութիւնը ամրապնդելու, Հայաստանի եւ սփիւռքի տագնապներու քննարկումի առիթ մը:

Համազգայինի 19-րդ հաւաքին կը մասնակցին 10 երկիրներէ 40 հայ ուսանողներ:

Մշակութային տարբեր միջավայրերու մէջ հասակ նետած երիտասարդներ

- կ'այցելեն Երեւանի պետական համալսարան, Հայաստանի ամերիկեան համալսարան, արուեստի թանգարաններ, Հայաստանի ճատրակի տուն, «Թումօ» ստեղծարար արհեստագիտութիւններու կէդրոն, Տիրամայր ճամբար, Էջմիածին, Մաշտոցի գերեզման, Միջնադարեան վանքեր, Հայաստանի Պատմութեան թանգարան, Յեղասպանութեան թանգարան:
- Կը բարձրանան Արագած լեռ: Ներկայ կ'ըլլան համերգներու:
- Կը լսեն դասախօսութիւններ. «Հայոց գիրերը, մշակոյթն ու պատմութիւնը», «Յեղասպանութեան 100-ամեակի սեմին», «Ո՞վ է հայը. ինքնութեան խնդիրներ», «Սփիւռքի հոլովոյթը», «Եղեռնի ազդեցութիւնը հայ գեղանկարչութեան վրայ», «Ազգային նուագարաններ»:
- Կլոր սեղաններու շուրջ կ'արտայայտեն իրենց ազատ կարծիքները՝ հայութիւնը յուզող հարցերու քննարկումով:
- ՀՀ Զինուած ուժերու մէկ զօրամասին կողմէ կը պարզեւատրուին համախմբումը գնահատող հաստատագիրով եւ բաժակով:

ԿՐԹԱԿԱՆ

ՄԵԼԱՆՔՈՆ ԵՒ ՀԱՅԿ ԱՐՄԱՆՆԵԱՆ ԾԵՄԱՐԱՆ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- «Հայկագուևք» համոյթի անդամներ հայրենասիրական երգերով կը խանդավառեն աշակերտները:
- Գարեգին Չուգասզեան կը ներկայացնէ իր «Կոմիտաս վարդապետ. կեանքն ու գործը» խտասալիկը:
- Րաֆֆի Թոքթաթեան աշակերտներուն կը պատմէ Արարատ լեռ մագլցելու իր փորձառութեան մասին:
- «Դէպի Հայք» կազմակերպութեան տնօրէն Սեւան Գապագեան կը ծանօթացնէ Հայաստանի մէջ իրենց ծրագիրը:
- Կոկիկեան հիմնարկի ներկայացուցիչներ Յասմիկ Նալպանտեան եւ Գարին Մուշոյեան կը խօսին աշակերտութեան հետ:
- Հայաստանի Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութենէն Կարինէ Թորոսեան կը ծանօթացնէ հայերէնի ուսուցման ձեւեր:
- **Կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ բարերարներ Սելանքթոն եւ Հայկ Արսլանեան եղբայրներու յիշատակին:**
- Ամերիկայի Հայ Դատի յանձնախումբի նախագահ Զեն Խաչիկեան աշակերտներուն կը խօսի յանձնախումբին դերին մասին:
- Երեւանի «Անանիա Շիրակացի» ճեմարանէն ուսուցիչներ կը ծանօթանան դպրոցին կրթական ծրագիրին:
- **Ճեմարանի տարեկան ճաշկերոյթին կը հանգանակուի 110 հազար տողար՝ ի նպաստ սաներու ֆոնտին. գումարին 50 հազար տողարը կը սուփրեն ճաշկերոյթի նախագահ Վահէ եւ Նորա Եագուպեան:**
- Տեղի կ'ունենայ Ուղղավարժական օր, Մանկավարժական օր, Մարզական օր, Բռնադատումի օր, Ընթերցանութեան շաբաթ:
- **Բրիտանիոյ դեսպան Թոմ Ֆլէչըր կ'այցելէ ճեմարան, կը ծանօթանայ դպրոցին եւ անոր մարզական կեանքին:**
- **Ճեմարանը կը դառնայ քոյր հաստատութիւն՝ Բրիտանիոյ «Ուեսթֆիլտ սփորթ» գոլէճին:**
- Ճեմարանի աւագ բարերար Հայկ Արսլանեանի կինը՝ Շաքէ Արսլանեան եւ զաւակները՝ Արմէն եւ Շահէ կ'այցելեն դպրոց:
- Արաբերէն դասագիրքերու հեղինակ Ապտո Նապաքի եւ գրականութեան դասախօս Ռապիա ապի Ֆատել կ'այցելեն ճեմարան:
- **Ֆրանսական պաքալորեայի քննութիւններուն ներկայացած 45 աշակերտներէն կը յաջողի 43-ը:**
- Աշակերտներ առաջնակարգ դիրքեր կը գրաւեն մարզական, հայրենագիտական եւ գեղարուեստական մրցանքներու մէջ:
- Ամերիկահայ գրագետ Զրիս Պոհճալեան աշակերտութեան կը ներկայացնէ իր «Տը սենտքեսը կըրլզ» վէպը:
- Բացում՝ «Հայ ճեմարանի երախտիքի ցուցանակ»ի, «Սուրէն եւ Սոնիա Սարգիսեան համակարգչային աշխատասենեակ»-ի:

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

- **Հայագիտական միաւորը** ապահովական պատճառներով կը փոխադրուի «Արամ Մանուկեան» կեդրոն (Հալէպ):
- Շաբաթական դրութեամբ հայերէնի 3 մակարդակի դասընթացքներ կը բոլորեն 50-րդ տարին (Պուէնոս Այրես):

ԱՐՇԱԿ ԵՒ ՍՕՖԻ ԳՕԼՍԸՆ ԾԵՄԱՐԱՆ (ԱՄՍՏՐՎԼԻԿ)

- Տարեշրջանը կը սկսի Շուշան Պետրոսեանի աշակերտական համերգով եւ պաշտօնական հանդիսութեամբ:
- Դպրոցը կ'ընդունի 25 նոր աշակերտներ: Գրադարանը կը հարստանայ 400 նոր գիրքերով:
- Կ'որդեգրուին հայերէնի դասաւանդումի արդիական նոր դասագիրքեր:
- **Դպրոցը կը ստանայ կրթական մրցանակ. այսուհետեւ Ժ. Կարգը չի ներկայանար պետական քննութեան. աշակերտներ պետական վկայական կը ստանան իրենց վիճակացոյցին հիմամբ:**
- Դպրոցը կը դառնայ անդամ՝ մարզական ՓԻՍԱ միութեան եւ կը մասնակցի տեղական միջդպրոցական մրցաշարքերու:
- **Կը հաստատուի Յիշատակի օր. հոգեհանգիստ՝ ճեմարանի բարերարներու յուշարձանին առջեւ:**
- Աշակերտներ գեղարուեստական յայտագիրներով ելոյթ կ'ունենան ՀՕՄ-ի միջինքի եւ ծաղկագարդի ճաշկերոյթներուն, ամսական հերթականութեամբ կը սկսին ձայնասփռել «Աշակերտական ձայն» յայտագիրը՝ «Սարդարապատի ձայն»-էն, կը մասնակցին միջդպրոցական կրթական եւ մարզական մրցանքներու, Իսլամական գոլէճին «Ներդաշնակութեան օրուան»:
- **«Բարեկամ մը դպրոց բերելու օր»-ը կը ներգրաւէ օտար վարժարան յաճախող 40 հայ աշակերտներ:**
- Դպրոցին «Նանօր» երգչախումբը կը մասնակցի Ժագ Ս. Յակոբեանի 75-ամեայ գրական յորելեանի նշումին:
- Կալա. կը մասնակցին դպրոցին երգչախումբը, թատերախումբը, սրինգի, ջութակի, կիթառի եւ ճագ նուագախումբերը:
- Կը կազմակերպուի «Գիրքի շաբաթ» եւ գրական տիպարներու տարագներու ցուցահանդէս-վաճառք:
- **Դպրոցին կանաչապատ տարածքին վրայ Հայաստանի Անկախութեան նշումը կը ներգրաւէ շուրջ 1000 հոգի.** խանդավառ մթնոլորտ կը ստեղծեն հայրենի երգիչ Արման Յովհաննիսեան եւ իր նուագախումբը, ճեմարանի «Նանօր» երգչախումբը, «Նայիրի» պարախումբը, «Փոմըկրանըթ» նուագախումբը:
- Ուխտագնացութիւն դէպի Հայաստան. Ժ. Կարգի աշակերտներ ուսուցիչներու հետ կ'այցելեն Հայաստան եւ Արցախ:
- **Աւելի քան 170 հոգի կը միանան դպրոցին ի նպաստ կազմակերպուած 25 քմ. քայլարշաւին:**
- Աշակերտներ (երգ ու պարով) եւ ծնողներ (ճաշի վաճառքով) կը մասնակցին գաղութին Հայկական փառատօնին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՈՐԱԿ ԵՒ ԱՐԺԷՔ

ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀՈՎԱՆԱԴՐՈՒԾ ԶԵՆՆԱՐԿՆԵՐ

Իրողության է, որ Սփիւռքի մէջ հայերէնագիտական նիւթերու ուսուցումը հասած է վտանգաւոր հանգրուանի. հայեցի դաստիարակութիւն ջամբելու ատակ ուսուցիչներու թիւը հետզհետէ նահանջ կ'արձանագրէ: Նախանձախնդիր՝ նոր սերունդներու առողջ եւ արդիւնաւետ հայեցի դաստիարակութեան, Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը դիմած է մասնագետ եւ մանկավարժ ուսուցիչներու պատրաստութեան, ինչպէս նաեւ՝ որակաւոր ուսուցիչները արժեւորելու եւ զանոնք իրենց ասպարէզին մէջ պահելու հետեւեալ քայլերուն.

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Սփիւռքի հայկական վարժարաններէն հայերէնագիտական նիւթերու մէջ լաւ արդիւնքներով ոճէ շրջանաւարտ իր բնակած երկրին մէջ կ'ուսանի մանկավարժութիւն (Էճիւքէշըն), կը ստանայ Պսակաւոր արուեստից եւ ուսուցչութեան վկայականներ (Պի. Էյ. եւ Թիչինկ տիփլումա), որմէ ետք կը հետեւի Երեւանի պետական համալսարանին հայերէնագիտական ծրագիրին՝ ստանալու համար Մագիստրոսի վկայական, որպէսզի կարենայ դասաւանդել արեւմտահայերէն, հայոց պատմութիւն, հայ գրականութիւն եւ հայ մշակոյթ:

Ուսման եւ Հայաստանի մէջ կեցութեան բոլոր ծախսերը կը ստանձնէ Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը: Փոխարէնը՝ ուսանողէն կը պահանջուի գրաւոր համաձայնութեամբ ստանձնել բարոյական պարտաւորութիւնը՝ ուսումը աւարտելէ ետք առնուազն 7 տարի իբրեւ հայերէնագիտական նիւթերու ուսուցիչ դասաւանդելու հայկական որեւէ վարժարանի մէջ:

Նպատակը ընթացք առած է. 3 ուսանողներ արդէն կը հետեւին «Լիսանս տ'ետիւքասիոն» ծրագիրին: Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը պատրաստ է այս մեկնակէտով գործակցելու Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն, ինչպէս նաեւ կրթական եւ բարեսիրական կազմակերպութիւններուն հետ: Այս ծրագիրով հետաքրքրուած ուսանողները կրնան դիմել Համազգայինի Կեդրոնական գրասենեակ. Հասցէ՝ central@hamazkayin.com, 00961-4-715684

ՆԻԹԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ԳՆԱՅԱՏԱՆՔ

Այսօր հայ երիտասարդին համար հայերէնագիտական նիւթեր դասաւանդելու ասպարէզը գրաւիչ չի թուիր, նախ՝ որովհետեւ վարձատրութիւնը համեստ է, երկրորդ՝ որովհետեւ հայկական միջավայրը անհրաժեշտ յարգանքը չի տածեր հայերէնագիտական նիւթեր դասաւանդող ուսուցիչին նկատմամբ:

Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը այս կացութիւնը փոխելու եւ իբրեւ օրինակ ծառայելու նպատակով՝ որոշած է նիւթական աւելի բարձր գնահատումի արժանացնել իր հովանաւորած Պէյրութի եւ Մարսելի ճեմարաններուն հայերէնագիտական նիւթերու ուսուցիչները:

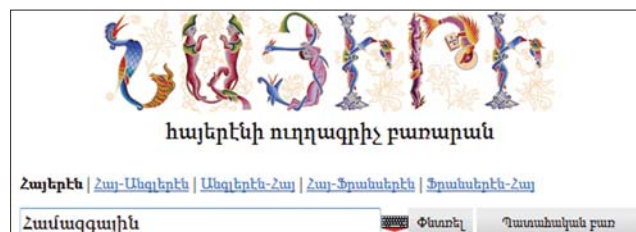
Այսպէս, ներկայիս դասաւանդող ուսուցիչներուն վարձատրութիւնը պիտի կրէ 10 առ հարիւրի անմիջական յաւելում, իսկ ապագային նոր ուսուցիչներու վարձատրութիւնը 25 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելի բարձր պիտի ըլլայ, քան՝ ուսուցչական ասպարէզին մէջ ընդունուած վարձատրութիւնը:

Ծրագիրին գործադրութիւնը արդէն սկիզբ առած է:

«ՆԱՅԻՐԻ» ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՆԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Համազգայինի նիւթական օժանդակութեամբ կը գործէ Ելեկտրոնային բառարաններու «Նայիրի» գրադարանը:

- «Նայիրի» արեւմտահայերէն ուղղագրիչ-ստուգիչ եւ արմատ-վերլուծիչ որոնելի բառարան մըն է:
- Կայքը կ'ընդգրկէ արեւելահայերէն, ինչպէս նաեւ՝ երկլեզու (անգլերէն, ֆրանսերէն) որոնելի բառարաններ:
- Հրաչեայ Աճառեանի «Հայերէն արմատական բառարան»-ը 2012-ին որոնելի բառերով տեղադրուեցաւ կայքին մէջ:
- «Նայիրի» 2013-ին կ'օժտուի յաւելեալ 2 բառարաններու թուայնացուած տարբերակներով.

- «Ժամանակակից հայոց լեզուի բացատրական բառարան» եւ «Հայոց լեզուի նոր բառարան»:
- Կայքին մէջ գետեղուած են նաեւ թուայնացուած տարբերակները «Հայերէն բացատրական բառարան»-ին, «Արդի հայերէնի բացատրական բառարան»-ին եւ «Հայոց լեզուի հոմանիշների բառարան»-ին:
- «Նայիրի» կայքը անվճար սպասարկութիւն մըն է: Ամէն ամիս աւելի քան 25 հազար հոգի կ'օգտագործէ www.nayiri.com-ը:

ԿՐԹԱՆՊԱՍՏ

Կեդրոնական Վարչութիւնը Բերձորի թիւ 2 դպրոցին կը նուիրէ համակարգչային սարքեր (Արցախ):

ՄԱՐՍԷՅԻ ՃԵՄԱՐԱՆ

ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ը ՓՈՐՁԱԴԱՇՏ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐՈՅՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԵԱՆ

Ծրագիր մը, որուն իրագործումը անկարելի կը թուեր բոլորին, իր յղացումէն աւելի քան երեք տասնամեակ ետք յարգանք կը պարտադրէ անշեղ նպատակներու յաջողութեամբ:

Ֆրանսայի մէջ զայն կը ճանչնան իբրեւ «Յամազգային»։ այն դպրոցը, որուն մասին արդէն առասպելի պէս կը պատմուի, թէ սկսած է 4 աշակերտով, կիսաւեր շէնքի մը մէջ, եւ տարուէ տարի մեծցած է իր աշակերտներուն հետ՝ փոխադրուելով դէպի լուսաշող կառոյց:

Տեսլականը՝ ֆրանսական տիրապետող մշակոյթով երկրի մը մէջ ապրեցնել եւ սիրցնել հայերէնն ու հայեցիութիւնը, ստեղծելով հայկական պատկանելիութեան ճանաչումի բնական մթնոլորտ՝ հեռու բռնագրօսիկ եւ պարտադրուած ճիգերէ, որպէսզի ֆրանսահայ մանուկը կարենայ սեփական լեզուով եւ մշակոյթով բացուիլ աշխարհին:

Տեղբայր կամ ետղարձ չկայ Մարսէյի ճեմարանի պատմութեան մէջ: Տարուէ տարի բարգաւաճումի շղթայ մը կը կազմէ դպրոցին ժամանակագրութիւնը՝ կրթական եւ շինարարական իրերայաջորդ նուաճումներով, ամրապնդելով հաւատքը դպրոցին նկատմամբ:

Ճեմարանի յարատւութեան գաղտնիքներէն մէկը այն է, թէ Ֆրանսայի մէջ մանկապարտեզէն մինչեւ երկրորդական հայկական միակ դպրոցն է, ուր մարդակերտումը եւ հայակերտումը առանցքը կը կազմեն ծրագիրին. աշակերտը կը ստանայ ֆրանսական կրթական ծրագիրը ամբողջութեամբ ընդգրկող լաւագոյն մակարդակի ուսում, հասակ կը նետէ մարդկային սերտ յարաբերութիւններով յատկանշուած ընտանեկան մթնոլորտի մէջ եւ յաջողութիւն կ'ապահովէ պետական քննութիւններուն:

Այսօր ճեմարանը իբրեւ հայկական օրինակելի կառոյց՝ պատուաբեր խորհրդանիշ է եւ գաղութին հպարտութեան առարկան: Մարսէյ ժամանող իւրաքանչիւր հայ ազգային դէմք նաեւ կ'այցելէ դպրոց:

Փաղանգ մը չկար այս կառոյցին ուռճացումին ետին: Այլ՝ կային բոլոր մը յամառ հաւատացողներ, ինամակալներ եւ ուսուցիչներ, որոնք գիշերը ցերեկին խառնած եւ Յամազգայինի հովանաւորութեամբ զօրացած՝ դպրոցը դասարան առ դասարան առաջնորդած են դէպի ապագայ:

Անոնց հաւաքական աշխատանքին արդիւնքն է կրթական այս օճախը, որ Եւրոպայի մէջ ճանաչում կը վայելէ իր եզակի դիմագիծով:

Անոնցմէ ոմանք մինչեւ այսօր կորիզն են դպրոցին, անոր ոգին, կրթական ծրագիր մշակողը, հաւասարակշռութիւն ստեղծողը, աշակերտին բարեկամը եւ ծնողներուն հետ կապը պահողը:

Իրօք, երբ ճեմարանը հանրութեան ներկայացնելու նպատակով կը գրուցենք անոր կայացումը երաշխաւորած անձերու հետ, անոնց կենդանի վկայութիւններուն մէջ կը նկատենք հիմնադիրի յատուկ կապուածութիւն եւ նուիրում, բժախնդրութիւն, ապագայով մտահոգ անձկութիւն եւ աշխատանքէն ուժ ստանալու փիլիսոփայութիւն: Գեմարանը մաս կը կազմէ անոնց ինքնութեան:

Ֆրանսայի կրթական պետական ծրագիրին կիրարկումը կայացած տեսնելով՝ անոնք կը շարունակեն պեղել եւ ստեղծել մանկավարժական նոր միջոցներ՝ հայախօսութիւնը քաջալերելու եւ արժէքներու վրայ հիմնուած հայկականութիւն մը փոխանցելու համար սերունդներուն: Այ՛ս է անոնց հիմնական մտասուեռումը՝ ինչպէս կ'արտացոլայ հետագայ էջերուն մէջ:*

*Յարցազրոյցները կատարուած են դէմ յանդիման, հեռաձայնով կամ համացանցի կապով, որմէ ետք կարգ մը անձեր յղած են նաեւ իրենց գրաւոր կարծիքները, զորս վերարտադրած ենք ոճային հարազատութեամբ:

ԴՊՐՈՑԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՇՈՒՆՉԸ

Համագգայինի Կեդրոնական Վարչութեան որոշումով՝ 1979-ին ընթացք կ'առնէր Մարսեյի Ծեմարանին հիմնադրութիւնը: Ֆրանսայի մէջ դպրոց հիմնելու արտօնութիւն ստանալը դիւրին չէր: Պէտք էր ուսումնասիրել պետական օրէնքները, յարգել պայմանները եւ հանրային կարծիք պատրաստել, ինչպէս կը վկայէ Ծեմարանի առաջին վարչական տնօրէն Յակոբ Պալեան:

Հին շէնքը:

Որոշումին կայացումէն ետք Մարսեյ ժամանած էին Համագգայինի Կեդրոնական Վարչութեան անդամներ Շաւարշ Թորիկեան եւ Յուլակ Թիւթէլեան՝ ընտրելու համար վարչութիւն մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլար գտնել դպրոցին յարմար վայր մը:

«Գէթ պատմութեան համար պէտք է վկայել ոչ միայն շէնքերու մասին, այլ նաեւ՝ իմաստներու եւ հոգեբանութիւններու», կ'ըսէ Պալեան: Ան կը պատմէ որոշումներու եւ չոր տուեալներու կեանք տուող դրուագներ, որոնք գերիրապաշտ երանգ մը կու տան Ծեմարանի ծնունդին:

Մարսեյի Ծեմարանը պիտի բացուէր շատ անհաւանական վայրի մը՝ անուշեղէնի գործարանի մը մէջ: Մինչ Համագգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը որոշած էր 1980-ի վերամուտին բանալ դպրոցը, անդին՝ դպրոցին յարմար վայր մը գտնելու կոչուած յանձնախումբը արդէն թերահաւատ էր: «Ընկերոջ մը հետ տունի եւ հոստի մը միջակայքով տարիքոտ կնոջ մը, որուն գործակատարը հայ էր», կը յիշէ Պալեան:

դի առուծախի ընկերութեան մը գրասենեակը գացինք, եւ ըսինք, որ դպրոցի յարմար շինութիւն մը առաջարկեն: Թերեւս մեզմէ ձերբագատելու համար առաջարկեցին Պոմոնի հայկական թաղամասին մէջ անուշեղէնի լքուած փոքր գործարան մը, որ կը պատկանէր տարիքոտ կնոջ մը, որուն գործակատարը հայ էր», կը յիշէ Պալեան:

«Փոքր սենեակներով եռայարկ շէնք մըն էր՝ կիսաւեր բակով: Ստածեցի, որ նորոգութիւններէ ետք մանկապարտեզի եւ թերեւս նախակրթարանի առաջին դասարաններուն համար բաւարար կ'ըլլար: Նոյն երեկոյ վարչութիւնը ժողովի կանչեցինք: Սենեակի մը մէջ երեք ոտքով աթոռ մը կար եւ տախտակամածին վրայ՝ հեռաձայնի գործիք»:

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ, Մարսեյի Ծեմարանի առաջին վարչական տնօրէն

Տպաւորութիւնը դրական էր: Կեդրոնական Վարչութիւնը կը խոստանար գումար յատկացնել վարձքի եւ ծախսերու, ընկերներ օժանդակութիւն կը տրամադրէին, եւ ծրագիրին գործադրութիւնը սկիզբ կ'առնէր:

«Վերամուտի առաջին օրը 2 փոքրիկներ եկան, կէսօրէ ետք երկու ուրիշներ ալ: Ամիս մը ետք պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ: Յայտարարեցինք, որ դպրոցը պիտի հասներ մինչեւ երկրորդականի աւարտը: Այդպէս ալ եղաւ», կը շարունակէ Պալեան:

«Դպրոցը կահաւորում չունէր: Կահոյքի առեւտրական հայու մը այցելութեան գացի, Մարսեյի կողքի քաղաքը: Դպրոցի համար նստարան-գրասեղան չէր ծախսեր եւ չէր գիտեր, թէ ո՛ր կարելի էր գտնել: Ըսի, որ ժողովի սենեակի համար աթոռսեղան չունէինք: Յաջորդ օրը մեծ սեղան մը եւ տասնեակ մը աթոռներ ղրկեց, նուէր ըրաւ»:

Ի յայտ պիտի գար, որ դպրոցի գրասեղաններ կարելի էր գնել յատուկ գործարանէ մը, ուր կրնային դիմել միայն պետական կամ պետութեան հետ համաձայնագիր կնքած դպրոցները: «Հայ մը վարսայարդարի դպրոց ուներ եւ պետութեան հետ համաձայնագիր,- կը յիշէ Պալեան:- Չինք չէի ճանչնար: Հեռաձայնեցի: Իր անդամակցութեան թուղթը տուաւ, որպէսզի կարենանք գնումները ընել: Զանի մը հոգիով ընտրեցինք մանկապարտեզի աթոռ եւ սեղան: Վաճառողը զարմացած հարցուց, որ վարսայարդարի դպրոցին համար ի՞նչ բանի պիտի ծառայէին մանկապարտեզի աթոռ-սեղանը: Ըսի, որ մայրերը կու գային իրենց զաւակներով: Երբ ուզեցի վճարել, ըսին, որ վճարագիրը կը ղրկեն դպրոց: Հետագային հայ մարդը ըսաւ, որ այդ գումարը իր նուէրը կ'ըլլար դպրոցին»:

Բարեկամներ եւ անձանօթներ առանց որեւէ ակնկալութեան, գիտակցելով դպրոցին օգտակար նախաձեռնութեան՝ չեն զլացած իրենց կարելին. «համեստներ եւ մասնագետներ, Համագգայինի նոր Ծեմարանին իսկական կառուցողները», ինչպէս Պալեան կը կոչէ զանոնք:

Կափ քաղաքին մէջ ուտեստեղէնի վաճառատան մը հայ սեփականատէրը սան մը պիտի պահէր դպրոցին մէջ, Մոնաքոյի մէջ այլ հայ մը պիտի նուիրէր «օթոքար» մը, փարիզեցի պոլսահայ մը դպրոց այցելելէ ետք ամէն տարի պիտի ուղարկէր «շօշափելի» գումար մը, Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ծեմարանէն նախկին շրջանաւարտ մը, որ գինի կ'արտադրէր Մարսեյէն 300 քմ. հեռու, եւ որուն զաւակները ոչինչ գիտէին իրենց հօր հայկական պատկանելիութեան մասին, տարիներ շարունակ պիտի մատակարարէր դպրոցին ճաշկերոյթներուն գինին եւ անձամբ պիտի բերէր գայլն:

Անշուշտ նման հայեր պէտք էր փնտռել եւ յայտնաբերել: Պալեան կը փափաքի, որ «անվերապահօրէն գործակցող եւ սիրայօժար կերպով սեւ աշխատանք կատարած անձեր օր մը բարոյապէս վարձատրուին, որպէսզի չըսուի, թէ երախտագիտութիւնը մեր ազգային մարզածելը չէ»:

ՀԱՄԱՏՅԻ ԵՒ ԹԵՐԱՀԱՄԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

Գաղութը թերահաւատութեամբ ընկալած էր յայտնութիւնը դպրոցի մը, ուր մանուկներ առաջին անգամ ըլլալով հայերէն պիտի սորվէին մանկապարտեզի մէջ: Յակոբ Պալեանի բառերով՝ «մեծ արկածախնդրութիւն մըն էր Մարսէյի ճեմարանը, որուն ոչ ոք կը հաւատար»:

«Արդեօք կարելի՞ էր ունենալ երկրեզու դպրոց մը, որ մակարդակ ունենար եւ ընդունուէր պետութեան կողմէ: Ֆրանսայի մէջ ո՛չ թէ հայկական դպրոցի գաղափարը հետաքրքրական չէր, այլ՝ ծնողներ չէին վստահեր: Ինչպէ՞ս իրենց զաւակները պիտի յանձնէին դպրոցի մը, որուն ինչ ըլլալը յայտնի չէր: Մարսէյի ճեմարանը ցոյց տուաւ, որ կարելի՞ էր դպրոց բանալ, ժամանակակից դպրոց մը, ուր աշակերտներ ուրախութեամբ կու գան եւ կը յաջողին քննութիւններուն: Տարիներ պէտք էր, որպէսզի ժողովուրդը զգար, հասկնար, եւ ի վերջոյ՝ համոզուէր»:

ՍԵՂԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ, Մարսէյի ճեմարանի տնօրէն

Առաջին տարիներուն մեծ մասամբ ոչ ֆրանսաձին ծնողներ իրենց զաւակները կ'ուղարկէին ճեմարան: Պալեան կը պատմէ. «Մարսէյ ծնած ընկերոջ մը տունը սրտցաւ գոյց կ'ընէինք: Ըսաւ. «Դպրոցի ծրագիրը շատ լաւ է, բայց նախ դուրսէն եկողները պէտք է դրկեն, եւ եթէ յաջողի, տեղացիներն ալ կը դրկեն»: Պատասխանեցի. «Մի՞թէ դուրսէն եկողներու զաւակները գիտաշխատանցի մուկ են: Ապա իր թոռը այդ դպրոցը յաճախեց»:

Լուսին Մալիքեան. ուսուցիչներ իրենց ձեռքով կը նորոգէին շէնքը:

Իրօք, ծնողներ ինչո՞ւ պիտի նախընտրէին ճեմարան ուղարկել իրենց զաւակները: Հայերէն դաստիարակութիւնը գրաւի՞չ էր, կարի՞ք էր ֆրանսահայ ծնողին համար, թէ՛ պէտք էր զայն համոզել, որ հայկական ինքնութեան գիտակցութիւնը կարելոր էր, հետեւաբար պէտք էր հայերէն սորվեցնել իր զաւակին:

Հաւատքի ենթահողը բոլորովին անգոյ չէր: «Ֆրանսաձին երիտասարդ հայր եւ մայր, բացարձակ հայերէն չէին գիտեր, իրենց զաւակը բերին դպրոց: Պատահեցաւ ուշագրաւ երեւոյթ. անոնք իրենց զաւակին հետ հայերէն սորվեցան», կը պատմէ Պալեան:

«Ֆրանսայի մէջ կար՛ պահանջը,- կը հաստատէ ճեմարանի տնօրէն Սեղա Պիպերեան, որ այդ ժամանակ կը վարէր մանկավարժական տնօրէնի պաշտօնը:- 1970-ական տարիներու վերջերուն փոքրամասնութիւնները սկսան պահանջել իրենց իրաւունքներուն ճանաչումը: Երրորդ սերունդի հայերու փոքրաթիւ խաւ մը մտահոգ էր, թէ ինչպէ՞ս իր տեղը պիտի գտնէր Ֆրանսայի մէջ, եւ կ'անդրադառնար, թէ իրեն կը պակսէր լեզուն եւ մշակոյթը, զորս զոհած էր՝ ինքզինք իբրեւ ֆրանսացի ճանչնալու եւ ճանչցնելու համար: Այս խաւը կը մտածէր, թէ իբրեւ ծնող ինչպէ՞ս պիտի կարենար փոխանցել զանոնք»:

Ծնողներու դերը շատ յատկանշական եղած էր դպրոցին սկզբնական շրջանին: «Ինչ որ դպրոցը է՛ այսօր՝ կը պարտինք այդ սերունդի ծնողներուն,- կը հաստատէ Պիպերեան:- Անոնք իրենց զաւակները մեզի յանձնեցին, առանց գիտնալու, թէ այս մարդիկը, որոնք կ'ընեն, թէ դպրոցը պիտի առաջնորդէ մանկապարտեզէն մինչեւ ասարտական, իրապէս պիտի յաջողի՞ն»:

Քանի մը «խենթերու» հաւատքով է, որ ոտքի կանգնած է Մարսէյի ճեմարանը: Մինչ Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը նիւթապէս կը զօրակցէր դպրոցին, ծնողներ եւ ուսուցիչներ ձեռք-ձեռքի տուած՝ բառի տեսանելի եւ վերացական իմաստով կը կերտէին զայն:

«Թեթեւ հոգիով, նպատակով եւ հաւատալով», ինչպէս կը նկարագրէ Պիպերեան:

«Ամէն տարի մէկ դասարան կ'աւելնար, մանուկները մէկ դասարան կը բարձրանային, մենք ալ մէկ դասարան կը բանայինք: Դպրոցը մեծցաւ իր աշակերտներով»:

ԳԱՂՈՒԹԸ ԱՄԵԼԻ ՀԱՅ ԿԸ ԶԳԱՅ ԾԵՄԱՐԱՆԻ ԵՈՒՐՁ

Ճեմարանը բարձրացած է Մարսէյի բլուրներէն մէկուն վրայ, Պոմոնի մէջ, ուր հայերը հաստատուած են եւ կառուցած են իրենց բնակարանները, եկեղեցիներն ու մշակութային կեդրոնները: Այսօր Պոմոնը Մարսէյի կեդրոնին մօտակայ բարեկեցիկ թաղամաս մըն է, որուն բնակիչները կը հպարտանան իրենց հայութեամբ՝ իբրեւ լաւ քաղաքացիներ:

Մարսէյի տարածքին կը բնակին շուրջ 80 հազար հայեր: Ֆրանսայի այլ քաղաքներու բաղդատած՝ հայութիւնը աւելի խմբուած էր այստեղ, ինչ որ զայն կը դարձնէր դպրոցին հիմնադրութեան յարմար վայր: Մինչ ճեմարանը կ'ուճանար տարուէ տարի, միաժամանակ կը բազմանար անոր շրջապատին մէջ հաստատուող հայութիւնը:

Այսօր ճեմարանի հանդիպակաց մայր փողոցը կը կոչուի 1915 Ապրիլ 24, ուր կը գտնուի Եղեռնի զոհերուն նուիրուած յուշակոթողը: Այս փողոցէն քալողը անպայման հայերէն կը լսէ, իսկ վաճառատուները կը կրեն հայկական անուններ, ինչպէս՝ «Սասուն», «Անի», «Մասիս»:

«Երբ ճեմարանը բացուեցաւ, այս վաճառատուներէն ոչ մէկը գոյութիւն ուներ եւ մէկ բառ հայերէն չէինք լսեր», կը վկայէ Սօսէ Մսակեան՝ ճեմարանի առաջին հայերէնի ուսուցիչը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԵՅԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԿԵՐՏՈՒՄԻՆ

- 1980.** Առաջին վերամուտը կը սկսի մանկապարտեզի առաջին դասարանի 4 աշակերտներով, նախկին գործարանի մը շենքին մէջ: Տարեվերջին աշակերտներուն թիւը կը հասնի 17-ի:
- 1982.** Երկու տարուան ընթացքին մանկապարտեզի դասարաններու հաստատումէն ետք կը բացուի նախակրթարանի առաջին դասարանը:
- 1987.** Կը բացուի միջնակարգի առաջին դասարանը: Պէյրուիի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի անձնակազմէն դպրոցին կը միանայ Լուսին Մալիքեան՝ իբրեւ հայերէնի դասուանողու մի պատասխանատու եւ փոխ տնօրէն:
- 1990.** Ճեմարանի տասնամեակը կը տօնուի ամբողջ տարուան վրայ երկարող 10 ձեռնարկներով:
- 1991.** Կը բացուի երկրորդականի առաջին դասարանը:
- 1993.** Կը կնքուի առաջին պայմանագրութիւնը պետութեան հետ. Պետութիւնը կը ճանչնայ դպրոցին կրթական ընդհանուր ծրագիրը, որ կ'ընդգրկէ կրթական պետական եւ հայկական սեփական ծրագիրները: Այս ճանաչումին հիմամբ՝ պետութիւնը կը սկսի տարուէ տարի մէկ առ մէկ յանձն առնել դասարանները եւ վճարել ուսուցիչներուն աշխատավարձը:
- 1994.** Ճեմարանի առաջին պատմական հունձքը՝ 4 շրջանաւարտներ կը ստանան պաքալորէայի վկայական:
- 1996.** Աշակերտութեան թիւը կ'անցնի 250-ը: Կ'որոշուի կառուցել դպրոցի նոր շէնք մը: Կը կազմուի Զանգանակիչ կեդրոնական յանձնախումբը, որ կը վայելէ Ամենայն հայոց եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւններուն հովանաւորութիւնը:
- 2002.** Երկար բանակցութիւններէ ետք Մարսէյի քաղաքապետութիւնը կը տրամադրէ 7400 քառ. մ. տարածութեամբ հողաշերտ մը՝ 99 տարուան համար եւ կ'արտօնէ 3300 քառ. մ. տարածութեան վրայ կառուցել դպրոցին շէնքը: Գարեգին Ա. Ամենայն հայոց կաթողիկոս կը զետեղէ դպրոցին նոր շէնքին հիմնաքարը:
- 2003.** Աշակերտութիւնը դպրոցին պարտեզին մէջ կառուցուած ժամանակակից դասարաններէն կը փոխադրուի նորակառոյց շէնք:
- 2008.** Պուշ-տիւ-Ռոնի տեղական խորհուրդը Ճեմարանի մարզամշակութային համալիրի շինութեան կը տրամադրէ 1.350.000 եւրոյի գումար մը:
- 2009.** Կը կատարուի բացումը «Սուրէն եւ Սոնիա Սարգիսեան միջնակարգի բաժանմունքին»՝ առ ի երախտագիտութիւն բարերարին նիւթական եւ բարոյական ներդրումին:
- 2011.** Կը սկսի մարզամշակութային համալիրի շինութիւնը՝ դպրոցին կից 2000 քառ. մ. տարածութեամբ հողաշերտի մը վրայ:
- 2012.** Մարսէյի Ճեմարանը ունի 345 աշակերտ:
- 2013.** Կը նախատեսուի բացումը մարզամշակութային համալիրին թատերասրահին:
- 2014.** Կը նախատեսուի բացումը մարզամշակութային համալիրին մարզադաշտին:

Չքուսնք՝ հին շէնքին պարտեզին մէջ (1982)...

...եւ՝ նոր շէնքին:

Մանկապարտեզի աշակերտութիւնը՝ այսօր:

Նոր շրջանաւարտներ:

ԴԵՊԻ ՆՈՐ ԸԵՆՔ

Մարսեյի ճեմարանին ստեղծման շրջանը կ'աւարտեր 1994-ին, երբ կ'ամբողջանար դպրոցին կրթական ծրագիրը եւ դպրոցը կու տար իր առաջին հունձքը. շրջանաւարտներ, որոնք տարուէ տարի դպրոցին պարտեզին մէջ հաստատուած ժամանակաւոր դասարաններէն բարձրանալով՝ հարիւր առ հարիւր համեմատութեամբ յաջողութիւն կ'արձանագրէին պաքալորէայի քննութիւններուն: Դպրոցի յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը կառուցումը դարձած էր խիստ կենսական:

«Աշակերտները ձմեռը դասարաններուն մէջ ձեռնոցով կ'աշխատէին, գլխարկ կը դնէին, վերարկուով կը նստէին, իսկ ամառը ջերմաստիճանը կը հասներ 35-ի,- կը նկարագրէ Սօսէ Մնակեան, որ այժմ ճեմարանի հայերէնագիտական նիւթերու ընդհանուր պատասխանատուն է: - Այս պայմաններուն մէջ հայկական դպրոցը կատարած էր իր դերը եւ ծնողներ հաւատացած էին անոր»:

Պալեան կը գծէ ճեպանկարը լարուած ճիգերու պատասառի մը. «Դպրոցին կպած լքուած հողաշերտ մը կար: Կը պատկանէր քաղաքապետարանին: Խնդրանքի համար դիմումի թղթածրար մը կազմեցինք: Դիմեցինք: Զգձգեցին: Ոչ չըսին: Դե-տապնդեցինք: Մարսեյի ճեմարանը կառուցուեցաւ այդ հողաշերտին վրայ»:

Ճեմարանի բարեկամներու եւ ինսամակալութեան ճիգերով՝ 2002-ին Մարսեյի քաղաքապետութիւնը 99 տարուան համար Զամագգայիկի տրամադրութեան տակ կը դնէր 7400 քառ. մ. տարածութեամբ հողաշերտ մը՝ արտօնելով 3300 քառ. մ. տարածութեամբ կառոյցի մը շինութիւնը:

Այնուհետեւ, Եւրոպայի տարբեր կողմերէն մէկտեղուած Զամագգայիկի բարեկամներու ժողովը մը կը բխէր հանգանակիչ կեդրոնական յանձնախումբ մը: Այս ժողովին Սուրէն եւ Սոնիա Սարգիսեան իբրեւ «թթխմոր» կը յայտարարէին 100 հազար տոլարի նուիրատուութիւն մը, որուն հիմամբ կը սկսէր դպրոցին շէնքին շինութիւնը:

«Կը սիրեմ մեր լեզուն, Ուրֆայի բարբառ կը խօսիմ», կ'ըսէ Սուրէն Սարգիսեան՝ բացատրելով շարժառիթը ճեմարանի նոր շէնքին շինութեան իր սրտաբուխ մասնակցութեան:

«Անդրադարձայ, թէ ուժ պետք էր տալ այս դպրոցին, որ խեղճուկ շէնքի մը մէջ յառաջդիմած էր եւ կայացած»:

ՍՈՒՐԵՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Մարսեյի ճեմարանի բարերար

Սուրէն Սարգիսեանին պարտականութիւն տրուած էր կազմել մասնագետներէ բաղկացած Շինարարական գործադիր յանձնախումբը: Ան կը նշէ անունները այն անձերուն, որոնք իրենց հանրային կապերով, հմտութեամբ եւ զօրակցութեամբ սատարած են դպրոցին արդիական կառոյցին շինութեան:

Սարհատ Գիլինճեանի եւ Ժիլպեր Մարքոյեանի ջանքերուն շնորհիւ է, որ կարելի եղած է ապահովել քաղաքապետարանին հողաշերտը, ինչպէս նաեւ՝ դպրոցին շինարարական ծախսերուն օժանդակութիւնը՝ Մարսեյի շրջանային եւ ընդհանուր խորհուրդներէն:

Փարիզէն ճարտարապետներ Տրդատ Աբանեան եւ Կրալիե Պապիկեան, ճարտարագետ Զրայր Այվազեան, Լիբանանէն ճարտարապետներ Վարանդ Ալեքսանտրեան եւ Մկրտիչ Եափուճեան, օգնական ունենալով Զուրիկ Պաղտասարեանը, Սուրէն Սարգիսեանի գլխաւորութեամբ պատրաստած են դպրոցին ճարտարապետական ծրագիրը: 11 ընկերութիւններ հրաւիրուած են մրցանքի, եւ յարմարագոյն ընկերութեան յանձնուած է ծրագիրին գործադրութիւնը:

Շինարարական աշխատանքները արագացնելու նպատակով պարտքի առնուած են գումարներ: 2004-ին ճեմարանը արդէն կարելիութիւն ունէր ընդունելու 400 աշակերտ:

Այսօրուան դպրոցը...

.... կառուցուած է այս հողաշերտին վրայ:

Մարսեյի ճեմարանը ունի մէկ գլխաւոր շէնք, որ կ'ընդգրկէ մանկապարտեզի, նախակրթարանի, միջնակարգի եւ երկրորդականի բաժինները: Դպրոցը կը բաղկանայ 15 դասարաններէ, 3 գրասենեակներէ (տնօրէնութիւն, քարտուղարութիւն, ինսամակալութիւն), կ'ընդգրկէ 2 տարրալուծարան, գրադարան, համակարգիչի սրահ, ճաշարան, խոհանոց եւ կառատուն:

ՄԱՐԶԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

Ճեմարանը մօտ օրեն կ'ունենայ իր մարզամշակութային համալիրը, որ կ'ընդգրկե 785 քառ. մ. տարածութեամբ ստորերկրայ մարզադաշտ մը եւ 230 քառ. մ. տարածութեամբ թատերասրահ մը՝ 200 հանդիսատեսի համար: Համալիրին կառուցումը պիտի արժէ շուրջ 4 միլիոն եւրօ: Անիւրաժեշտ գումարները ապահովելու նպատակով՝ 2008-էն ի վեր կը կազմակերպուին տարբեր ձեռնարկներ:

«Անգամ մը եւս, հակառակ դժուարութիւններու, մեր նպատակը կը մնայ անփոփոխ: Միշտ ձգտիլ լաւագոյնին՝ մեր աշակերտներուն բարօրութեան համար», կ'ըսէ Ճեմարանի ինսամակալութեան անդամ՝ Սիմոն Մսակեան:

Թատերասրահէն պիտի օգտուին աշակերտները, ինչպէս նաեւ՝ դպրոցին կցուած Համազգայինի Քուրան տ'Ար մշակութային միութիւնը: Կառոյցը իր արդիական կազմածներով կրնայ մրցիլ Մարսէյի մակարդակաւոր որեւէ թատերասրահի հետ:

Մարզադաշտը պիտի օժտուի գլխաւորաբար պասքէթպոլի դաշտով մը եւ պիտի գոհացնէ գլխաւոր պահանջ մը, որովհետեւ ցարդ Ճեմարանի աշակերտները ստիպուած էին իրենց մարզական փորձերը կատարել դպրոցէն դուրս՝ այլ դաշտերու վրայ: Անիկա նաեւ պիտի ծառայէ ՀՄԸՄ-ի աղջկանց պասքէթպոլի խումբերուն:

Կատարելագործուած թատերասրահը եւ մարզադաշտը եզակի կառոյցներ պիտի ըլլան դպրոցին շրջապատին մէջ: Կը ծրագրուի զանոնք նաեւ վարձու տրամադրել հանրութեան՝ դպրոցին եկամուտ ապահովելու նպատակով:

ԾԵՄԱՐԱՆԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐՈՒ ՊԱՏԿԵՐ

Թոշակներ	44.89 %
Պետական յատկացումներ	32.58 %
Նուիրատուութիւններ	21.53 %
Չանագան	1 %

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒ

Մանկապարտեզ	75 աշակերտ
Նախակրթարան	109 աշակերտ
Միջնակարգ	105 աշակերտ
Երկրորդական	56 աշակերտ

ՅԱԶՈՂՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ*

Տարի	2011		2012		2013	
	Աշ. թիւ	Արդիւնք %	Աշ. թիւ	Արդիւնք %	Աշ. թիւ	Արդիւնք %
Պրեովէ	25	100 %	19	100 %	22	91 %
Պաքալորէա	13	85 %	16	100 %	15	100 %

*Դպրոցը վերջին 7 տարիներուն պաքալորէայի քննութիւններուն արձանագրած է 97 առ հարիւր յաջողութիւն: Մարսէյի Ճեմարանը 2012-ին տուած է 16 շրջանաւարտ, 2013-ին՝ 15:

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ճեմարանի ինսամակալութեան եւ կրթական պատասխանատուներուն հետեւողական ճիգերուն շնորհիւ պետութիւնը տարւել տարի, մէկ առ մէկ յանձն կ'առնէ Ճեմարանի դասարանները: Իւրաքանչիւր դասարան, որ յանձն կ'առնուի պետութեան կողմէ, մեծ իրագործում է դպրոցին համար: Գործընթացը տակաւին չէ հասած իր աւարտին: Երկու տարի առաջ կատարուած դիմումէ մը ետք պետութիւնը կ'ընդունի 11-րդ դասարանին համար դպրոցին հետ պայմանագրութիւն կնքել 2013-ին:

«Կը նշանակէ, թէ պետութիւնը կը վաւերացնէ մեր դպրոցին մէջ դասաւանդուած պաշտօնական ծրագիրները եւ կ'ընդունի տալ հայերէն ծրագրի գործադրութեան իրաւունքը, - կը բացատրէ Ճեմարանի տնօրէնը: - Կը նշանակէ, թէ մեր աշակերտները Ճեմարան յաճախելով՝ ոչ մէկ բանէ կը զրկուին, կրնան դպրոց փոխել՝ առանց դժուարութեան, մասնակցիլ՝ պաշտօնական քննութիւններու: Անիկա բարոյական կողմն է»:

«Նոյնքան կարեւոր է՝ նիւթականը. Ճեմարանը իբրեւ սեփական դպրոց՝ 345 աշակերտ կը թէթեցնէ պետութեան ուսերէն, որուն փոխարէն պետութիւնը կը տրամադրէ իր օժանդակութիւնը: Տուեալ դասարանին ուսուցիչները կը վճարուին պետութեան կողմէ, եւ իւրաքանչիւր աշակերտի համար դպրոցին կը յատկացուի որոշ գումար մը: Աւելին. դպրոցը իրաւունք կ'ունենայ դիմելու քաղաքապետութեան, տեղական եւ շրջանային խորհուրդներուն, որպէսզի օժանդակեն դպրոցին կրթական եւ այլ կարիքներուն»:

«Սակայն, բոլոր ուսուցիչները չեն, որոնք կ'օգտուին այս պայմանագրութենէն: Մանկապարտեզի եւ նախակրթարանի մէջ երկրորդ լեզուի դասաւանդում մեր չափանիշներով գոյութիւն չունի Ֆրանսայի կրթական համակարգին մէջ, հետեւաբար դպրոցը պարտաւոր է ինք վճարել հայերէնի ուսուցիչներուն: Իսկ միջնակարգի եւ երկրորդականի մակարդակին՝ պետութիւնը յանձն կ'առնէ հայերէնի ուսուցիչներուն վճարել միայն այնքան, որքան կը վճարէ օտար լեզուներ (անգլերէն, սպաներէն) դասաւանդող ուսուցիչներուն: Այսինքն՝ շաբաթը 3 ժամ սահմանումով: Ճեմարանը յաւելեալ ժամեր կը տրամադրէ հայերէնին, հայոց պատմութիւն կը դասաւանդէ, հետեւաբար այս ժամերը կը տրամադրուին դպրոցին հաշւոյն»:

Ճեմարանի պատասխանատուները նաեւ կը գիտակցին պայմանագրութեան անպատեհութիւններուն. «Կարելի չէ ազատ ձեւով ընտրել ուսուցիչները կամ՝ գործէ արձակել ուսուցիչ մը, եթէ անոր դասաւանդելու ձեւին համաձայն չենք: Նոյնիսկ՝ երբեմն մեզի կը պարտադրուի ուսուցիչ մը, եւ հարց կը ծագի», կ'ըսէ Պիպերեան:

ԵՐԿԼԵԶՈՒ «ԱՌԱՆՁԻՆ» ՊԱՅՔԱՐԸ

Մինչ «հայկական երկլեզու դպրոցի մը գոյութիւնը անհատական եւ հաւաքական գիտակցութեան մը ծնունդին արդիւնքն էր», ինչպէս կը հաստատէ Պիպերեան, անդին՝ մեծ իրագործում էր Մարսէյի Ճեմարանին պետական ճանաչումը՝ իբրեւ երկլեզու դպրոց եւ հայերէնին ներառումը պաշալորեայի պետական ծրագիրին մէջ՝ իբրեւ առաջին կամ երկրորդ լեզու, հաւասար՝ որեւէ այլ լեզուի: Այս երեւոյթը եզակի իրադարձութիւն էր, որովհետեւ Ֆրանսա երկլեզու երկիր չէ, երկլեզու դպրոցի ավանդութիւնը հազուագիւտ էր: «Ձեռով մը ճեմարանը յառաջապահական դեր կատարեց այս մարզին մէջ, - կ'ըսէ Ճեմարանի տնօրէնը: - Տարիներու ընթացքին հայկական երկլեզու այլ դպրոցներ բացուեցան, իսկ այժմ նաեւ Ֆրանսայի կրթական համակարգը կը քաջալերէ երկլեզու դպրոցի դրութիւնը»:

Ի՞նչ էր նպատակը այս ծրագիրին: «Միայն Փարիզի մէջ կը գործէր նախակրթարանէն մինչեւ միջնակարգ հայկական դպրոց մը: Միւս դպրոցները կ'ընդգրկէին միայն մանկապարտէզ եւ նախակրթարան: Ասիկա կը նշանակէր, թէ աշակերտը 10 տարեկանին պիտի երթար ֆրանսական դպրոց, - կը բացատրէ Պիպերեան: - Մեր նպատակը այն էր, որ աշակերտը նախ իբրեւ մարդ կերտուէր երկու լեզու եւ երկու մշակոյթ ունեցող միջավայրի մէջ, եւ երբ ավարտէր, մենք իրեն տուած ըլլայինք իր ինքնութիւնը, թէ՛ իբրեւ մարդ, եւ թէ՛ իբրեւ հայ: Տարբեր է, երբ աշակերտը հայկական դպրոց մը կ'ավարտէ 18 տարեկանին, եւ ոչ՝ 10 տարեկանին»:

Անշուշտ կար նաեւ լեզուաբանական հիմքը: «Մանուկը որքան կանուխ սորվի օտար լեզու մը, այնքան լաւ կը սորվի», կը բացատրէ Մսակեան:

«Մեր նպատակն էր հայերէնը կարելի չափով վերածել մայրենի լեզուի, - կ'աւելցնէ Պիպերեան: - Անիկա մայրենի լեզու չէր շատերուն համար, հետեւաբար պետք էր գէթ մանկապարտէզի լեզու ըլլար, ուր տեղի պիտի ունենար հիմնական շփումը»:

Այնուհետեւ, իւրաքանչիւր օրը մարտահրաւեր մը եղած է դպրոցին համար, որուն պատասխանատուները ներշնչման եւ գործնական լուծումներու այլ աղբիւր չունենալով՝ առանձին դիմագրաւած են կրթական երկլեզու ծրագիր մշակելու եւ փորձարկելու մարտահրաւերները:

«Ֆրանսա միալեզու երկիր մըն է, շատ մեծ դժուարութեամբ կ'ընդունի օտար լեզուները: Օտար լեզուներու դասաւանդումը չի յաջողիր երկլեզու դարձնել աշակերտը: Ո՛չ անհրաժեշտ մանկավարժական պարունակը կայ, ո՛չ մթնոլորտը»:

ՍԵՂԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Ինչ որ իրագործած է Մարսէյի Ճեմարանը՝ փորձառական յարատեւ աշխատանքի արդիւնք է, եւ այս՝ սակաւաթիւ հայ ուսուցիչներով, որոնք հակառակ իրենց ի գործ դրած հետեւողական եւ ստեղծագործական ճիգերուն, կը խոստովանին, թէ գերբնական, գրեթէ կախարդական կարողութիւն կ'ենթադրէ ֆրանսական միջավայրի մէջ կրթական երկլեզու ծրագիր մը յաջողցնելը:

«Եթէ երկլեզու դպրոցի գաղափարը պիտի ընկալենք բառացի իմաստով, ապա չենք յաջողած մեր նպատակին մէջ, - կ'ըսէ Պիպերեան: - Երկլեզու դպրոցին մէջ աշակերտը պետք է նոյնքան տիրապետէ հայերէնին, որքան՝ ֆրանսերէնին, բոլոր նիւթերը պետք է քննարկուին թէ՛ հայերէնով, եւ թէ՛ ֆրանսերէնով: Սակայն այս միջավայրը չկայ Ֆրանսայի մէջ»:

Մսակեան կենդանի օրինակով մը կ'ամբողջացնէ գաղափարը. «Երկլեզու ուսումը կը յաջողի, երբ մթնոլորտը իսկապէս երկլեզու կը դառնայ: Այսինքն, երբ ուսուցչական կազմը, կրթական միջավայրը երկլեզու են: Երբ ճեմարանը բացուեցաւ, նպատակը նաեւ հոն հասնիլ էր: Ուսուցչական կազմը պետք էր խօսէր հայերէն եւ ֆրանսերէն: Մինչ դասարանները բարձրացան եւ ուսուցիչները բազմացան, անուղղակիօրէն պայմանները առաջնորդեցին հոն, ուր հայերէնը դարձաւ միայն հայ ուսուցիչին հետ հաղորդակցութեան լեզու: Դետեւաբար, հայերէն խօսիլը ինքնաբերաբար նահանջեց: Եթէ տարբեր նիւթեր դասաւանդող ուսուցիչները երկլեզու ըլլային, եթէ անձնակազմը նաեւ հայերէն խօսէր, աշա-

կերտը պիտի շարունակէր հայերէն խօսիլ: Դայերէնին տեղը սահմանափակուեցաւ ականաւայ»:
«Մեր դժուարութիւնը այն է, որ կարելի չէ գտնել երկլեզու ուսուցիչներ եւ պաշտօնէաներ, - կը լուսաբանէ Պիպերեան: - Եթէ մեզի դիմեն մանկավարժական հաւասար վկայականով հայ եւ ոչ հայ երկու ուսուցիչներ, անշուշտ հայը կ'ընտրենք, մանաւանդ՝ եթէ հայախօս է: Սակայն ասիկա հազուադէպ կը պատահի»:

«ՀԱՅԱՆՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐԶ ՀԱՐՑ ՄԸ ԶԷ»

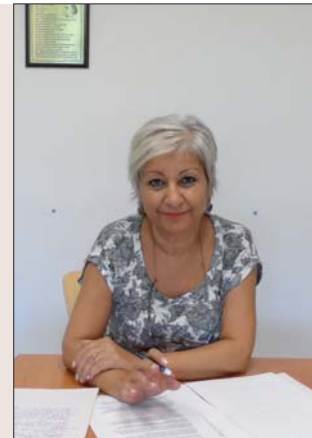
Ծեմարանի պատասխանատուները իրապաշտօրեն կը վերլուծեն այն իրողությունը, թե ինչո՞ւ հայերենը ամօրեայ հաղորդակցութեան լեզու չէ, եւ թե՛ նոյնիսկ հայախօս աշակերտներ ֆրանսերէն կը խօսին իրարու հետ:

«Երբեմն աշակերտներ իրենք ալ հարց կու տան, թե ինչո՞ւ հայերէն չեն խօսիր իրարու հետ: Անշուշտ մանկավարժ լեզուաբաններ կը բացատրեն, թե ինչո՞ւ. ֆրանսերէնը միջավայրին տիրապետող լեզուն է, միջազգային լեզու է: Անոնք կ'ըսեն, թե մղիչ ազդակներ պետք է գոյութիւն ունենան, որպէսզի մանուկ մը սորվի լեզու մը. օրինակ՝ որովհետեւ կը սիրէ զայն դասաւանդող ուսուցիչը, կ'ուզէ պատշաճիլ՝ իրեն տարեկիցներու խումբին կամ՝ ամբողջացել իր ինքնութիւնը եւ ընդունուիլ իր ընկերային միջավայրին մէջ: Դետեւաբար շրջապատի ներգործութիւնը հզօր է: Այլապէս՝ գիտական դիտանկիւնէն՝ ո՞չ-ւէ մանուկ կրնայ հաւասար չափով տիրապետել քանի մը լեզուներու, եթէ տուեալ լեզուները մաս կը կազմեն իր միջավայրին», կը բացատրէ Մնակեան, որ հայերէն կը դասաւանդէ միջնակարգի եւ երկրորդականի դասարաններուն:

«Լեզուն խօսելէ առաջ լսել է: Իսկ խօսելէ ետք կը շարունակուի լսելու կարելութիւնը: Երբ մանուկին հետաքրքրութիւնները կը զարգանան եւ իր սորված լեզուն չի գոհացներ իր պահանջները, ան կ'որդեգրէ տիրական լեզուն, որպէսզի կարենայ ինքզինք բացատրել: Հայախօսութիւնը այնքան ալ պարզ հարց մը չէ: Զենք կրնար զայն դնել միայն սորվելու մակարդակին վրայ: Ծանօթ իրողութիւն է, որ ուսանողներ իրենց ասպարեզին ամենաուղի լեզուներուն տիրապետելու համար որոշ ժամանակ մը կ'ապրին այն երկիրներուն մէջ, ուր կը խօսուին տուեալ լեզուները»:

ՍՕՍԷ ՄԱՎԿԵԱՆ,

Մարտիի Ծեմարանի հայերէնագիտական նիւթերու ընդհանուր պատասխանատու

Երբ Ծեմարանը նոր բացուած էր, տուներէն ներս տակաւին հայերէն խօսող մեծ մայր մը կամ մեծ հայր մը կ'ապրէր: «Այսօր, 30 տարի ետք, երբ աշակերտներ կ'արձանագրեմ, միշտ կը հարցնեմ, թե արդեօք հայերէն խօսող կա՞յ տան մէջ, եւ պատասխանը ընդհանրապէս «ո՛չ» է,- կ'ըսէ Պիպերեան: Պետք է նկատի ունենալ, որ ֆրանսահայերու 5-րդ սերունդին համար դպրոցը միակ վայրն է, ուր մանուկը հայերէն կը լսէ, եւ երբ տուն կ'երթայ, ոչ մէկ հարազատ կը հասկնայ իր սորված հայերէն երգը: Ընդհանրապէս չկայ այն յարաբերութիւնը, որ լեզուն ապրեցնէ դպրոցէն դուրս»:

«Քիչ մը դժուար է հասկնալ, երբ մարդիկ կը զարմանան, թե աշակերտներ 15 տարի դպրոց յաճախելէ ետք ինչո՞ւ հայերէն չեն խօսիր իրարու հետ: Արդեօք կարելի՞ է միայն սորվելով եւ դասարաններու մէջ խօսելով հայերէնը դարձնել հաղորդակցութեան հասարակաց լեզու,- հարց կու տայ Մնակեան: Միջավայրի հարց կայ, լեզուի դիրքի հարց կայ: Լիբանանի պէս գաղութի մը մէջ մանուկը ծնած օրէն ինքնաբերաբար եւ շատ քնական ձեւով հայախօս կը դառնայ: Երբ ան կը շարունակէ դպրոց երթալ, լեզուն կը զարգանայ, կը բարելաւուի, եւ ան գիտելիքներու կը տիրանայ: Բայց Լիբանանի մէջ հայախօս է նաեւ այն հայը, որ դպրոց չէ յաճախած: Դպրոցը յաւելեալ ի՞նչ ճիգ կը թափէ՝ հայախօս դարձնելու աշակերտը: Խօսքս չի վերաբերիր գիտելիքներու եւ մակարդակի, այլ լեզուի գործածութեան՝ իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց: Արդէն այստեղ կը մօտենանք լեզուաբանական եւ մանկավարժական մօտեցումներու, ուր գիտականօրէն նկատի կ'առնուին մարդկային եւ այլ գործօնները: Ծիշոյ չէ մարդկային էութեան մաս կազմող լեզուական այս բարդ հարցը քննել սիրողական կամ գաղափարախօսական մօտեցումով»:

«Ընդհանրապէս կը քննադատուին հայերէնի դասաւանդութեան մեթոտները: Ասիկա ժխտելի չէ, բայց նաեւ կարելի է մտածել, թե հայ ուսուցիչին ի՞նչ միջոց կու տանք, հայ ուսուցիչը ի՞նչ գործիք ունի: Արդեօք ընդհանուր քննարկում մը կատարուած է»:

Մնակեան կ'առաջարկէ մակնցել անօգուտ քննադատութիւնները, չանջատուիլ իրականութենէն եւ գիտաժողովի մակարդակի վրայ քննել հարցը, որպէսզի բաղդատական պարագայական աշխատանքներէ անդին՝ Սփիւռքի կրթական կառուցները արհեստավարժ հիմերու վրայ հաստատեն հայերէնի դասաւանդումի իրենց չափանիշները, «որոնք քննականաբար պիտի տարբերին գաղութ գաղութ», ինչպէս կը նշէ ան:

«ՕՏԱՐԱՆՕՍ ՀԱՅԵՅԻ ՎԻՃԱԿԸ՝ ՄԵԿՆԱԿԵՏ»

«Ինծի կը թուի, որ այս սերունդը, կամ սերունդի այս հատուածը, կրնայ հայ մնալ, հակառակ իր ֆրանսախօսութեան, կը գրէր Յարութիւն Զիրքեան՝ 1967-ին, Փարիզէն Սիմոն Վրացեանի ուղղուած նամակի մը մէջ (տեսնել՝ էջ 37): Արդեօք ան նոյնը պիտի գրէ՞ր այսօր»:

«Անկասկած: Միայն ... սերունդի ֆրանսախօսութիւնը իրողութեան հաստատում մըն է, ո՛չ ընդունում՝ համակերպումի իմաստով: Այսպէս, օտարախօս-հայեցի վիճակը մեկնակետ մը կ'երեւի մշակութային վերահայացումի ճամբուն վրայ»:

«Միւս կողմէ՝ հայեցիութեան վերանուաճումը, յատկապէս «արեւմտեան» սփիւռքահայութեան պարագային (նաեւ համոզուած եմ ի վերջոյ «արեւելքցիներու» համար), պետք է սահմանուի ո՛չ իբր կէթոյական «վերահայացում» մը՝ ի հեճուկս տիրող տեղական լեզու-մշակոյթին, այլ իբր ուժական երկմշակութայնութիւն մը, վաւերական երկլեզուութիւն մը: Ու հաստատած եմ, որ իմ այս պատկերացումս ուղղակի կը ներդաշնակուի Մարտիի Ծեմարանի կրթական պատասխանատուներուն ներկայ պատկերացումին հետ»:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԻՐԵՃԵԱՆ

ԱՆՑՈՒՄԸ. ՀԱՅԵՐԵՆԸ ԻՆՉՊԵՍ Կ'ԱՐԺԵՒՐՈՒԻ ԾԵՄԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

«Դպրոցը պետք է ապրելու վայր մը ստեղծե՛ր հայերէնին համար եւ զայն վերածե՛ր ներկայի լեզուի», կ'ըսէ Սեդա Պիպերեան՝ ակնարկելով պահպանողական մօտեցումներէն դուրս գալու եւ դպրոցը «կորսուած հայերէնի պահպանումի վայրի պատկերացումէն» դուրս բերելու անհրաժեշտութեան:

«Նոյնիսկ հայախօս մանուկին լեզուն կ'արժեզրկուի, երբ ան կը սկսի ֆրանսական դպրոց երթալ, որովհետեւ հայերէնը մաս չի կազմեր իր ընկերային շրջապատին եւ կը մնայ տան լեզու: Մինչդէռ՝ հայկական դպրոց երթալով եւ իր ընտանեկան նեղ շրջանակէն դուրս առաջին քայլը առնելով դէպի ընկերութիւն՝ մանուկը իր շրջապատի խումբին մէջ կը գտնէ իր լեզուին տեղը եւ արժեզրկումը տեղի չունենար»:

«Կը փնտռենք մանկավարժական ձեւեր՝ հիմնուած այլ լեզուներու դասաւանդումին վրայ, որովհետեւ դժբախտաբար պատրաստ ծրագիր չունինք: Մեր ունեցած գործիքները չեն համապատասխաներ մեր իրականութեան: Մեր ճիգերով յայտնաբերած ենք բերանացի արտայայտութիւնը զարգացնելու միջոցներ, որպէսզի օրէ օր բառը դառնայ երկու բառ, երկու բառը դառնայ նախադասութիւն եւ աստիճանաբար կառուցուի լեզուն»:

ՍՕՍԷ ՄՆԱԿԵԱՆ

Մանկավարժի մէջ օրուան կէտը կ'ընթացայ հայերէնով, միւս կէտը՝ ֆրանսերէնով: Նախակրթարանի ծրագիրը կ'ընդգրկէ շաբաթը 5 պահ հայերէն: Գ. ,Դ. եւ Ե. կարգերուն մէջ կը դասաւանդուին լեզու, հայոց պատմութիւն, գիտութիւն եւ թուաբանութիւն, իւրաքանչիւրը՝ եռամսեայ դրութեամբ, աշակերտին հայերէնի բառապաշարը հարստացնելու եւ հայերէնով մտածելու կարողութիւնը զարգացնելու նպատակով, նաեւ՝ «որպէսզի հայերէնի արժեզրկում տեղի չունենայ ֆրանսերէնին դիմաց», ինչպէս կը բացատրէ Մնակեան:

«Կը ջանանք հաւասարակշռութիւն ստեղծել, որպէսզի երկու լեզուները դառնան զիրար ամբողջացնող մանկավարժական գործիք: Ֆրանսացի ուսուցիչները գիտեն, թէ ճեմարանի մէջ հայերէնը եւ ֆրանսերէնը անջատ լեզուներ չեն: Անոնք կը գործակցին հայերէնի ուսուցիչներուն հետ՝ գիտելիքներ փոխանցելու կամ ամրապնդելու համար»:

«Տարի մը միջնակարգի մէջ հայկական ասոյթներ բաղդատեցինք ֆրանսերէնին հետ եւ ասոյթներ գծեցինք: Այս տարի բեմադրեցինք թատերախաղ մը՝ ասոյթներով խօսելով»:

«Անցեալ տարի միջնակարգի հայերէն ծրագիրին մէջ ներառեցինք իւրաքանչիւր եռամսեայ իւրաքանչիւր արուեստ երկու գործի ծանօթացում»:

«Երկրորդականի աշակերտներ ամբողջ տարի մը հետեւեցան թատրոնի պատմութեան եւ թատերական աշխատանքներ կատարեցին հայերէնով: Նման աշխատանքներ կը միտին հայերէն խօսելու առիթներ ստեղծել եւ ցոյց տալ, թէ հայերէնը միայն դաս սորվելու, գիտելիք ամբարելու միջոց չէ, այլ նաեւ հայերէնով կրնանք խաղալ, ստեղծագործել, վիճիլ»:

Դասագիրքերը եւ դասաւանդութեան ձեւերը խմբային աշխատանքով կը պատշաճեցունին աշակերտներուն իրականութեան: Կարօ Մոմճեանի հայոց պատմութեան միջնակարգի դասագիրքերու շարքը եւ Ռուբինա Փիրումեանի Հայ դատի երկրորդականի դասագիրքերը պարզեցուած ձեւով կը կիրարկուին:

Միջնակարգի եւ երկրորդականի հայերէնի դասագիրքերը կը դասաւանդուին նոյնիսկ անոնց հեղինակ՝ Յարութիւն Զիւրքճեանի հետ գործակցաբար մշակուած մեթոտներով:

«Երկու տարուան փորձարկութենէ ետք աշակերտները արդէն սիրով կ'ընկալեն նիւթերը, կրնան երկու էջով վերլուծել գործ մը: Չեմ ըսեր, թէ անսխալ գրող աշակերտ ունինք, սակայն ոմանք արդէն բաղդատութիւններ կը կատարեն եւ կ'ըսեն. «Այս մէկը Չապէլ Եսայեանի ոճ է», կը նշէ Մնակեան:

«Աշակերտները պաքալորեայի քննութեան հայերէնը կ'ընտրեն իբրեւ առաջին լեզու, որովհետեւ հայերէնի իրենց մակարդակը քննութեան մակարդակէն բարձր է: Եւ ասիկա շատ կարեւոր է. անոնք շատ աւելի բարձր մակարդակով կ'աշխատին Զիւրքճեանի գիրքով: Չեմ գիտեր ինչ հրաշքով՝ ոչ միայն կը խորանան, այլ նաեւ կ'ուզեն բաժնել իրենց սորվածը»:

ՍՕՍԷ ՄՆԱԿԵԱՆ

«Հրաշքը» ինքնին կը բխի սիւթը հետաքրքրական դարձնելու ուսուցիչին կարողութենէն: Եւ արդիւնքը պիտի ըլլար այն, որ այս տարի, պաքալորեայի փորձ-քննութիւններու պատրաստութեան օրերուն, աւարտականի աշակերտներ «Ընթերցանութեան երեկոյ» մը կազմակերպելին հանրութեան համար եւ իրենց դասագիրքէն 10 կտորներ մատուցելին թատերական ոճով, երաժշտութեամբ եւ վերլուծումով:

«Գեղարուեստի պահ մըն էր,- կը յիշէ Պիպերեան:- Պարզ գրութիւններ չէին: Կարդացին Օշական, Թորոպենց, Սեւակ, Բակունց....»:

Աշխատանքին լրջութեան ի տես՝ թերեւս սկեպտիկ պիտի թուի, սակայն, նաեւ մտածելու կը մղէ ճեմարանի նախկին տնօրէն Լուսին Մալիքեանի հարցադրումը. «Կրդե՞ք աշակերտները իբրեւ հա՞յ կը կարդան, օրինակ՝ «Մանկութիւն չունեցող մարդիկը»»:

«Ասիկա ընդհանուր գրականութեան վերաբերող հարց է,- կ'ըսէ Պիպերեան:- Մեզի առիթ կու տայ, որ մեր նեղ ներկայէն եւ տարածութենէն դուրս գանք եւ զգանք բաներ, զորս սովորաբար չենք ապրիր: Վստահ եմ, թէ աշակերտները այս կարողութիւնը ունին, մանաւանդ՝ իրենց ուսուցիչին օգնութեամբ»:

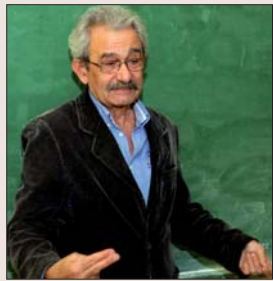
Իսկ ուսուցիչը՝ Մնակեան, հնարքը կը գտնէ մակերեսայնութենէն դուրս գալու մէջ: «Ամէն ինչ կախեալ է նիւթէն անդին անցնելէ եւ զայն աշակերտին ապրած ներկային հետ առնչելէ: Կը բացատրենք, թէ գրականութիւնը միայն անցեալի պատմութիւն չէ, այլ նաեւ՝ կը պատմէ մարդկային եւ ընկերային այժմեական հարցերու մասին, միայն հայկական չէ, այլ նաեւ՝ համամարդկային: Ընդհանրապէս կը յաջողիք, եւ աշակերտները կը սկսին կարծիքներ արտայայտել, վիճիլ, երեւակայել պատմութեան մը շարունակութիւնը կամ՝ տարբեր աւարտ մը»:

Ընթերցանութիւնը դասագիրքով չսահմանափակելու նպատակով՝ Մնակեան ամէն տարի կը կազմակերպէ ընթերցանութեան աշխատանք մը՝ հայկական վէպերու խտացուած տարբերակներով: «Եւ հրաշքով՝ անցեալ տարի աշակերտ մը կարդաց «Չարթօնք»ի քանի մը հատոր,- կ'ըսէ ան:- Ծատ հազուադէպ երեւոյթ է, բայց պատահեցաւ»:

«ԿԵՆՂԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՔԻՆ՝ ՄԵԹՈՏ»

Հայերենագիտական նիւթերու դասաւարդումը խոչընդոտներու կը հանդիպի ամբողջ Սփիւռքի տարածքին: Ծեմարանը ի՞նչ օրինակներու կը հետեւի՝ հայերէն դասաւանդելու եւ լեզուն սիրցնելու մեթոտներ մշակելու համար, թե՞ անհրաժեշտ է ստեղծել սեփականը:

Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութիւնը Մարսէյի Ծեմարանի հայերենագիտական նիւթերու դասաւանդումի խորհրդրդատու նշանակած է Յարութիւն Բիւրքճեանը, որ հայերէնի ուսուցիչներուն հետ գործակցելով՝ մշակած է իր հեղինակած դասագիրքերը օգտակար դարձնելու միջոցներ: Բիւրքճեան երկու տարիէ ի վեր կը հետեւի նախագծուած միջոցներուն կիրարկումին եւ կը հաւատայ, թէ՛ «հայերէն դասաւանդելու եւ լեզուն սիրցնելու համար՝ պետք է յարգել կենդանի բայց եւ մեթոտիկ ուսուցումի մը կրկնակ հրամայականները: Այսինքն՝ լեզուն չվերածել գիտելիքի, գայն մատուցել իբր կենդանի կիրարկում. սորվեցնել՝ բնական միջոցներով, կեանքը արտայայտել. բայց ասիկա չի կատարուիր անպատրաստից ու չմտածուած ձեւով. ուսուցիչը պարտի իր դասարանային աշխատանքը նախամշակել՝ մանկավարժօրէն: Ուրեմն, կենդանութեան կողքին՝ մեթոտ»:

«Իբր այս մոլորակի բազմահազար լեզուներէն մէկը, հայերէնը ամենաբնական ձեւով կ'ենթարկուի հոգեբանա-մանկավարժական այս ընդհանրական օրինաչափութիւններուն: Այս իմաստով, «նորը եւ սեփականը» ստեղծելու հարց չի դրուիր»:

«Անշուշտ ունինք մեր մասնայատկութիւնները: Հայերէնը կենդանի հաղորդակցութեան լեզու դարձնելու կողքին, մեր ուսուցումն ու դասագիրքերը պարտին միանգամայն, տարիքներու համապատասխան չափերով, դառնալ հայ կեանքի հայելին՝ Սփիւռքի թէ՛ Հայաստանի, առանց երբեք անտեսելու կենդանութիւն, հետաքրքրութիւն ստեղծելու նախապայմանները»:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԲԻՒՐՔՃԵԱՆ,

Մարսէյի Ծեմարանի հայերէնի դասաւանդութեան խորհրդատու

Թերեւս տարբեր փորձարկութիւններէ ետք միայն կարելի է հասնիլ արդիւնաւետ մեթոտի մը: Բիւրքճեան կը նշէ այն վտանգները, որոնցմէ պետք է խուսափիլ. «Գիտելիքին գերակշիռ տեղ տալը, մանաւանդ՝ քերականական կամ «գրականագիտական»: Միւս կողմէ՝ զգուշանալ տուրք տալէ արհեստագիտական միջոցներու ֆեթիշացումին: Այս բոլորին պէտք է տալ իրենց տեղը, բայց ոչ գանոնք ընկալել իբր կախարդական բանալիներ: Ուսուցիչ-աշակերտ մարդկային կապը, աշակերտի փոխգործոն վարմունքը դասարանին մէջ, թէ՛ դուրս, ասոնք են անփոխարինելի գործոնները: Եւ ասոնց անտեսումը ուսուցումը կը տանի... ապահով ձախողութեան»:

Բիւրքճեան իր փորձառութիւնը ի սպաս կը դնէ իբրեւ «ուսուցիչներու խորհրդատու՝ իրենց մշակած ծրագիրներուն, գործածած դասագիրքերուն եւ դասաւանդումին շուրջ: Ասիկա՝ հիմնուած ուսուցիչի նախաձեռնող դերի կենսականութեան հանդէպ հաւատքիս վրայ, նաեւ յարգելով շրջանի կրթա-մշակութային պայմաններու մասին իրենց նախագոյ փորձն ու յաւելեալ լաւատեղեակութիւնը»:

Տուեալ պայմաններուն մէջ ինչպիսի՞ պատշաճեցումներու կ'ենթարկուին դասագիրքերը: «Մարսէյի Ծեմարանը հինէն կը գործածէ Արեւելքի մէջ գործածուող դասագիրքեր: Անշուշտ փափաքելի պիտի ըլլար, որ գոյութիւն ունենային Արեւմուտքի պայմաններուն աւելի համապատասխան դասագիրքեր, ո՛չ մակարդակի զիջումի իմաստով, այլ՝ աւելի նպատակայարմար մեթոտներով աւելի որակաւոր արդիւնքի հասնելու փոյթով», կը բացատրէ Բիւրքճեան:

«Միջնակարգի ու երկրորդականի մէջ կ'օգտագործուին «Հայրենի աղբիւր» եւ «Հայ կեանք եւ գրականութիւն» շարքերը, իրենց Ուղեցոյցներու մասնաւոր յանձնարարութիւններով՝ «Նուագ հայախօս շրջաններու» յատուկ: Ուսուցիչին կ'առաջարկուի արդէն պատշաճեցուած հատուածներու յաւելեալ պարզացում, անոնցմէ բխող եւ բացառապէս աշակերտը ինքնէկ ձեւով խօսելու (եւ աշակերտները նոյն ձեւով իրարու հետ խօսեցնելու) մղող բերանացի վարժութիւններ, գիրքի նիւթերէն դէպի իր առօրեան երկարաձգուող յաւելեալ զբաղումներ. իրանող մրցումներ, եւ այլն»:

«Եւ ուսուցիչը կը յաջողի՝ օգտագործել այս նիւթերու դրոյճ որակը՝ դասարանին մէջ ստեղծելու համար այնպիսի կենդանութիւն, որուն երբեմն դժուար է հանդիպիլ լրիւ հայախօս շրջաններու մէջ,- կ'ըսէ Բիւրքճեան՝ բարձր գնահատելով Մարսէյի Ծեմարանին մէջ կատարուած աշխատանքը:- Մշակուած-մտածուած մեթոտը՝ ոսկի բանալին է յաջողութեան...»:

ՀԱՅԱՆՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԶԱԶԱԼԵՐԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

- Կեանքի կոչել հայկական գրադարանը, նոր գիրքերով հարստացնել գայն եւ ցանկերը թուայնացնել, որպէսզի աշակերտներ փնտռուքներ կատարեն:
 - Ստեղծել սեփական հայկական ռատիոժամ, որպէսզի աշակերտներ սիրողական մակարդակի վրայ ձայնասփռեն հայերէն յայտագիրներ:
 - Բաժանորդագրուիլ արեւմտահայերէնով պատկերասփռող կայաններու եւ պատկերասփռող գործիքներ զետեղել, որպէսզի աշակերտներ հայերէն լսեն եւ հայերէնով պատմեն իրենց լսած նիւթերուն մասին:
 - Ծրագրել սեփական ճամբորդութիւններ դէպի տարբեր գաղութներ, Հայաստան եւ Արցախ՝ փոխանցուած գիտելիքները ապրումի վերածելու համար:
 - Կազմակերպել զուտ հայկական ամառնային աշխատանքներ, որպէսզի աշակերտներ իրենց արձակուրդը անցընեն հայկական մթնոլորտի մէջ:
 - Թատրոնը ներառել դպրոցին կրթական ծրագիրին մէջ, կազմել երգչախումբ:
- «Այս բոլորը պէտք է մաս կազմեն ընդհանուր ծրագրի մը, սակայն միշտ ալ կը դիմագրաւենք մարդուծի եւ պիւտճէի հարցեր,- կ'ըսէ Սօսէ Մնակեան:- Դպրոցը արտաքին օգնութեան յոյս չի կրնար ունենալ, որովհետեւ ինքնին չափանիշ դարձած է. հայկական կառոյցներ կը դիմեն մեր հայախօս աշակերտներուն օգնութեան»:

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԸ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐՈՒ ԲԱԺՆԵԼՈՒ ԱՆՆԱԿԸՆԹԱՑ ՓՈՐՁԱՐԿՈՒՄ

Ընդհամենը հայերենի 5 ուսուցիչներ՝ Սուսե Մսակեանի գլխավորությամբ կը կիրարկեն Մարսեյի ճեմարանին հայկական ծրագիրը: Հաւանաբար ճեմարանը Սփիւռքի միակ դպրոցն է, ուր հայերենի ուսուցիչը կը դասաւանդէ երեք մակարդակներու վրայ՝ առաջին դասարանէն մինչեւ ամառական դասարան:

Արեւմտահայերենի որակաւոր եւ մանկավարժ ուսուցիչներու տագնապը դիմագրաւելու, ինչպէս նաեւ հայերենի դասաւանդութիւնը անելի արդիւնաւետ դարձնելու նպատակով՝ ճեմարանը երկու տարի առաջ առած է յանդուգն քայլ մը՝ միացնելով հայերենի դասարանները:

«Տարիներէ ի վեր տարբեր դասարաններու մէջ լեզուական մակարդակի տարբերութեան տեսական դժուարութիւններ կային: Պէտք էր գտնէինք աշակերտներուն մակարդակը եւ կարողութիւնը արժեւորելու ձեւը եւ գործիքները: Ձեռնարկեցինք հասկնալու, արտայայտուելու եւ այլ կարողութիւններ չափելու նոր արժեւորումներու, որոնք հիմամբ դասարանները բաժնեցինք երեք մակարդակներու»:

ՍՍՍԵ ՄՆԱԿԵԱՆ

Երոպական չափանիշներով՝ լեզուները կարողութիւններու համապատասխան դասաւանդելու այս միջոցը Ֆրանսայի մէջ կը կիրարկուի միայն երկրորդականի մէջ եւ ընդհանրապէս՝ նոյն կարգի բաժանմունքներու համար: Իւրաքանչիւր կարգի միայն մէկ դասարան ունենալով՝ ճեմարանի պատասխանատուները գաղափարը պատշաճեցուցած են իրենց կարիքներուն՝ կազմելով երեք մակարդակի դասարաններ՝ նախակրթարանի, միջնակարգի եւ երկրորդականի մէջ:

«Մանկավարժական նպատակով՝ երեք խումբերուն մէջ միշտ նոյն նիւթերը կը դասաւանդենք, քերականական եւ լեզուական նոյն գիտելիքները կը փոխանցենք, սակայն՝ տարբեր չափերով: Մեր պատկերացումով՝ ժամանակի ընթացքին երրորդ խումբի աշակերտը պէտք է անցնի երկրորդ խումբ, երկրորդ խումբէն՝ առաջին խումբ: Չեն բացառուիր տարւան ընթացքին խումբէ խումբ անցումները: Լեզուական մակարդակի հարցը ո՛չ թէ վերջնականապէս լուծած ենք, այլ՝ գտած ենք ձեւ մը, որ երկու տարիէ ի վեր լաւ արդիւնք կու տայ», կ'ըսէ Մսակեան, որ կը գլխավորէ այս ծրագիրին մշակումը:

Այժմ հայերենի դասաւանդումի աշխատանքը բոլորովին տարբեր ձեւով կ'ընթանայ դպրոցին մէջ, եւ աշակերտներ, ծնողներ թէ ուսուցիչներ գոհ են արդիւնքէն:

«Իրար օգնելու եւ քաջալերելու կապ մը ստեղծուեցաւ խումբերուն միջեւ. երբ առաջին խումբը հետաքրքրական աշխատանք մը կը կատարէ, զայն կը ներկայացնէ միւս խումբերուն, կամ՝ հակառակը: Նաեւ զարգացաւ նոյն խումբի պատկանելիութեան հասկացողութիւնը»:

Իսկ ինչպէ՞ս կը բնորոշուին խումբերուն մակարդակի տարբերութիւնները.

«Առաջին մակարդակի խումբը լաւ հայերէն կը խօսի, երբեմն ֆրանսերէն բառեր կը գործածէ, սակայն տիրապետող մասը հայերէնն է: Երկրորդ խումբը կը խառնէ երկու լեզուները, իսկ երրորդ խումբին համար արդէն պէտք է շարունակենք փնտռել եւ ստեղծել հայերէն սորվելու եւ գործածելու տարբեր միջոցներ: Կը փորձենք արտայայտուելու վարժութիւնը բնական, ինքնաբերական եւ սահուն դարձնել, որպէսզի ժամանակի ընթացքին իր ճամբան գտնէ եւ մշակուի, դառնայ իրարու հետ հարողակցելու գործիք», կը բացատրէ Մսակեան:

Արդեօք մանկավարժները երկրորդական ճեմարան յաճախող աշակերտները ընդհանրապէս կը պատկանին առաջին խումբին:

«Ո՛չ անպայման,- կը պատասխանէ Մսակեան,- նաեւ կը պատկանին երկրորդ խումբին, թէւ շատ անելի լաւ հայերէն գիտեն, քան՝ դուրսէն եկած աշակերտը, որ բախտը չէ ունեցած հայկական դպրոց երթալու: Համեմատութիւնները դժուար են: Անշուշտ սահուն արտայայտուողներ կան, ոմանք շատ լաւ կը հասկնան, բայց խօսելու դժուարութիւն ունին, սակայն բոլորը հայերէն կը կարդան եւ կը գրեն»:

«ՄԻԱԿ ԾԱՐԸ»

Թերեւս կարելի՞ է հայերենի լաւ աշակերտներուն մղել դէպի կրթական ասպարէզ եւ օգտուիլ՝ դպրոցին հետ անոնց կապուածութենէն:

Ճեմարանի պատասխանատուներուն կը թուի, թէ «ա՛յս է միակ ճարը»: Անոնք կը փորձեն իրենց աշակերտներէն պատրաստել Մարսեյի ճեմարանի ապագայի հայերենի ուսուցիչները, սակայն, ցաւով կը յայտնեն, թէ Ֆրանսայի մէջ ուսուցչական ասպարէզը ընդհանրապէս վարկ չի վայելեր, իսկ հայերենի ուսուցիչը կրկնակիօրէն թերագնահատուած է, հետեւաբար նոր սերունդին համար գրաւիչ ապագայ խոստացող ասպարէզ մը չէ այս:

Անոնք անհրաժեշտ կը նկատեն Մարսեյի ճեմարանին կրթական քաղաքականութեան ամրագրումը, որպէսզի «հիմնականը արմատանայ»:

«Այլապէս՝ ի՞նչ հիմամբ պիտի շարունակուի դպրոցը, որ ինքզինք արդէն փաստած է իր պետական ծրագիրով,- հարց կու տայ Մսակեան:- Պէտք է ապահովել դպրոցին երկարակեցութիւնը՝ ամուր արմատներով: Ժամանակը արագ կ'անցնի, հիմերը կրնան խախտիլ, հայերենի բաժինը մէկ օրէն միւսը կրնայ անտեսուիլ: Գեմարանը պէտք չէ վերածուի դպրոցի մը, ուր շաբաթը քանի մը ժամ հայերէն կը դասաւանդուի»:

«Հայերենի ծրագիրը դպրոցին եւ դպրոցէն պատճառն է, հայերենի ուսուցիչն ալ այս ծրագիրին երաշխաւորն է: Եթէ զինք չարժեւորենք՝ ոչ մէկ բան կ'արժեւորուի», կ'ընդգծէ Պիպերեան, շեշտելով, որ դպրոցին յառաջիկայ տարիներու գլխավոր նպատակը պիտի ըլլայ զայն «ճիշդ անձերուն» փոխանցելը:

ՀԱՅԵՑԻՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՊՐԵԼԱԿԵՐՊ

Հայկական ինչպիսի՞ փորձառութիւն մը կը ձգտի փոխանցել ճեմարանը, ֆրանսահայ աշակերտին կեանքին մէջ իրական եւ հիմնական ի՞նչ յեղաշրջումով: Արդեօք կարելի՞ է հաւասարակշռութիւն ստեղծել ֆրանսական պատկանելիութեան եւ հայկական պատկանելիութեան միջեւ:

«Իւրաքանչիւր աշակերտի պատմութիւնը կ'որոշէ, թէ ինչ չափով հայ կը զգայ ինքզինքը: Աշակերտի մը մայրը կրնայ հայ ըլլալ, հայրը՝ ֆրանսացի, եւ ինք կրնայ շատ լաւ հայախօս ըլլալ, բայց կ'ըսէ, որ ինքզինքը աւելի հայ կը զգայ, որովհետեւ հայկականութիւնը իր մէջ աւելի ներկայ է: Իսկ հայախօս ծնողքի մը զաւակը կրնայ ըսել, որ ինքզինքը աւելի ֆրանսացի կը զգայ, որովհետեւ Ֆրանսայի մէջ կ'ապրի, թէւ մեր դպրոցին մէջ սակաւաթիւ են նման պարագաները: Ընդհակառակը, նոյնիսկ զուտ ֆրանսացի աշակերտը մեր քով կը հասնի հոն, ուր կ'ըսէ. ես Մաթեօ չեմ, Մաթեօս եմ: Ուրեմն տեղ մը դպրոցին մէջ հայկականութիւնը ոչ թէ քարոզչութիւն է, այլ՝ ապրում,- կը բացատրէ Մնակեան:- Կարելի չէ Սփիւռքի մէջ ամէն տեղ նոյն ձեւով սերունդ պատրաստել եւ հաւասարակշռութիւն ստեղծելու ընդհանրական տեսութիւններ սահմանել»:

«Դպրոցը նոյն բանը կու տայ, նոյն ձեւով: Հարցը այն է, թէ աշակերտը ինչպէս իրը կը դարձնէ զայն: Աշակերտը չի կրնար որոշել, թէ ինք հայ պիտի ըլլայ, որոշ չափով հայ, կամ՝ ֆրանսացի, այլ՝ իր մէջ բան մը իրեն պիտի մղէ ըսելու՝ «ես հայ եմ, կամ՝ աւելի ֆրանսացի եմ, քան՝ հայ»: Ասիկա երբեք դպրոցը չի կրնար որոշել: Դպրոցը իր դերին մէջ կը յաջողի, երբ աշակերտը իր մէջ կը զգայ երկու պատկանելիութիւն եւ կրնայ մէկը կամ միւսը արտայայտել կամ բաժնել երկու տարբեր միջավայրերու մէջ»:

ՍԵՐԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Մնակեան մանկավարժական դիտանկիւնէ կը խորանայ սիւրբին մէջ. «Երբ աշակերտը կ'անդրադառնայ, որ ինք անձ մըն է իր հայերէնի ուսուցիչին համար, որ առաջնահերթ կը նկատէ իր յաջողութիւնը իբրեւ մարդ, իր առօրեան հանգիստ կ'ապրի դպրոցին մէջ, եւ փոխարէնը կու տայ ամէն ինչ. աւելի բժախնդիր կը վերաբերի հայերէնին նկատմամբ, նոյնիսկ արձակուրդի օրը կրնաս զայն դպրոց բերել, որպէսզի աշխատի հայկական ծրագրի մը վրայ: Իսկ եթէ հայերէնին մօտենանք իբրեւ անջատ նիւթ, զայն աշակերտին պարտադրենք իբրեւ պարտականութիւն, արդէն կը քանդենք անոր ներաշխարհը: Ի վերջոյ աշակերտը ինք չէ ընտրած ճեմարան գալ, ծնողքը դրկած է գինք: Պէտք է վարուիլ այնպէս, եւ ստեղծել այնպիսի բնական մթնոլորտ, որ այս որոշումը դառնայ ի՞ր որոշումը»:

Յայտնապէս ճեմարանի մէջ հայեցիութիւնը կը վերածուի ապրելակերպի եւ աշակերտը զայն կը յայտնաբերէ իբրեւ արժէք: «Աշակերտներ կը գիտակցին, որ եթէ ճեմարանը գոյութիւն չունենար, իրենք պիտի չճանչնային իրենց հայկականութիւնը. ասիկա յեղաշրջում մըն է իրենց կեանքին մէջ»:

Հայեցիութեան հետ այս հանդիպումին մաս կը կազմեն այժմեական հարցեր. Արցախ, Հայաստան, տարբեր գաղութներու մէջ ցնցիչ իրադարձութիւններ, Հայ դատ:

«Մեր աշակերտները ուշադիր կը հետեւին Ֆրանսայի մէջ Յեղասպանութեան ճանաչումի աշխատանքներուն, պահանջատէր են, արթուն են՝ ժխտումի արտայայտութիւններու եւ կ'արձագանգեն Ֆէյսպուքի վրայ, օտար ուսուցիչներուն կը բացատրեն,- կ'ըսէ Մնակեան:- Ծիշո՛ւ, որ երկրին մէջ տիրող մթնոլորտն է այս, սակայն, նման հարցերու քննարկումով առիթ կու տանք աշակերտին, որ ի՞նք արտայայտուի անոնց մասին: Կը քաջալերենք պահանջատիրութիւնը՝ իբրեւ մարդկային իրաւունք, հպարտութիւնը՝ իբրեւ ժողովուրդ եւ հայերէնախօսութիւնը՝ իբրեւ զէնք ընդդէմ թուրք պետութեան քաղաքականութեան»:

Զիրքճեան կը հաւատայ, թէ երբ ուսուցումը չի դառնար «տաղտկալի կամ անըմբռնելի քարոզ», ապա կարելի՞ է խորանալ սփիւռքեան առանձին իրավիճակին եւ անկէ բխող հարցերուն վերլուծումին մէջ: «Աշակերտը կանուխ պատանութենէն արդէն կարծուածէն շա՛տ աւելի զգայուն է եւ ընկալուչ՝ «սփիւռքեան իրավիճակին», կրկին՝ երբ ատիկա իրեն կը մատուցուի իր տարիքին եւ իրական կարիքներուն համապատասխան ձեւաւորումով», կ'ըսէ ան:

Իսկ ամէն տարի դէպի Հայաստան դասարանային ճամբորդութիւններով՝ հայկականութիւնը իր լեզուական, մշակութային եւ կենցաղային տարբերութիւններով «լրացուցիչ իրականութիւն կը դառնայ», ինչպէս կ'ըսէ Մնակեան: Ան կը շեշտէ նաեւ դէպի Սփիւռքի հայաշատ գաղութներ ճամբորդութիւններ կազմակերպելու անհրաժեշտութիւնը՝ իբրեւ կրթական ծրագիր, որպէսզի աշակերտը բացուի հայկական աշխարհին եւ հայութեան հետ անոր կապը միայն դպրոցով չսահմանափակուի:

Նկատի ունենալով, որ ֆրանսահայը նաեւ հայաստանցի հայն է, պոլսահայը, լիբանանահայը, արդեօք այլազանութիւնը կը հարստացնէ՞, թէ՞ կը դժուարացնէ պատկանելիութեան փոխանցումը:

Մնակեանի բնորոշումով՝ «գիտաշխատանոց» մըն է ճեմարանը, ուր մինչեւ տասնամեակ մը առաջ տիրող բախումները այժմ վերածուած են մտայնութիւններու եւ կենցաղի տարբերութիւններու ծանօթացումի. «Հայկական մէկ ինքնութիւն չկայ: Գիտենք, թէ իւրաքանչիւրին հետ տարբեր լեզու պէտք է խօսիլ: Կը բացատրենք, թէ ինչո՞ւ պոլսահայը «եան» չունի, եւ աշակերտներ այլեւս չեն ըսեր՝ «հայ չե՛մ», այլ կը հասկնան, թէ մեր ժողովուրդին պատմութեան մէկ երեւոյթն է: Նման իրական վիճակները շատ բան կը փոխանցեն աշակերտներուն», կ'ըսէ Մնակեան:

Անշուշտ իր դերը ունի նաեւ պատմութիւն եւ մշակոյթ ծանօթացնելու ճեմարանի իւրայատուկ մօտեցումը՝ «պաշտօնական ձեւերէն դուրս գալով», ինչպէս կ'ընդգծէ Պիպերեան:

«Եթէ պատմական որեւէ դէպք գիտելիքի մակարդակին վրայ մնայ, աշակերտը պիտի սորվի եւ անցնի: Եթէ հետաքրքրութիւն ստեղծուի, գիտելիքը պիտի արմատանայ,- կը բացատրէ Մնակեան:- Ինչպէ՞ս ստեղծել հետաքրքրութիւնը. պարզապէս՝ կենդանի դարձնելով պատմութիւնը: Այսինքն՝ մասնակից դարձնել աշակերտը, մղել՝ փնտռողներ կատարելու, իրենց աշխատանքը այլ դասարաններու ներկայացնելու, ձեռային աշխատանք մը կատարելու, որպէսզի ապրի պատմութիւնը»:

ԱՃԱԿԵՐՏՆԵՐ ԿՐ ԿԵՆԴԱՆԱՑՆԵՆ ՏՕՆԵՐՆ ՈՒ ԱՎԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Հայկական ձեռնարկները հաճոյքով կ'ընկալուին դպրոցին մէջ: Երբ որեւէ դասարան աշխատանք մը կատարէ հայկական նիւթի մը վերաբերեալ, այլ դասարաններու աշակերտներ հետաքրքրութեամբ կը դիտեն, կը կարդան, կ'ուզեն մասնակցիլ, նոյնիսկ արգիլուած ժամերու փախուստ կու տան՝ տեսնելու զայն», կ'ըսէ Մնակեան, երեւոյթը նկարագրելով իբրեւ ճեմարանի յաջողութեան մէկ ապացոյցը:

Այսպէս՝ Վահագնի առասպելը կը վերակենդանանայ աշակերտներուն կողմէ ստեղծուած վիշապներով եւ կրակով, «Համբարձումի աղետը» վերնագիրով դաս մը կը վերածուի վիճակ քաշելու եւ Համբարձումի անսկզբութեան խորհուրդը այլ դասարաններու հետ բաժնելու առիթի, Չատուկուան հակաթախաղը կը դառնայ հայկական խորհրդանիշներու ծանօթացումի միջոց. «Աշակերտները առանց մեր թելադրանքին՝ ընդհանրապէս հայկական խորհրդանիշներով կը զարդարեն հասկիթները», կ'ըսէ Մնակեան:

Բարեկենդան:

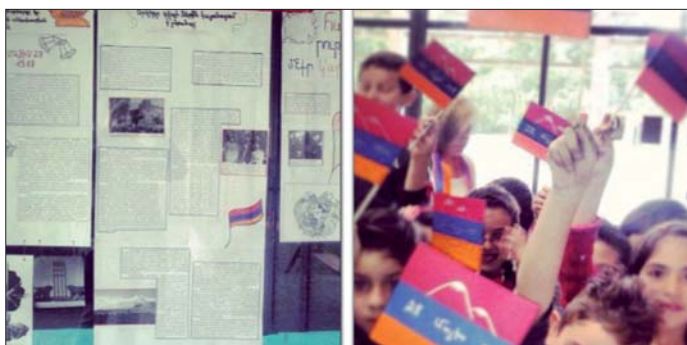
Վարդանանց տօնին պատրաստութիւնը 2011-ին տեսած էր ամբողջ ամիս մը. աշակերտներ շինած էին ճակատամարտին մանրակերտը՝ փիղերով, սուրերով եւ գինուորական տարազներով, գրած էին պատի թերթեր, տեղի ունեցած էր Վարդանանցի նիւթով զարգացման մրցում, դասարան մը նոյնիսկ ռափ երաժշտութեամբ երգ մը յօրինած էր Վարդանանցի մասին:

Աշակերտները 2 տարի առաջ Ապրիլ 24-ին դպրոցին մուտքին գետինը գծած էին գունաւոր քարտէս մը՝ գրուած հողերով: Աշակերտներուն կողմէ պատրաստուած ցուցահանդէս մը ժամանակագրական կարգով կը պատկերէր դէպքերը՝ ապստամբութիւններէն մինչեւ Ցեղասպանութիւն: Ֆրանսացի լրագրող մը տեղեկագրած էր այս մասին:

Իսկ Հայաստանի առաջին անկախութեան տօնը այս տարի նշուած էր ամբողջ շաբթուան մը վրայ երկարող ձեռնարկներով: Ինչպէս ամէն տարի՝ ուսուցիչները դասարանային աշխատանքներով բացատրած են իրադարձութիւնը, մեծերը երգեր եւ պարեր սորվեցուցած են փոքրերուն, պատի թերթեր պատրաստուած են, Մայիս 28-ի օրը աշակերտներ, հայ եւ ֆրանսացի ուսուցիչներ դպրոց ներկայացած են հայկական խորհրդանիշով մը, եւ կէսօրին սկսած է տօնախմբութիւնը՝ եռագոյն դրօշակներու տակ:

«Այսպէս՝ ֆրանսախօսը, լաւ հայախօսը, միջակ հայախօսը իրենց աշխատանքով կ'արժեւորեն հայկականութիւնը, անշուշտ՝ հայերէնի ուսուցիչներուն առաջնորդութեամբ, սակայն՝ իրենց յանձնառութեամբ եւ ծրագրումով,- կը յստակացնէ Մնակեան:- Երբ աշակերտը կ'ապրի անսկզբութիւնները եւ տօները, շատ անելի կ'արմատանան գիտելիքներն ու խորհուրդները»:

«Ընդհանրապէս աշակերտը տուն կը տանի այս բոլորը, եւ մեր հայեցի դաստիարակութիւնը նաեւ անուղղակի ձեւով կը հասնի ծնողներուն», կ'աւելցնէ Պիպերեան:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ի ՇՈՒՆՉՈՎ ԱՊՐՈՂ ՇՐՋԱՆԱԿԱՐՏՆԵՐ*

Շրջանաւարտներ մեր այս զեկոյցին համար վկայութիւններ գրած են ֆրանսերէնով, ընդառաջելով Դիմատետրի վրայ կոչի մը: Անոնց գրութիւնները կ'արտացոլեն ճեմարանի մէջ հայկական ոգիին տիրական ներգործութիւնը:

«Երբ դպրոց արձանագրուեցայ, մէկ բառ ֆրանսերէն չէի խօսեր, եւ ուսուցիչներուն հայերէն խօսիլը զիս կը հանգըստացներ ու կը քաջալերէր, որպէսզի կարենամ օրս շարունակել: Ամէն ոք զիս կը ճանչնար: Դպրոցը զիս մղեց դէպի ապագա: Մանաւանդ՝ ցոյց տուաւ, որ հայ ըլլալը հպարտութիւն է»:

Սարալ Իշճի

«Հայերէն սկսայ խօսիլ դպրոցին մէջ: Անդամակցեցայ Պատանեկան միութեան եւ Ֆրանսայի Երիտասարդական միութեան: Մեր դպրոցէն նաեւ այլ աշակերտներ անդամակցեցան այս միութիւններուն: Միացայ Յ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն: Բախտը ունեցայ իբրեւ ուսուցիչ եւ տնօրէն ունենալու տիկ. Մալիքեանը. անհաւատալի կին մը, միշտ ուշադիր՝ աշակերտներուն: Հիմնականը, որ տուաւ Համազգայինը՝ հայերէն մտածելն էր եւ իբրեւ հայ ապրիլը: Կը յուսամ իմ կարգիս՝ իմ զաւակներուս փոխանցել հայութեան պատկանելիութիւնը»:

Իշխան Սեմերճեան

«Աշակերտական կեանքս անցուցի մէկ դպրոցի մէջ: Դպրոց մը, ուր հայերը յանձնառու են եւ մշակոյթը կարելոր տեղ կը գրաւէ: Բառերով չեմ կրնար բացատրել, թէ ինչ է Համազգայինը: Կը մաղթեմ, որ յաջորդ սերունդները մեր բախտը ունենան եւ նոյն բաները ստանան»:

Թամար Իշճի

**Մարտէյի ճեմարանի Շրջանաւարտներու Միութիւնը վերաշխուժացաւ 2012-ին: Այս տարի անհկա ստեղծեց Արիեստներու ֆորումը. նախկին աշակերտներ դպրոց այցելած են եւ իրենց ընտրած մասնագիտութիւններուն մասին խօսած են 9-րդ-12րդ դասարանի աշակերտներուն: Միութիւնը կը փորձէ նման նախաձեռնութիւններով ստեղծել շղթայ մը, որպէսզի գործի ասպարէզներու մէջ յաջողած շրջանաւարտներ օգնեն այլ շրջանաւարտներու, նաեւ՝ աշակերտներուն, երբ անոնք ճիւղ մը ընտրելէ առաջ՝ տուեալ մասնագիտութեան ծանօթանալու աշխատանքային վայր մը կը փնտռեն:*

ԱՇԿԵՐՏՆԵՐ ԳԻՏԱԿԻՑ՝ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ի ՏԵՍԼԱԿԱՆԻՆ

Արձակուրդի օր մը երկրորդականի աշակերտներ իրենց հայերէնի ուսուցիչին կողմէ կը հրաւիրուին՝ այս տեղեկատուին համար գրելու դպրոցին հետ իրենց կապին մասին: Ոմանք կը գրեն հայերէն, ուրիշներ՝ ֆրանսերէն: «Մեր դպրոցին իրականութիւնն է», կը բացատրէ ուսուցիչը՝ Սօսէ Մնակեան: Նարեկ, որուն մայրը ֆրանսացի է եւ հայրը՝ հայ, ինքզինք հայ կը զգայ, շատ լաւ կը հասկնայ հայերէն, սակայն արտայայտուելու դժուարութիւն ունի: Մատլէն եւ Թագուհի շատ լաւ կը տիրապետեն հայերէնին, սակայն չեն ուզեր, որ իրենց դասընկերը մեկուսացած զգայ, հետեւաբար կը նախընտրեն իրենք ալ ֆրանսերէնով շարադրել: Սաշա, որուն հայրը ֆրանսացի է, Սաթօ, որուն ծնողները հայ են, եւ Անահիտ, որ արեւելահայ է, կը գրեն սահուն արեւմտահայերէնով (անոնց գրութիւնները կը վերարտադրենք լեզուական հարազատութեամբ): Ինչպէս ճեմարանի պատասխանատուները կը շեշտեն՝ հայախօսութիւնը կը մնայ յարաբերական՝ ֆրանսական տիրապետող մշակոյթով միջավայրին մէջ:

«Ի՞նչ է Համազգայինը. դպրոց մը: Ո՛չ, ընտանիք մըն է, որ տարուէ տարի կը մեծնայ, եւ ուր օրէ օր յարաբերութիւնները կ'ամրապնդուին: Համազգային կը նշանակէ սորվիլ միասին, միասին ապրիլ եւ բաժնել: Դպրոցը մեզի առիթ կու տայ հետաքրքրուելու աշխարհի հարցերով եւ մեր կարծիքը յայտնելու: Մեզի կը փոխանցուին մեր նախահայրերուն հայկական ամանութիւնները եւ մշակոյթը: Կարգ մը ծնողներ իրենց զաւակները կը դրկեն Համազգային, որովհետեւ իրենք առիթը չեն ունեցած հայերէն սորվելու»:

Նարեկ Մահիկեան, Մատլէն Օտեմիս, Թագուհի Մունկան

«Մեզի համար հայերէն լեզուն միայն հաղորդակցութեան համար չէ, այլ միջոց մըն է, որ հայերը իրար կը կապէ: Օրինակ կրնանք վերցնել մեր դպրոցը Համազգային: Նաեւ այս դպրոցին մէջ շատ հայկական մթնոլորտ կայ, եւ կը կարծեմ, որ այս մթնոլորտը գլխաւորաբար կը ստեղծուի մեր հայերէնի ուսուցչուհիին շնորհիւ: Համազգային դպրոցը նաեւ մեզի սորվեցուց յարգել միւս հայերու տարբերութիւնները, որոնք ազդուած են այն երկիրներուն մշակոյթէն, ուրտեղէն կու գան, այսպիսով լիբանանահայ, սուրիահայ, թրքահայ, կ'ապրինք հիմա իրարու հետ, ինչ որ իրական հարստութիւն է: Վերջապէս մեր խօսքը կ'ուղղուի այն մարդոց, որոնք կը կարծեն, որ հայ լեզուն վտանգուած է, կրնանք ըսել լուծումը այն է, որ իրենց զաւակները Համազգային դպրոց արձանագրեն»:

Սաշա Վեթէ, Սաթօ Թաշան

«Շրջապատուած ենք ուսուցիչներով, որոնք մեզի կը ճանչնան: Ծնողներ հանգիստ կրնան զգալ, երբ իրենց զաւակները կը ձգեն Համազգային դպրոց. անոնք գիտեն, որ իրենց զաւակները ապահով միջավայրի մէջ են: Համազգային դպրոցը մեզի կը յիշեցնէ ամէն վայրկեան, որ հայ ենք, պարտականութիւններ ունինք: Այս դպրոցը նաեւ առաւելութիւններ ունի աշակերտներու համար, որ հայ չեն, քանի որ ոչ միայն հայերէն լեզուն կը սորվին եւ կրնան հայկական մշակոյթը ճանչնալ, նաեւ մասնակցիլ հայկական գաղութի գործունեութեան»:

Անահիտ Յակոբեան

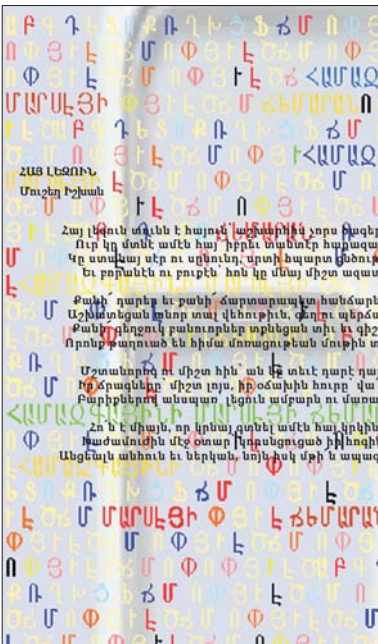
«ԿՐ ՉԱՅԱՑՆԵՆՔ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ»

տարակուեցաւ «Անահիտ» հեքիաթը: Երկու մասով ներկայացուեցաւ Սասունցի Դաւիթի դիւցազնավէպին վրայ հիմնուած թատերախաղ մը. ճեմարանի աշակերտները հայերէնով բեմադրեցին զայն, իսկ ֆրանսական դպրոցներէ աշակերտներ՝ ֆրանսերէնով:

Ճեմարանի պատասխանատուները տեւաբար կը փորձեն զուգահեռներ ստեղծել հայերէնին եւ այլ դասասնիւթերու միջեւ: Այս տարի ուսողութեան ֆրանսացի ուսուցիչը գործակցած է ֆրանսահայ ուսողագետի մը հետ, որ 8-րդ կարգի աշակերտներուն ներկայացուցած է Անանիա Շիրակացին եւ լուծել տուած է անոր ուսողական խնդիրները: Միւս կողմէ՝ պատմութեան ֆրանսացի ուսուցիչը մաս կը կազմէ պետական ծրագիրին մէջ ընդհանուր պատմութեան եւ հայոց պատմութեան միջեւ զուգահեռ մը գծելու աշխատանքներուն:

Յայերէնը պարտադիր նիւթ է ճեմարան յաճախող օտար աշակերտներուն համար, որոնք կը կազմեն աշակերտութեան

Օրացոյցի կողք:

Յայկական պատկանելիութիւնը միայն հայուն չի վերաբերիր Մարտիոս Ճեմարանին մէջ, այլ նաեւ կապուած է դպրոցին մթնոլորտին եւ ամօրեային հետ:

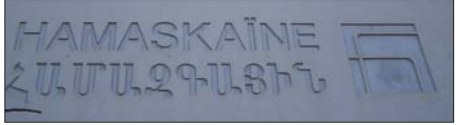
«Ֆրանսերէն ավանդելու համար ունեցանք ֆրանսացի ուսուցիչ մը եւ ուսուցչուհի մը: Ուսուցիչը շուտով պատշաճեցաւ, հայերէն երգերը կը նուագէր եւ կը սորվեցներ: Յայերէնի եւ ֆրանսերէնի ուսուցիչներուն հետ գործակցութիւն ստեղծեցինք, որպէսզի մանուկները երկու լեզուով աշխարհը ճանչնան, երկու լեզու սորվին բնական կերպով, նոյն օրինակները տալով երկու լեզուներու դասապահներուն ընթացքին», կ'ընէ Յակոբ Պալեան:

Այսպէս՝ որդեգրուած էր ֆրանսացի ուսուցիչը դպրոցին մթնոլորտին մէջ համարկելու մօտեցում մը եւ ձեւաւորուած էր երկլեզու դասաւանդութեան սկզբունք մը, ինչ որ մինչեւ այսօր առանցքը կը կազմէ Մարտիոս Ճեմարանին կրթական քաղաքականութեան:

«Ֆրանսացի տարածքին կը բացատրեմ, որ դպրոցը գոյութիւն ունի իր հայերէն ծրագիրին պատճառով: Եւ այսօր դասարանի պատասխանատու ֆրանսացի ուսուցիչը ինք տկար աշակերտին կը մղէ բարելաւելու իր հայերէնը»:

ՍԵՂԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

«Երբեմն ֆրանսացի ուսուցիչներ ֆրանսերէնի թարգմանուած հայկական հեքիաթներու վրայ դասարանային աշխատանքներ կը կատարեն: Երբ ֆրանսացի ուսուցիչը տեղ կու տայ Սասունցի Դաւիթին, աշակերտը կ'անդրադառնայ, թէ Սասունցի Դաւիթ մաս կը կազմէ համաշխարհային մշակոյթին եւ կ'արժեւորէ զայն», կ'ընէ Պիպերեան:

Քանի մը տարի ամառ, երբ Ֆրանսայի տարածքին Նշուեցաւ Յայաստանի տարին, ճեմարանը դարձաւ հայկական ծրագիրներու կեդրոն՝ Մարտիոս մէջ: Ֆրանսական 12 դպրոցներէ ուսուցիչներ ճեմարանի մէջ ծանօթացան հայկական գրականութեան, երաժշտութեան եւ արուեստին առնչուող նիւթերու եւ զանոնք փոխանցեցին իրենց աշակերտներուն: Այս ծիրին մէջ, ֆրանսական հովանաւորութեամբ թարգմանուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ «Անահիտ» հեքիաթը: Երկու մասով ներկայացուեցաւ Սասունցի Դաւիթի դիւցազնավէպին վրայ հիմնուած թատերախաղ մը. ճեմարանի աշակերտները հայերէնով բեմադրեցին զայն, իսկ ֆրանսական դպրոցներէ աշակերտներ՝ ֆրանսերէնով:

Ճեմարանի պատասխանատուները տեւաբար կը փորձեն զուգահեռներ ստեղծել հայերէնին եւ այլ դասասնիւթերու միջեւ: Այս տարի ուսողութեան ֆրանսացի ուսուցիչը գործակցած է ֆրանսահայ ուսողագետի մը հետ, որ 8-րդ կարգի աշակերտներուն ներկայացուցած է Անանիա Շիրակացին եւ լուծել տուած է անոր ուսողական խնդիրները: Միւս կողմէ՝ պատմութեան ֆրանսացի ուսուցիչը մաս կը կազմէ պետական ծրագիրին մէջ ընդհանուր պատմութեան եւ հայոց պատմութեան միջեւ զուգահեռ մը գծելու աշխատանքներուն:

Յայերէնը պարտադիր նիւթ է ճեմարան յաճախող օտար աշակերտներուն համար, որոնք կը կազմեն աշակերտութեան

5 առ հարիւրը: Ինչո՞ւ ֆրանսացի ծնողը պիտի նախընտրէր ճեմարան ղրկել իր զաւակը: «Նախ՝ որովհետեւ դպրոցը կը գտնուի իր ապրած թաղամասին մէջ, գիտե՛ք, որ ապահով է եւ մակարդակը լաւ է, - կը բացատրէ Պիպերեան: - Երկրորդ՝ ո՛րքէն ծնող չէ, որ, կը դիմէ մեզի: Այլ ան, որ կը գիտակցի, թէ այլ լեզուի մը եւ այլ մշակոյթի մը ծանօթացումը առաւելութիւն է...»

Օտար աշակերտին ներկայութիւնը նոյնիսկ կը նպաստէ արժեւորելու հայկական ինքնութիւնը եւ իբրեւ դրական օրինակ կը ծառայէ հայ աշակերտին ու ծնողին: «Աշակերտները կ'անդրադառնան, որ Ֆրանսայի մէջ իրենց լեզուն, պատմութիւնը, մշակոյթը, արժեքներ եւ, զորս կարելի է բաժնել. անոնք միայն մեր սեփականութիւնը չեն եւ կը դառնան համամարդկային արժեք», կ'ընէ Պիպերեան:

«Նոյնիսկ այն աշակերտը որ կը կարծէ, թէ ինքնութեամբ անելի ֆրանսացի է, քան՝ հայ, օտար աշակերտին հետ ամօրեայ շփումով կ'անդրադառնայ, թէ ինք այնքան ալ ֆրանսացի չէ, անելի հայ է, քան՝ ֆրանսացի», կ'աւելցնէ Մսակեան:

«Խորքին մէջ՝ մ'ենք է, որ կը հայացնենք օտար աշակերտը՝ փոխանցելով մեր մշակոյթը», կ'ընէ Պիպերեան:

Ան կու տայ օրինակը ֆրանսաժին աշակերտի մը, որ ֆրանսացի ուսուցիչէն բացատրութիւն պահանջած է, թէ ինչո՞ւ Յայկական Յեղասպանութիւնը չէ յիշատակուած ընդհանուր պատմութեան դասագիրքին մէջ: Իսկ մանկապարտեզի մէջ յաճախ կը պատահի, որ ֆրանսաժին մանուկներ կ'ուզեն ունենալ հայկական անուններ եւ տուն երթալով՝ իրենց ծնողներուն ըսեն՝ «գիտցէ՛ք, որ ես հայ եմ»: «Երբեմն ծնողներ մտահոգ կը վազեն դպրոց, - կը պատմէ Պիպերեան: - Չանոնք կը հանգստացնեն, ըսելով՝ մանուկները այսպէս են, կ'ուզեն պատկանիլ իրենց խումբին, որ հայ է»:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՎՐԱՅ ԲԱՅՈՒԱԾ ՊԱՏՈՒՅԱՆ ՄԸ

Ճեմարանը միայն դասաւանդելու տեղ չէ, այլ նաեւ ձեւով մը դարձած է մշակոյթի եւ արուեստի կեդրոն: Դպրոցի ժամերէն դուրս հայեցի դաստիարակութիւնը կը շարունակուի արտադպրոցական ձեռնարկներով, ինչպէս՝ երգ, պար, թատրոն, նկարչութիւն: Դպրոցը յաճախ կը կազմակերպէ գրական երեկոներ, որոնց ներկայ կը գտնուին աշակերտներ, ծնողներ, ուսուցիչներ, ինչպէս նաեւ՝ գաղութին մէջ մշակոյթով հետաքրքրուած անձեր: (Այս երեկոները կը կազմակերպուին օրինակ՝ «Փարանթեզ» հրատարակչատան հետ, որ հայ գրագետներու գործերը կը թարգմանէ ֆրանսերէնի):

«Ինչ որ բնական է,- կ'ըսէ Սեդա Պիպերեան,- եւ ոչ միայն աշակերտներուն համար: Լեզուն լեզուի համար եւ մշակոյթը մշակոյթի համար մօտեցումը իմաստ չունի: Պետք է արթուն ըլլալ միջավայրի անցուդարձերուն»:

Ան կը թուէ Ճեմարանի վերջին երկու տարիներու գրական գլխաւոր ձեռնարկները.

Պոլսահայ գրագետ Թագուհի Թովմասեան կը ներկայացնէ իր «Խոհանոցային յիշողութիւններ Վոսփօրէն» գիրքին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը՝ «Մեմուար քիւլիներ տիւ Պոսֆօր»:

Ֆրանսահայ լեզուագետ Ռոպեր Տեր Մերկերեան կը ներկայացնէ ինքնաշխատութեամբ արեւելահայերէն եւ արեւմտահայերէն սորվելու իր «Մանուէլ տ'ափրանթիսաժ տը Լ'Արմենիէն օքսիտանթալ Է օրիանթալ» դասագիրքը:

Ֆրանսահայ գրագետ Մարթէն Մելքոնեան ժամանակակից հեղինակի իր հայեցակետով կը խօսի Չապէլ Եսայեանի «Յոգիս աքսորեալ» վեպին մասին:

Գրիգոր Պըլտեան կը ներկայացնէ իր «Սեմեր» գիրքին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը: Աւարտական կարգերու աշակերտներ ընթերցումներ կը կատարեն հայերէն եւ ֆրանսերէն տարբերակներէն:

«Այս ձեւով կենդանի կապ մը կը ստեղծուի գրականութեան հետ: Աշակերտներ կ'անդրադառնան, որ հայ գրականութիւնը միայն մեռած մարդոց ստեղծագործութիւնը չէ,- կ'ըսէ Սօսէ Մնակեան,- միայն անցեալին մաս կազմող իրականութիւն մը չէ, այլ նաեւ կը պատկանի ապրող հեղինակներու: Երբ աշակերտներ կը բաժնեն, կը մասնակցին ընթերցանութեամբ, գրականութիւնը իրենց համար կենդանի կը դառնայ»:

Դպրոցին կողքին կը գործէ Համազգայինի Զուրան տ'Ար միութիւնը, որուն «Կիլիկիա» պարախումբին մաս կը կազմեն դպրոցին աշակերտները: Անոնք նաեւ կը հետեւին Զուրան տ'Արի հայկական աւանդական գործիքներու դասընթացներուն: Պարախումբը կը հրաւիրուի ժողովրդային պարերու փառատօներու եւ ելոյթներու՝ Ֆրանսայի տարբեր շրջաններուն մէջ:

Ճեմարանը ունի նաեւ իր թատերախումբը, որուն աշխատանքը աւելի ներքին է եւ ձեւով մը կը ծառայէ հայախօսութիւնը զարգացնելու: Այս տարի փոքրերը ներկայացուցին «Ձիւնաթիւրը եւ եօթը թզուկները», իսկ պատանիները՝ «Շնկեր Փանջունին»: Աշակերտական այս ձեռնարկին հրաւիրուած էին նաեւ ծնողներ:

«Մեր աշակերտները վարժ են թատրոնի եւ շատ կը սիրեն թատերական աշխատանքները,- կ'ըսէ Մնակեան:- Թատրոնի դասարանային աշխատանքներ կը կատարենք: Դասի ծիրէն ներս դասարան մը կը բեմադրէ թատրոն մը, ապա կը ներկայացնէ այլ դասարանի մը: Դասագիրքերէն պատմուածք մը կը վերածենք թատրոնի, կը բեմադրենք: Երբեմն աշակերտները նոյն թատերգութեան հիման վրայ կ'երեւակայեն շարունակութիւն մը եւ կը գրեն: Այս աշխատանքները կը զարգացնեն աւելի լաւ արտայայտուելու վարժութիւնը, առիթ կու տան, որ աշակերտները իրարու հետ հայերէն խօսին»:

ՖՐԱՆՍԱԳԱՅ ՄՏԱԽՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ* (ՅԱՏՈՒԿ՝ ԱՅՍ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՆ ՀԱՄԱՐ)

«Բուն հայկական ովասիս մը, ուր կ'ապրի, կը շնչէ հայոց ոգին: Համազգայինը ինքնին հայկական միջավայր է, որուն նուիրուած անխոնջ ուսուցչական կազմը հարիւրաւոր աշակերտներուն կը փոխանցէ մեր ազգային ինքնութեան լաւագոյն եւ մնայուն արժէքները՝ լեզու, պատմութիւն, մշակոյթ: Անոնք կը դառնան մեր ազգային գանձարանին լիարժէք ժառանգորդները, որոնք հպարտութեան զգացումով լեցուած կ'ըսեն, որ իրենք հայ են»:

«Համազգային վարժարանը մեր յոյսերը արդարացուց: Քսան տարի շարունակ, ամէն տարի, տասնեակ աշակերտներ ստանալով իրենց ասարտական վկայականը կը դառնան հայաշունչ դաստիարակութեամբ լիիրաւ համայնքային անդամներ: Անոնք պիտի ապահովեն մեր ազգային արժէքներուն մշտատեւութիւնը ֆրանսահայ համայնքէն ներս»:

«Արդէօք չափազանցութի՞ն է, ըսել, որ Մարսէյի մէջ հայերէնին տիրապետող եւ հայեցի դաստիարակութիւն ունեցող երիտասարդ սերունդի անդամը կրնայ միայն Համազգայինի շրջանաւարտը ըլլալ»:

«Ֆրանսայի մէջ, ան միակ ուսումնական հաստատութիւնն է, որ յիրաւի կը նպաստէ Սփիւռքի մէջ հայապահպանման յոյժ կարեւոր գործընթացին»:

ՌՈՊԷՐ ՏԵՐ ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ,
հիմնադիր-դասախօս՝ Էքս-Մարսէյ համալսարանի Հայկական ուսմանց ամպիոնի

«Երկլեզու եզակի դպրոց մը...: Իր հիմնադրութենէն ի վեր Համազգայինի դպրոցը շատ փայլուն ձեւով կատարած է ռահվիրայի դեր՝ այս մարզին մէջ: Կարող եւ նուիրեալ անձնակազմը՝ աշխուժ ինամակալութեան մը զօրակցութեամբ, միշտ նախանձախնդիր է վերանորոգելու իր մանկավարժական մեթոտները՝ նկատի ունենալով աշակերտութեան այլազան կարիքները...: Վերջին նորութիւնը՝ ձեռնարկած է կարողութիւնները արժեւորելու նոր միջոցներու եւ յաջողած է հայերէնի դասարանները լեզուական կարողութիւններու հիմամբ մակարդակներու բաժնել, ինչ որ աննախընթաց եւ խոստմնալից քայլ մըն է»:

«Համազգայինի Մարսէյի դպրոցը տարբեր աշխատանքներով սերունդները կը պատրաստէ Ֆրանսայի մէջ իրենց ապագայ ասպարէզին, միաժամանակ՝ աշակերտներուն տալով միջոցը՝ Ֆրանսայի մէջ հաշտ ապրել իրենց հայկական ինքնութեան հետ»:

ԴՈԿՏ. ԱՆԱՅԻՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ,
պատասխանատու-դասախօս՝ Փարիզի Արեւելեան լեզուներու եւ քաղաքակրթութիւններու հիմնարկի (ԻՆԱԼԵՕ) Հայագիտական բաժանմունքի

«Կարող եմ ուրախութեամբ հաստատելու, որ վարժարանը Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ այն հազուագիւտ վայրերէն մէկն է, ուր հնարաւորին չափ կ'ապահովուի մեր լեզուի եւ մշակոյթի ոչ միայն իւրացումը, այլեւ փոխանցումը: Իբրեւ այդ՝ անիկա լայնօրէն կ'արդարացնէ իրեն վերապահուած դերը»:

ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆ,
գրագետ, գրաքննադատ, դասախօս՝ ԻՆԱԼԵՕ-ի Հայագիտական բաժանմունքի

«Համազգայինի վարժարանը ուսումնական պարզ հաստատութիւն մը չէ: Ինքնին՝ հայկական փոքր «համայնք» մըն է՝ աշխարհաքաղաքացիական դրոշմով 800 հազար բնակիչ հաշուող քաղաքի մը մէջ...: Վարժարանը ոչ միայն դարձած է ժողովումի եւ հաշտ գոյակցութեան վայր՝ ծնողներու, ուսուցիչներու եւ իրեն յենարան ղեկավարութեան համար, այլեւ՝ վարչական արթուն ղեկավարումով մը բացուած է քաղաքին եւ ընկերային համայնքին... պատասխանելով օրէ օր նուազ հայախօս համայնքի մը կարիքներուն: Բացուածք մը դէպի աշխարհ, որ՝ հայ լեզուի եւ հայկական յիշողութեան փոխանցումով, նախապայմանը կը կազմէ ֆրանսահայութեան գոյատեւման: Պահու մը, երբ այդ Սփիւռքը կ'ապրի հոլովոյթ՝ Հայաստանի բնակչութեան շարունակական արտագաղթի եւ արեւելեան Սփիւռքի գաղութներու տկարացման պայմաններուն մէջ, Համազգայինի վարժարանը բնորդ մըն է, որ պետք է իրականացնել նաեւ Ֆրանսայի այլ քաղաքներու մէջ»:

ԱՆԱՅԻՏ ՏԵՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ,
պատմագետ, պատուոյ դասախօս՝ Փարիզի Սորպոն համալսարանի

«Մարսէյի Համազգային վարժարանի շնորհիւ հայոց լեզուի եւ մշակոյթի գանձերին ամէնօրեայ հաղորդակցութեան մէջ է քաղաքիս հայ գաղութի երիտասարդութեան մի մասը, մօտ երեք հարիւր հոգի: Միաժամանակ, այդ երիտասարդները ստանում են այն ամէնը, ինչ պահանջում է ֆրանսիական ուսումնական համակարգը: Դրա գնահատելի արդիւնքների մասին ես կարող եմ դատել ամէն տարի, պաքալորէայի քննութիւնների ժամանակ: Համազգայինի աշակերտները, իրօք, տիրապետում են հայոց լեզուին եւ անկեղծ սեր ունեն դէպի Հայաստանն ու հայ մշակոյթը: Արեւմտաեւրոպական Սփիւռքի մեր պայմաններում, դա իսկական սխրանք է»:

ՓԱԹՐԻԷ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ,
պատասխանատու- դասախօս՝ Էքս-Մարսէյ համալսարանի Հայագիտական ուսմանց ամպիոնի

*(Յապաւուած)

ԱՐԺԵՆՆԵՐՈՒ ԲՈՒՐԳ

Ճեմարանի պատասխանատուները համոզուած են, թէ կրթական կառույցները «չեն համապատասխաներ ներկայ սերունդին, որ կ'ապրի դպրոցի պահանջներուն հակասող ընկերութեան մը մէջ», ինչպէս կ'ըսէ Մնակեան: Այսուհանդերձ, ծնողներ կը շարունակեն դպրոցէ մը ակնկալել տեսլականի, կրթական մօտեցումի եւ վարք ու բարքի յստակ ուղեցոյց: Մարտէյի Ճեմարանին ուղեցոյցը կը պարունակէ մարդկային արժէքներու վրայ հիմնուած եւ մանուկը առաջնահերթ նկատող հիմնական կէտեր:

Հայերէնին տրուած կարեւորութիւնը կորիզը կը կազմէ դպրոցին կրթական քաղաքականութեան: Տեղի սահմանափակութեան պատճառով՝ տնօրէնութիւնը այս քաղաքականութենէն մղուած՝ նոր դիմողներու պարագային նախընտրութիւն կու տայ անոնց, որոնց քոյրը կամ եղբայրը կը յաճախէ Ճեմարան, կամ՝ անոնց, որոնց ծնողները Ճեմարանէն շրջանաւարտ են:

«ՄԵկ առ մէկ կ'ընդունիմ ծնողները եւ կը փորձեմ զանոնք գիտակից դարձնել այն իրողութեան, որ մանուկ մը մանկապարտեզի առաջին դասարան արձանագրելը պատահական քայլ մը պէտք չէ ըլլայ, այլ պէտք է կատարուի այն յստակ նպատակով, որ աշակերտը իր կրթական ամբողջ ճամբան պիտի կտորէ մեզի հետ, եւ յաջողելու համար մենք պիտի ապահինք իր դերին՝ իբրեւ ծնող: Երբ ծնողը չի հետաքրքրուիր իր զաւկին սորված հայերէն գիտելիքներով, մանուկը կրնայ մտածել, թէ ինչո՞ւ պիտի սորվի լեզուն, եթէ անհկա որեւէ արժէք չի ներկայացներ»:

ՍԵՂԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Հայերէնը արժեւորելու նախապայմանէն անդին՝ դպրոցին կրթական գլխաւոր մօտեցումը խտրութեան վերացումն է՝ փայլուն եւ դժուարութիւն ունեցող աշակերտներուն միջեւ: «Շատ կը շեշտենք իւրաքանչիւր աշակերտի մօտէն հետեւելու եւ դժուարութեան պարագային օգնութեան միջոցներ փնտռելու կարեւորութիւնը: Մեր ամբողջ ճիգը ի գործ կը դնենք, որ աշակերտը ձգտի եւ հասնի լաւագոյնին», կ'ըսէ Մնակեան:

Աշխատանքը իբրեւ արժէք յատուկ տեղ կը գրաւէ Ճեմարանի կրթական մօտեցումին մէջ: «Նիւթապաշտութեան եւ մակերեսայնութեան այս դարուն կ'ապրինք ընկերութեան մը մէջ, ուր աշխատիլը սկսած է իր արժէքը կորսնցնել: Աշակերտները կը կարծեն, թէ յաջողիլը դիրքին է: Նպատակի մը հասնելու համար աշխատիլը եւ յոգնիլը մաս չի կազմեր անոնց աշխարհին: Ամէն ինչ պատրաստ է իրենց համար. համակարգիչէն կը ստանան որեւէ տեղեկութիւն, ծնողներ իրենց չունեցածը կը փորձեն տալ, մինչդէ՛ս՝ դպրոցին մէջ անոնք պարտաւոր են աշխատիլ: Այս երկու աշխարհներուն միջեւ հակասութիւն մը կայ,- կ'ըսէ Մնակեան:- Դպրոցը դարձած է այն վայրը, ուր կը փորձենք աշակերտը գիտակից դարձնել մարդկային հիմնական արժէքներու»:

Իրօք, այս տարի Ճեմարանը որդեգրած է լօզունգ մը. «Կ'աշխատիմ, ոչ թէ որովհետեւ դժուարութիւն ունիմ, կ'աշխատիմ, որպէսզի դժուարութեան չհանդիպիմ»:

Ճեմարանի մէջ իրաւունքի եւ պարտաւորութեան գիտակցութիւնը գործնական ձեւով կը դառնայ աշակերտին սեփականութիւնը: «Ի վերջոյ իր արարքներուն առաջին պատասխանատուն աշակերտն է: Եթէ ան չուզէ սորվիլ, յառաջդիմել եւ մարդ դառնալ, պարտադրաբար կարելի չէ դաստիարակել զայն», կ'ըսէ Մնակեան՝ կարեւորելով աշակերտին գործօն մասնակցութիւնը:

Իսկ վարք ու բարքի հիմնական կէտերէն մէկը յարգանքն է: Աշակերտը պէտք է յարգէ նախ ինքզինք, պէտք է յարգէ մեծը, փոքրը, շրջապատը, իրը, բնութիւնը, իր պատմութիւնը, ուրիշին պատմութիւնը, այլազանութիւնը (դպրոցը կ'ընդունի սեւամորթ աշակերտ), տարբերութիւնները (դպրոցը ունի հաշմանդամ, օթիսթիք աշակերտներ):

«Կը պայքարինք այլամերժութեան եւ ցեղապաշտութեան դէմ: Իբրեւ փոքրամասնութիւններու մաս կազմող ժողովուրդ՝ աշակերտներուն կը մղենք, որ հետաքրքրուին փոքրամասնութիւններով եւ յարգեն զանոնք: Հայերը յաճախ իրենց նման օտարին հետ կը վարուին խտրական մօտեցումով: Ֆրանսացիներուն համար քիչ մը տարօրինակ է, թէ ինչո՞ւ մեր հայկականութիւնը կը շեշտենք: Կը բացատրենք, որ ոչ թէ օտարը չենք սիրեր, այլ կը վախնանք մերը կորսնցնելէ: Ֆրանսայի ճուլիտը քաղաքականութիւնը ինքնին կը ստեղծէ այս հակազդեցութիւնը: Այնքան ճկուն պէտք է ըլլանք, որ այս կացութիւնները ճիշդ ձեւով բացատրենք նաեւ ֆրանսացի ուսուցիչներուն: Մենք միջնորդ մըն ենք տարբեր մտայնութիւններու եւ կենցաղներու միջեւ՝ ոչ թէ անպայման հաւասարակշռութիւն ստեղծելու համար, այլ՝ հիմքը բացատրելու»:

Իբրեւ օրինակ՝ Մնակեան կը պատմէ դէպք մը. «Տարիներ առաջ ֆրանսացի ուսուցիչ մը ըսաւ. աշակերտի մը հետ կը խօսէի, բնաւ չէի սպասեր որ անարգական կեցուածք ունենար, նոյնիսկ աչքերուս չէր նայեր: Բացատրեցի, որ հայկական կրթութեան մէջ ճիշդ հակառակն է. երբ ուսուցիչը կը յանդիմանէ կամ կը խօսի, աշակերտը անոր աչքերուն չի նայիր: Ֆրանսացիին կենցաղը տարբեր է, կը կարծէ յարգանքի պակաս է: Մեր դերը ճիշդ հոս է. բացատրել, որպէսզի երկու մտայնութիւնները հաշտ ապրին դպրոցին մէջ: Այժմ գիտեն, որ հայ ուսուցիչին ներկայութեան կարելի է աւելի լաւ հասկցուիլ նոյնիսկ՝ ծնողներուն հետ»:

Հայ ուսուցիչին նկատմամբ ծնողներուն վստահութիւնը կը ստեղծէ բարոյական երաշխաւորութիւն մը: Նոյնիսկ ճամբորդութեան առիթով ծնողներ տարբեր հանգստութիւն մը կը զգան, երբ հայ ուսուցիչ մը կ'ընկերակցի իրենց զաւակներուն: «Բաւարար էր, որ ըսէի՝ «ձեր զաւակները մեր աչքին լոյսն են», որպէսզի դժկամ ծնող մը յօժարէր իր զաւակը ձիւնազանութեան դրկելու», կը պատմէ Պիպերեան:

«ՉԵՆՔ ԲԱԺՆԵՐ ՄԻԱՅՆ ԼԱԲԱԳՈՅՆԸ ԳՆԱԿԱՏԵԼՈՒ ՄՕՏԵՑՈՒՄԸ»

«Իւրաքանչիւր աշակերտ ունի դրական կողմ մը, յոյնիսկ, եթէ տկար է: Դպրոցին կը մնայ գտնել զայն եւ զարգացնել: Չենք բաժներ միայն լաւագոյնը գնահատելու մօտեցումը: Չենք ուզեր ստեղծել գերազնահատանքի կամ ինքզինք գերադաս նկատելու որեւէ կեցւածք: Յետեւաբար մրցանակներ չենք տար,- կ'ըսէ Սօսէ Մակեան:- Աշակերտները կը գնահատուին իրենց եռամսեայ աշխատանքին, վարք ու բարքին եւ կեցուածքին արդիւնքով եւ ուսուցչական կազմին կողմէ կը ստանան իրենց գնահատականը՝ հետեւեալ չափանիշներով. բաւարար, բաւական լաւ, լաւ, շատ լաւ, գնահատելի»:

«Չենք դատեր աշակերտը իբրեւ անձ: Երբ կը պատժենք, պետք է ան զգայ, որ իր լաւութիւնը կը ցանկանք: Այս ձեւով կ'ամրապնդուի դպրոցին ընտանեկան եւ մարդկային ջերմ մթնոլորտը, եւ կը զգանք, թէ բոլորս կը կազմենք ամբողջութիւն մը: Օգնելու տրամադրութիւնը շատ ուժեղ է մեր աշակերտներուն քով: Լաւ աշակերտը կ'օգնէ տկարին, մեծը՝ փոքրին: Իրար օգնելով է, որ կը զարգանանք դպրոցին մակարդակը: Այս բոլորը մաս կը կազմեն մեր

ինքնութեան, լաւ հայ ըլլալու համար՝ նախ պետք է ըլլալ լաւ մարդ»:

«Կայ նաեւ ազդարարութիւնը եւ ահագանգը աշխատանքի եւ վարմունքի գնահատանքին մէջ: Երբ կը զգանք, թէ աշակերտը սկսած է շեղիլ ճիշդ ճամբէն՝ կ'ազդարարենք եւ միաժամանակ կ'օգնենք, որ շրջէ իր կացութիւնը: Երբ աշակերտը կարողութիւնը ունի, բայց չ'աշխատիր, ուսուցչական կազմը կ'ազդարարէ եւ այս մասին կը տեղեկացնէ ծնողներուն: Ահագանգը կը հնչէ իւրաքանչիւր եռամսեակի աւարտին. երկրորդը արդէն վտանգաւոր է, իսկ երրորդին աշակերտը կը կրկնէ դասարանը»:

Երբ աշակերտներ կը դիմագրաւեն վարմունքի եւ աշխատելու ընդհանուր հարցեր, ուսուցչական ժողովին կ'որոշուի մօտէն հետեւիլ անոնց: Ուսուցիչ մը կ'ընտրէ աշակերտ մը, կը փոխանցէ օգնելու իր տրամադրութիւնը, աշակերտը կ'ընդունի, եւ կը դրուին գործակցութեան պայմաններ: Նպատակը աշակերտին պատասխանատուութեան զգացումը արթնցնել է: Ուսուցիչ-աշակերտ կը հանդիպին շաբաթը անգամ մը եւ կը քննեն վիճակը: Ի հարկին՝ այս օգնութիւնը կրնայ շարունակուիլ ամբողջ տարին:

Երբ այս բոլորը կը մասն ապարդիւն՝ կը տրուի վերջին ամիթ մը. ծնողք-աշակերտ-տնօրէնութիւն կը ստորագրեն պայմանագրութիւն մը, որուն մէջ կը սահմանուին նուազագոյն չափանիշեր յարգելու պարտաւորութիւններ:

ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԳՐԵՈՅԿ

Ճեմարանի նախակրթարանի վիճակագրոյցները 2012-ի վերամուտին փոխարինուեցան կարողութիւններու գրքոյկով մը, որ հիմնուած է ֆրանսերէն օրինակին վրայ: 2013-ի վերամուտին նման գրքոյկներ պիտի պատրաստուին նաեւ միջնակարգի համար:

Նպատակը աշակերտին կարողութիւնները եւ գիտելիքները նաեւ հայերէնով արժեւորելն է: Նիշի հասկացողութիւն չկայ այս գրքոյկին մէջ: Անկա կը ծառայէ չափելու աշակերտին տարբեր կարողութիւնները, ինչպէս՝ ինքնավարութիւն եւ յանձնառութիւն, լեզու եւ հաղորդակցութիւն, ընկերային եւ բարոյական արժեքներու տիրապետում, գրաւոր եւ բանաւոր արտայայտութիւն, իսկ գիտելիքներու բաժինը կը վերաբերի լեզուաճանաչողութեան, թուաբանութեան, գիտութեան, գեղարուեստական ճաշակի զարգացումի, մարմնամարզութեան, եւ այլն:

«Մանկավարժական այս միջոցը կ'օգնէ անդրադառնալու, թէ աշակերտը ինչ կարողութիւններ եւ գիտելիքներ իւրացուցած է, իւրացնելու ընթացքի մէջ է կամ՝ չէ իւրացուցած, հետեւաբար՝ վերա-

տեսութեան ենթարկելու մեր ծրագիրը կամ աշակերտին յառաջդիմութեան մօտէն հետեւելու՝ շօշափելի տուեալներով եւ գործնական միջոցներով,- կը բացատրէ Սօսէ Մակեան:- Ընդհանրապէս աշակերտը յոյն դժուարութիւնները կ'ունենայ ֆրանսերէն եւ հայերէն նիւթերուն մէջ: Սակայն այս գրքոյկին միջոցով պիտի կարենանք ստուգել, թէ անոր դժուարութեան պատճառը հասկնալու կարողութիւնն է, թէ՞ գիտելիքը, որպէսզի զուգահեռ աշխատանքներով լուծենք հարցերը»:

«Աշակերտը ամբողջութիւն մըն է, կարելի չէ զայն դատել միայն իր գիտելիքներով, նաեւ պետք է նկատի ունենալ անոր կարողութիւնները: Այս չափանիշները համեմատաբար նոր են: Նախապէս ընդհանուր արժեւորում մը կը կատարուէր: Այժմ կը գատորոշուին աշակերտին տկարութիւնները. գիտենք, թէ ան որքանո՞վ յաջողած է հասկնալ, եւ թէ՛ ինչ կը սպասուի իրմէ», կը բացատրէ Սեդա Պիպերեան:

«Միշտ կը ջանանք, որ հայերէնը ոչ մէկ ձեւով ետ մնայ ֆրանսերէնէն,- կը շեշտէ Մակեան:- Հայերէնը պետք է հաւասար դասուի ֆրանսերէնին, թէ՛ մեր մանկավարժական մօտեցումին մէջ, եւ թէ՛ աշակերտը արժեւորելու»:

«ՄԵՐՈՒՆՂՆԵՐԸ ԱՌԱՋ ԿԸ ՄՂԵՆ ՄԵՉ»

«Երբեմն շատ հանգիստ վիճակները կը թմրեցնեն: Մեր վիճակը բնաւ հանգիստ չէ, ուրեմն չենք կրնար թմրիլ: Յաջողութիւնը կը ստիպէ, որ շարունակենք եւ հասնինք այլ յաջողութիւններու: Դպրոցի մը համար ետ երթալ կը նշանակէ մեռնիլ: Մերունդները ամառ կը մղեն մեզ»:

Պիպերեանի ակնարկութիւնը կը վերաբերի ուսուցչական կազմի այն կորիզին, որ յաճախ «աշակերտներէն սորվելով» դպրոցը ամառնորդած է յաջողութեան:

«Միայն քանի մը տարուան աշխատանքի արդիւնքը չէ յաջողութիւնը: Տարիներու ընթացքին ուսուցչական կազմը կ'աշխատի ո՛չ միայն փայլուն աշակերտը, այլ նաեւ՝ տկարը հասցնել յաջողութեան: Հաւաքական աշխատանքի արդիւնք են քննութիւններու յաջողութիւնները: Երբ աշակերտ մը կը ձախողի, կը ցաւիսք, ոչ թէ որովհետեւ դպրոցը 100 առ հարիւր համեմատութեամբ յաջողութիւն չէ արձանագրած, այլ՝ որովհետեւ աշակերտը պիտի կրկնէ դասարանը, մինչդէռ՝ պետք էր ուսումը շարունակէր: Կարգ մը դպրոցներ տկար աշակերտը 9-րդ դասարանին կ'ուղղեն դէպի այլ ճիւղեր, եւ իրենց համար արժանապատուութեան հարց է, երբ 100 առ հարիւր յաջողութիւն չեն արձանագրեր պետական քննութիւններու մէջ: Ծեմարանը էլիթիզմի նման մօտեցում չունի... Եւ թերեւս տարբեր ձեւի էլիթիզմ է այս»:

ՍԵՂԱ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Նոյնիսքն Ֆրանսայի կրթական ծրագիրով՝ Ծեմարանի դասաւանդութեան մեթոտները կը միտին աշակերտը դիտողի վիճակին մէջ չձգել, այլ՝ սորվելու գործընթացին մէջ դերակատար դարձնել զայն: Դասարանները մինչեւ միջնակարգ կը բաղկանան 25-28 աշակերտներէ եւ երկրորդականի մէջ՝ 18, ինչ որ կ'օգնէ հետաքրքրական դարձնելու ուսումը եւ մակարդակ նուաճելու: Արուեստի նիւթերը հիմնական տեղ կը գրաւեն. օրինակ՝ միջնակարգի աշակերտներ դատական կազմի մը ամբէ կը ներկայացնեն նիւթ մը, եւ նիշերը նկատի կ'առնուին պետական քննութեան մէջ: «Այս տարի անոնք ընտրած էին նաեւ Արշիլ Կորքին, Գառնիի տաճարը», կ'ըսէ Մնակեան, իբրեւ խօսուն վկայութիւն՝ աշակերտներուն հայկական հետաքրքրութիւններուն:

Ինչ կը վերաբերի արհեստագիտական միջոցներու՝ Պիպերեան համոզուած է, թէ պետք է յաւելեալ տեղ տրուի անոնց, «բայց՝ մտածուած ձեւով, եւ ոչ թէ՝ պարզապէս գործածելու սիրով»: «Երբեմն աշակերտներ այնքան ստեղծագործ ձեւով կը գործածեն զանոնք, որ իրապէ՛ս կը զարմանանք», կ'ըսէ ան:

Տարին անգամ մը կը կազմակերպուի Ֆութպոլի մրցաշարք. ուսուցչական կազմը՝ ընդդէմ աշակերտներուն, ինչ որ կը ստեղծէ խանդավառ մթնոլորտ: «Ուսուցիչը աշակերտին բարեկամը դառնալու» մէկ այլ երեւոյթն է այս: «Ոչ թէ դիւրութիւններ ընծայելով, այլ՝ նպատակ մը ճշդելով եւ անոր հասնելով», ինչպէս կ'ըսէ Պիպերեան:

Ի՞նչ է դպրոցին յարատեւութեան գաղտնիքը. «Մինչ Ֆրանսայի մէջ մանուկներ 4 անգամ դպրոց կը փոխեն, ծնողներ գիտեն, թէ աշակերտը Ծեմարանի մէջ պիտի կտրէ տարբեր հանգրուանները, պիտի սորվի մարդ դառնալ, հայ դառնալ: Երբ աշակերտներ կ'աւարտեն, դպրոցին մէջ ամբողջ կեանք մը միասին ապրելու եւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը քաղցր յիշողութիւնը կը տանին իրենց հետ,- կ'ըսէ Պիպերեան:- Եւ կապը կը շարունակուի. ունինք նախկին աշակերտներու գաւակներ, որոնց գաւակները այսօր մեր քով 8-րդ դասարան են»:

Պիպերեան կարեւորութեամբ կը շեշտէ դերը այն բոլորին, որոնք դպրոցը ամառնորդած են յաջողութիւններու, մանաւանդ՝ Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան, որ «ամենէն դժուար ժամանակներուն միշտ զօրավիգ կանգնեցաւ, նոյնիսկ՝ Լիբանանի պատերազմի ծանր օրերուն հասաւ մեզի: Այս կեցուածքը խրախուսեց նաեւ Ֆրանսահայութիւնը եւ տպաւորեց Ֆրանսայի քաղաքական ղեկավարները, որոնք, երբ զգան, թէ ուժ կը ներկայացնես, կը տրամադրեն իրենց օգնութիւնը»:

Ո՞ր կը ձգտի հասնիլ Ծեմարանը. «Դպրոցին ձգտումը ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ, եթէ ոչ բոլոր աշակերտները դարձնել հայախօս, դարձնել հաւասարակշռուած ինքնութիւն ունեցող հայեր եւ լաւ քաղաքացիներ, Սփիւռքի կարեւորութեան գիտակից եւ զայն լաւ պահող հայեր, Սփիւռքի եւ Հայաստանի տեր կանգնող հայեր, եւ մանաւանդ՝ պահանջատէր հայեր: Եւ անշուշտ այս բոլորը՝ մարդկային արժէքներու եւ իրաւունքներու ծիրին մէջ», կ'ըսէ Մնակեան:

Ծեմարանի պատասխանատուները դպրոցին ապագան կը պատկերացնեն Համազգայինով ստեղծուած տեսլականին շարունակութեան մէջ: «Մեր դպրոցին «Համազգային» անունը պիտակ մը չէ, իմաստ ունեցող անուն է, որ կը բովանդակէ որոշ արժէքներ, որոնց համապատասխան կ'աշխատինք,- կ'եզրափակէ Մնակեան:- Ոչ մէկ նշանակութիւն ունի գործը, երբ գաղափար չկայ, Համազգայինի Եութեան գիտակցութիւն չկայ: Այս սկզբունքներով կ'ապրինք, եւ կը մաղթենք, որ Համազգայինի ընտանիքին պատկանելիութեան գիտակից եւ նոյն հաւատքով գործող սերունդներ նոյն հաստատ քայլերով ամառնորդեն դպրոցը դէպի ապագայ»:

* * *

Մարտի Ծեմարանը աւելի քան 30 տարուան հարուստ փորձադաշտ մըն է սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան նպատակով ի գործ դրուած մանկավարժական միջոցներու: Սփիւռքի մէջ հայախօսութեան եւ այժմ արդէն կենսական կրկնակ պատկանելիութեան գիտակցութիւն մը արթնցնելու մարտահրաւերները որեւէ ժամանակէ աւելի կը զգացնեն անհրաժեշտութիւնը՝ կրթական մասնագիտական մակարդակներու վրայ պեղելու, ուսումնասիրելու եւ զարգացնելու լաւագոյն ընտրանքները: Հայերէնագիտական նիւթը դասաւանդող ատակ ուսուցիչներու եւ մանկավարժ մասնագետներու պատրաստութիւնը բացարձակ հրամայական է այսօր՝ ապահովելու համար արդիւնաւետ կիրարկումը նոր մօտեցումներու եւ շարունակութիւնը՝ նախանձախնդիր դաստիարակներու երախտաշատ ճիգերուն:

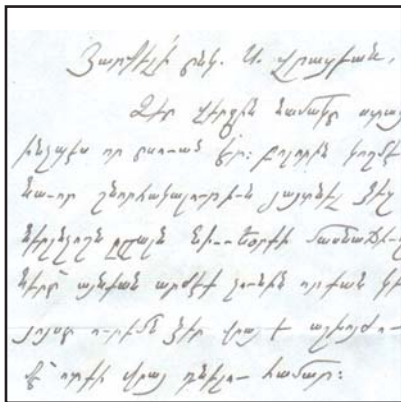
ԱՆՑԵԱԼԵՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՈՂ ԱՅԺՄԵԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԱՊՐՈՂ ԱՐԽԻՒՆԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

Արխիվները կեանքի գանձարան են: Անոց մեջ կը գոյատևեն փորձառություններ եւ յիշողություններ, որոնք մշտա-
նորոգ իմաստ կը ստանան սերունդէ սերունդ:

Համազգայինի վերադասաւորուած արխիվներուն մեջ կը հանդիպինք յաճախ խռովայոյզ գրություններու, որոնք կը
նկարագրեն Սփիւռքի հետ ծնունդ առած տազնապները:

Հարուստ ամբողջութիւն մը կը կազմեն այն նամակները, զորս փոխանակած է Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան
վերջին վարչապետ, «Հայաստանի Հանրապետութիւն» գիրքի հեղինակ, շարք մը թերթերու հիմնադիր-խմբագիր, ապա՝
Պէրյուրի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի տնօրէն Սիմոն Վրացեան: Առանցքային դէմք մը՝ հանրային իր լայն կապերով
եւ գիտական մտածողութեամբ, որուն կը դիմէին բոլորը: Վրացեանի նամակներու արխիւը կը պարունակէ տողեր, որոնք
խորհրդածելու կը մղեն այսօր, երբ կ'արժեւորենք հայ տպագրութեան 500-ամեակը, տաղանդաւոր գրագետներ քաջա-
լերելու «Բագին»ի կտրած ճանապարհը, երբ կը քննենք հայեցի դաստիարակութեան մարտահրաւերները:

(Ստորեւ կատարուած մէջբերումները կը վերարտադրենք Մտերոպեան ուղղագրութեան պատշաճեցումով՝ պահե-
լով լեզուական արտայայտչական հարազատութիւնը):

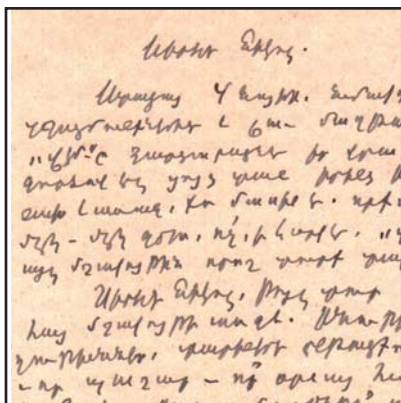

Պոսթընի մէջ Սիմոն Վրացեանի հիմնած «Հայրենիք» ամսագիրը բեղուն
դաշտ մըն էր Սփիւռքի առաջին տասնամեակներուն կազմաւորուող մտաւո-
րական սերունդին համար, որ կը ձգտեր ճառագայթել անոր էջերուն մէջ: Նա-
հատակ Գրագետներու Բարեկամներ հրատարակչականի անդամ՝ գրագետ
Վազգէն Շուշանեան 17 Մայիս 1930-ին Փարիզէն նամակ մը կը յղէր Վրացեանի՝
յայտնելով Պոսթըն երթալու եւ թերթին մէջ աշխատելու իր ցանկութիւնը:
Մասնաւորաբար ցնցիչ են այն տողերը, որոնց մէջ ստեղծագործելու տենչէն
աւելի կը գերակշռէ մարդկային թշուառ պայմաններէ դուրս գալու յոյսը:

«Եթէ կարելի ըլլայ՝ ես սիրով կու գամ: Անգամ մը լուծի տակ մտնելէ յետո՛յ
կարգապահութիւնը՝ օրէնք է ու խղճամիտ աշխատանքը՝ պարտադրութիւն»:

«Յետոյ վերջապէս՝ քիչ մը կ'ազատինք այս «աղքատութեն»էն որ տարինե-
րէ ի վեր մեր բաժինը եղաւ, գէթ մասամբ: Անընդհատ հաշուե՛լ գրպանիդ դրա-
մը, անընդհատ մտածե՛լ վաղուան մասին, սենեակի վարձքին, ծակած

կօշիկներուդ, ամէն գիշեր քնանալ գանազան պարտքերու հոգը սրտիդ մէջ ու միշտ երկմտիլ ճաշարանի դրան
առջեւ, ի վերջոյ քիչ մը յոգնեցուցիչ է ու գուցէ նաեւ քիչ մը անբարոյացուցիչ, երբ չափը կ'անցնի»:

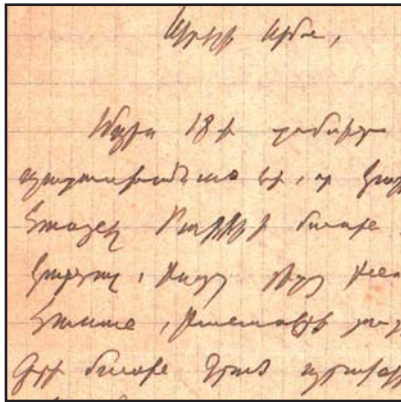
Սիմոն Վրացեանի խմբագրութեամբ՝ 1933-1939 Փարիզի մէջ լոյս կը տեսնէր
մշակոյթի եւ պատմութեան «Վեմ» երկամսեայ հանդէսը. գիտական հիմքերով
պարբերական մը, որուն շուրջ Վրացեան մէկտեղած էր անուանի հայագետներ՝
ի յայտ բերելու համար ճշմարիտը եւ զայն ծառայեցնելու՝ իր իսկ առաջադրած
հայապահպանումի նպատակին: Ան 25 Նոյեմբեր 1933-ին Նիկոլ Աղբալեանի
շնորհաւորական մէկ նամակին կը պատասխանէր՝ աշխատակցութիւն պա-
հանջելով. հազուադէպ է խանդաղատանքով լեցուն անոր մօտեցումը:

«Յոյս ունեմ, որ «Վեմ»-ը կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը, եթէ ընկեր-
ները գործով էլ ցոյց տան իրենց բարի տրամադրութիւնները: Խօսքս, նախ եւ
առաջ, քո մասին է. որքան էլ զբաղուած լինես, պետք է մէկ-մէկ գրես, ո՛չ, ի հար-
կէ, «Վեմ» ստանալը արդարացնելու, այլ մշակոյթին որոշ տուրք տալու գիտակ-
ցութեամբ»:

«Սիրելի Նիկոլ, թոյլ տուր ասելու, որ դու յանցաւոր ես հայ մշակոյթի առջեւ.
բնութիւնը քեզ տուել է բացառիկ կարողութիւններ, տարիների ընթացքում հաւաքել ես ահագին արժեքաւոր
պաշար. ո՞ր օրուայ համար ես պահում այդ ամէնը եւ ինչո՞վ ես զբաղում... քո ամէն մի վայրկեանը թանկ է եւ
անհրաժեշտ ուրիշ բանի համար: Եթէ Ճեմարանի հաշիւները մի քիչ վատ պահուեն, անգամ եթէ նամակներն
էլ մի քիչ վատ գրուեն, աշխարհը չի կործանուի դրանից, բայց մշակոյթը մեծապէս կը տուժէ, եթէ դու չարտադ-
րես այն ինչ որ բնութեան եւ Աստծոյ տնօրինութեամբ դո՛ւ միայն կարող ես արտադրել: Որին շատ է տրուած,
նրանից շատ էլ կը պահանջուի: Քեզ բնութիւնը շատ է տուել, դու իրաւունք չունես լռելու»:

«Այս չեմ գրում, որ անպատճառ ստիպեմ «Վեմ»-ին աշխատակցելու. ես գիտեմ, որ առանց դրան էլ կ'աշխա-
տակցես: Չէ՛, արտայայտում եմ ընդհանուրի տրամադրութիւնն ու բաղձանքը:

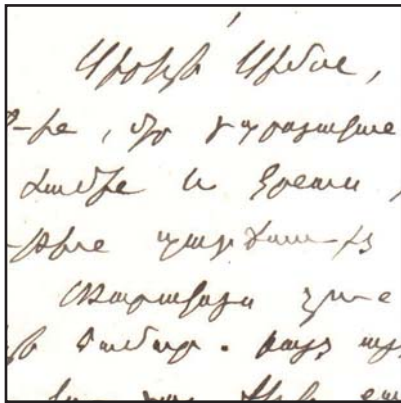
Վրացեան իբրեւ խթան կ'ուղարկէ «մի օրինակ Օմար Խայեամի վերջին թարգմանութիւնից», նշելով՝ «շատ
եմ խնդրում՝ գրախօսես «Վեմ»-ի համար: Ուրիշ ձեռնհաս մէկը չգիտեմ, որին գրել տամ»:

Սակայն Նիկոլ Աղբալեան տարբեր մթնոլորտի մէջ կ'ապրէր «ՎԷՄ»-ի հրատարակութեան տարիներուն: 1930-ին ԼԵՆՈՆ Շանթ հիմը դրած էր Պէյրուֆի 3այ ճեմարանին, ուր Աղբալեան տեսուչ էր: 12 Յոկտեմբեր 1937-ին ան Վրացեանի ուղղուած նամակի մը մէջ կը գրէ.

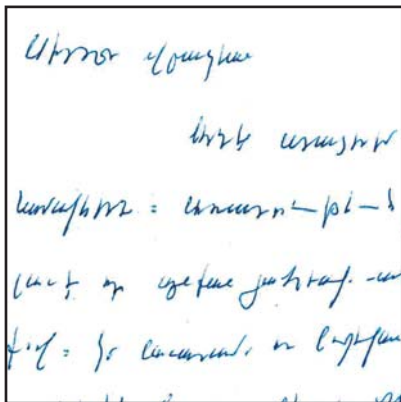
«Յոյս ունեցայ ամառը մի բան անել. բայց վրանի կեանքը մի լերան գլուխ ոչ թէ յօդուածի՝ նամակ իսկ գրելու յարմարութիւն չտուեց, իսկ հիմա սկսում է նոր տարին եւ նոր հոգս՝ առանց գրքեր ունենալու՝ գրականութեան պատմութիւն աւանդելու»:

*«Վրանի կեանք», «լերան գլուխ»...
Նիկոլ Աղբալեանի արխիւներէն
անթուակիր լուսանկար:*

Ուսուցիչի տագնապը եւս սուր էր ճեմարանի մէջ: ԼԵՆՈՆ Շանթ 3 Յունիս 1930-ին նամակ մը կը յղէր Վրացեանի՝ խնդրելով ճարել **«հայերէնի եւ ֆրանսերէնի, մաթեմաթիքի եւ բնական գիտութիւններու»** հայ ուսուցիչներ: Պահանջը այնքան ալ պարզ չէր.

«Մեզի պետք եղածը տեսականօրէն ու սրտանց մեր հաստատութեան կապուիլ ուզող երիտասարդ ընկերներ գտնելն է, հոգիով հայ, բնաւորութեամբ շիտակ եւ գաղափարներով լից: Կը տեսնես, որ դիւրին ապսպրանք չէ քեզի պատուիրածս»:

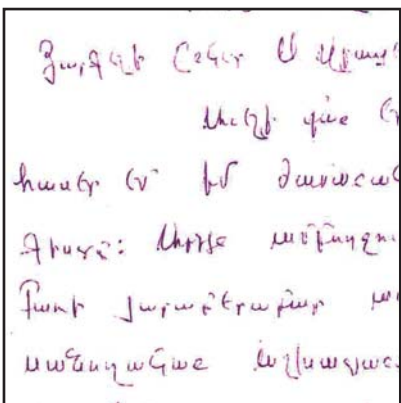

Հայկական վարժարան մը ղեկավարելը հերոսական արարքի մը հմայքը ուներ սերունդներու կորուստով տագնապող տարագիր հայուն համար: Սիմոն Վրացեան տնօրէն էր Նշան Փալանճեան ճեմարանի, երբ Համաստեղէն կը ստանար անթուակիր (հաւանաբար՝ 1960-ական տարիներու) նամակ մը, որուն մէջ ամերիկաբնակ գրագէտը կ'արտայայտէր միաժամանակ իր հիացումը եւ ցաւը:

«Կը հաւատամ, որ հոգեկան մեծ բաւարարութիւն է հայ աշակերտին մէջ ոգին կաղապարելը եւ մանաւանդ տեսնել մանկապարտեզի փոքրիկը, որուն Կաղանդ պապան հայ է եւ գուցէ անոր համար Աստուած ալ հայերէն կը խօսի»:

«Ճեմարանը արդէն փրկեց ինքզինքը, երբ հայ ժողովուրդի մտահոգութեան մէջ կարելուր անկիւն մը գրուեց»:

«Շատ է յուսահատական այստեղի, այսպէս կոչուած «դպրոցներ»ու վիճակը: Ո՛չ միջոց կայ եւ ո՛չ ելք: Եզէն կաթ կթելու պէս բան մը: Սերունդը կը կորսուի արագ»:

Հայախօսութեան նահանջը արդէն հրատապ հարց էր 1960-ական տարիներուն, երբ վերապրողներու երկրորդ սերունդը կը ծուլուէր իր շրջապատի տիրապետող մշակոյթներուն մէջ: Նշան Փալանճեան ճեմարանի շրջանաւարտ Յարութիւն Զիրքճեան (գրականագետ) Փարիզի մէջ իր ուսանողութեան տարիներուն ականատես եղած էր այս իրականութեան: Այն ժամանակներուն, երբ հայախօսութիւնը կը նկատուէր հայկականութեան գլխաւոր ցուցանիշ, ան 21 Դեկտեմբեր 1966-ին Սիմոն Վրացեանի ուղղուած նամակի մը մէջ կ'արտայայտէր յառաջապահական կարծիք մը. խիստ այժմեական՝ այսօրուան չափանիշներով.

«Շատ աւելի մօտ եմ «Նոր Սերունդ»ին, որ տարօրինակ ջերմութեամբ հայ է, երբեմն չափազանց հայ, հակառակ որ հայերէն շատ քիչ կը խօսի, կամ բնաւ չի խօսիր: Չեմ գիտեր դուք ի՞նչ կը մտածէք այս երեւոյթի մասին, բայց ինծի կը թուի, որ այս սերունդը, կամ սերունդի այս հատուածը, կրնայ հայ մնալ, հակառակ իր

Ֆրանսախօսութեան: Այս կարծիքս չ'արգիլէր, անշուշտ, որ շաբաթը երկու երեկոյ հայերէնի դասեր ստանձնեմ «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն, Շաւել եւ Իսահ-Լէ-Մուլիսօ»:

Վրացեան 5 Յունիս 1967-ի իր պատասխան նամակին մէջ լուռ կ'անցնի Զիրքճեանի դրած գոյութենական հարցին վրայէն...:

Արդեօք Զիրքճեան նոյնը պիտի գրէ՞ր այսօր (պատասխանը կարդալ՝ Մարսէլի ճեմարանի գեկոյցին մէջ. էջ 23):

ՍՓԻՒՔԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ ԽՉՈՒՄ ԿԱ՞Յ, ԹԵ՞ ՈՉ, ԵՐԵ ԱՅՈՒ, Ի՞ՆՉ ԵՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Այս հարցումով կը փակուին մեր տեղեկատուին էջերը՝ բանալու համար հարցադրումներու նոր էջ մը սփիւռքահայ իրականութեան մէջ, ուր կը խորանան ղեկավարութեան կազմաւորումի եւ փոխանցումի տազնապներ:

«Սփիւռք» հասկացութիւնը ինքնին կը բնորոշէ արմատներու խզում, պատմութեան բեկում, տեւաբար նոր ինքնութիւններու ձեւաւորում: Սփիւռքահայ կազմակերպութիւններ, որոնք աւանդաբար ստեղծուած են իբրեւ աշխարհացրիւ հայ հաւաքականութիւններու եւ ազգային յիշողութեան միջեւ խզումը կամրջող գործօններ, այսօր կը դիմագրաւեն իրենց առաքելութիւնը շարունակելու եւ զայն երիտասարդ սերունդին փոխանցելու մարտահրաւերներ:

Ցարդ չէ կատարուած առարկայական եւ իրապաշտ ուսումնասիրութիւնը եւ վերլուծումը հարցին: Կարելի է միայն խորհրդածել խզումի գոյութեան եւ պատճառներու մասին, ինչպէս՝ արհեստագիտական եւ սպառողական մշակոյթի համատարած ներգործութեամբ կլանուած երիտասարդութիւն, Սփիւռքի համարկումի եւ պահպանումի հակասութիւններուն միջեւ տարուբերող

Նոր սերունդներու թեքում՝ դէպի աշխարհաքաղաքացիութիւն, «հայապահպանումի» աւանդապահ (եւ երբեմն վանող) կիրարկում, ինքնին Հայաստանի անկախացումէն ետք ազգային գոյատեւումի հիմնովին նոր սկզբունքներու եւ մօտեցումներու յայտնութիւն, հետեւաբար նաեւ՝ «հայապահպանումի» նոր ռազմավարութիւններու կարիք...:

Հետագայ տողերով կը մեկտեղուին շարք մը կարծիքներ, զորս արտայայտած են սփիւռքահայ մշակութային գործիչներ՝ ընդառաջելով Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան հրաւերին:

Ընթերցողներ կրնան մասնակցիլ այս քննարկումին եւ իրենց կարծիքները տեղադրել Համազգայինի կայքէջին մէջ: Հասցէ՝ www.hamazkayin.com

«Այո՛, խզում գոյութիւն ունի, եւ գլխաւոր պատճառը «ճենըրէշըն կափ» (սերունդներու բախում) ըսուածն է, որմէ կը բխին գրեթէ բոլոր միւս պատճառները՝ տեսլական, աշխատելաճ, մտածելաձեւ, եւ այլն: Երեց սերունդին համար այս աշխատանքը եղած է կոչում, եւ որպէս այդպիսին նուիրուած էր գաղափարին, տրամադրելով ժամանակ եւ կամաւոր աշխատանք: Այսօրուան արագընթաց կեանքը դիմագրաւող երիտասարդը ունի առաջին հերթին ժամանակի խնդիր, իսկ եթէ տրամադրէ իր «չունեցած ժամանակը», կ'ակնկալէ, որ իր աշխատանքը գնահատուի եւ ըստ այնմ վարձատրուի, կոչումը փոխելով ասպարեզի: Երեց սերունդին ոճը եղած է աւելի աւանդապաշտ, կառչած է սկզբունքներուն եւ աւելի կարեւորութիւն տուած է ձեւին, քան՝ պարունակութեան, իսկ երիտասարդը բնագոյով նորը կառուցելու եւ ստեղծելու ներուժ ունի, լաւապէս տիրապետած ըլլալով արդի միջոցներուն՝ ունի աշխուժ, աւելի ճկուն եւ արհեստավարժ մօտեցում: Այնքան ատեն որ սերնդափոխութեան գործընթացը կ'անտեսուի, գործը եւ տաղանդները կը կորսուին: Հետեւաբար երիտասարդին պէտք է լսել առանց նախապաշարունակներու եւ գտնել հասարակաց աշխատանքի դաշտ, իսկ այս կը նշանակէ զիջումներու երթալ»:

ՎԱՐԱՆԴ ԱԼԵՍԱՆՏՐԵԱՆ, անդամ՝ Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան

«Սփիւռքի յղացքը հիմնական դիմափոխութեան ենթարկուելու ընթացքին մէջ է այսօր: Նոր Սփիւռքը, ի տարբերութիւն դասականին, բոլորովին այլ պայմաններու արդիւնք է եւ բնականաբար ինքնակազմակերպուելու միեւնոյն մղումներն ու ազգային-քաղաքական կամքը չի դրսեւորեր: Սկատելի է նաեւ, որ դասականին եւ նորին միջեւ շեշտակիօրէն կը բացակայի ազուցումը: Ուրեմն կը խօսինք դասական Սփիւռքի դասական կազմակերպութիւններուն մասին: Համաձայն ըլլանք կամ ոչ, անկախ բովանդակայինէն եւ խորքայինէն, արագութիւնն ու յարափոփոխութիւնը, անվերջ արդիականացումը, ոճէն անդին դարձած են այսօրուան աշխարհին արժեքային մեթոտաբանութիւնը: Գաղափարականը, աւանդականը կը նկատուին ժամանակավրէպ: Իսկ այս արժեքները մեր միութիւններուն եւութիւնն են: Ամբողջ խնդիրը կը կայանայ միեւնոյն արժեքային համակարգը ժամանակակից մեթոտաբանութեամբ հայ երիտասարդին գրաւիչ դարձնելուն մէջ: Արժեքաբանութենէն բան չի փոխուիր, եթէ մեր միութիւնները հայրենասիրութեան աւանդական յղացքին աւելցնեն այսօրուան Հայաստանի կրթական, երիտասարդական, կենսոլորտային եւ քաղաքացիական խնդիրները: Կը մնայ անշուշտ այս թեմաներու արծարծման ճշդումի խնդիրը: Հայրենի երիտասարդութիւնը աշխուժօրէն ներգրաւուած է նմանօրինակ խնդիրներուն եւ սկսած է ազդել որոշումի գործընթացներուն վրայ: Ա՛յս է, որ կը պակսի սփիւռքահայ հասարակական կազմակերպութիւններուն՝ կարենալ ներգրաւելու համար երիտասարդութիւնը»:

ՇԱՀԱՆ ԳԱՆՏԱՀԱՐԵԱՆ, խմբագիր-տնօրէն՝ «Ազդակ» օրաթերթի

«Անշո՛ւշտ խզում կայ: Ապագադափարականացած համաշխարհային համակարգին մէջ հայ երիտասարդութեան հետաքրքրութիւնները ընդհանրապէս անելի անհատապաշտ են, ձգտելով՝ նախ ապահովել անձնական բարօրութիւն, ապա՝ օգտուիլ «արեւմտականացած թեքումով» համաշխարհայնացած մշակոյթի հրամցուցած հաճոյքներէն: Պետք է ըսել, որ հայկական կազմակերպութիւնները, ըլլան անոնք քաղաքական, ընկերային, թե՛ այլ, չեն ներկայացներ այն գրաւիչ պատկերը, որ պիտի մղէր երիտասարդութեան մասնակցելու հասարակական կեանքին: Հայաստանն ալ, իր ներկայ ընթացքով նոյն վիճակին մէջ է ձեւով մը: Երիտասարդութիւնը չ'ընդունիր հաստատուած կառոյցները եւ անոնց գործելակերպերը, դէմ է ընդհանրապէս որեւէ բանի, որ գոյութիւն ունեցող համակարգին՝ «Եսթապլիշմընթ»ին մէկ արտայայտութիւնն է: Ան կ'ակնկալէ նոր մօտեցումներ. արհեստավարժութիւն, թափանցիկութիւն, տեսակետի յարգում, հաշուետուութիւն, բաներ, որոնք ընդհանրապէս բացակայ են մեր հասարակական կազմակերպութիւններուն մէջ: Եթէ այս վերջինները չփոխեն իրենց գործելակերպերը՝ երիտասարդութիւնը շատ անելի պիտի հեռանայ, բացի թերեւս, եթէ մէկ կողմէ՝ քաղաքական ճգնաժամային կացութիւն մը ստեղծուի եւ միւս կողմէ՝ հրաշքով մը մէջտեղ գան գիտակից նոր ղեկավարութիւններ, որոնք իրենց շուրջ կարենան հաւաքել առնուազն յանձնառու երիտասարդութիւնը»:

ՄԿՐՏԻՉ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ,
անդամ՝ Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան

«Չենք կրնար հաստատել, որ խզումը առկայ է երիտասարդութեան եւ հասարակական կազմակերպութիւններու միջեւ, բայց ներկայիս նշմարելի է երիտասարդութեան կողմէ որեւէ կազմակերպական օրինակի կանոններով օժտուած միութեան կամ կազմակերպութեան գործի նկատմամբ անտարբերութիւն եւ թերահաւատութիւն, ինչ որ հետագային կրնայ առաջնորդել խզումի: Երիտասարդութեան կարելոր տոկոս մը այսօր կը հաւատայ, որ ինք օժտուած է լայն մտահորիզոնով եւ կազմակերպութեան մը օրէնքները եւ աշխատելադաշտը նեղ կու գայ իրեն»:

«Մեր կազմակերպութիւններէն օտարանալու իրողութիւնը արդիւնք է նաեւ այն հանգամանքին, որ անշուշտ ենթակայական եւ առարկայական պատճառներու բերումով՝ տակաւին չենք յաջողած հասարակական կազմակերպութիւններու եւ սփիւռքահայ երիտասարդութեան միջեւ ստեղծել ներկայ ժամանակներուն պատշաճող յարաբերութեանց, աշխատանքի եւ քննարկման առողջ, ազատ, բայց միեւնոյն ժամանակ յանձնառութիւն ու ազգային պատկանելիութիւն ներշնչող նախանձեղի միջավայր»:

«Կը գտնուիք այս մարտահրաւերին դիմաց»:

ՅԱԿՈՔ ՀՄԻԱԹԵԱՆ,
տնօրէն՝ Համազգայինի «Վահէ Սէթեան» Հրատարակչատան

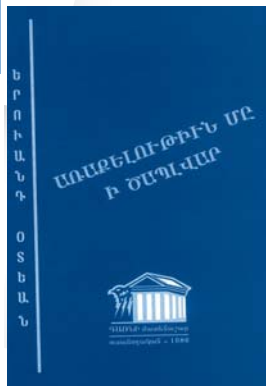
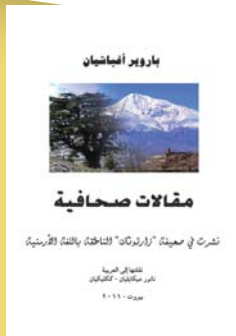
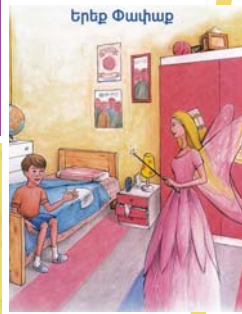
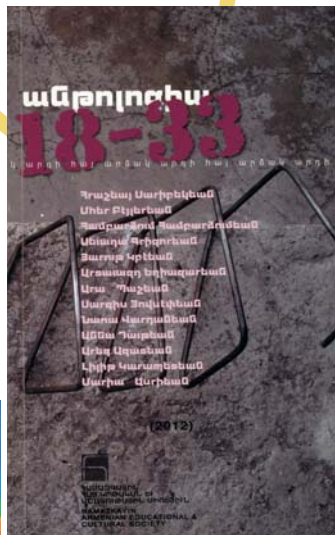
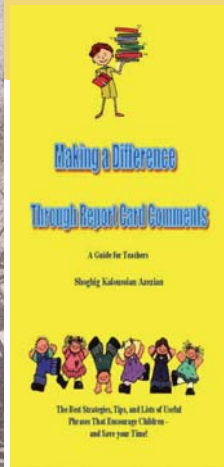
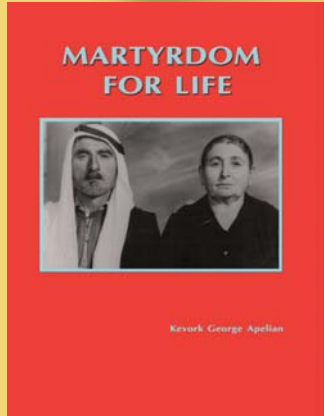

«Այո՛, խզում կայ: Իբրեւ ժողովուրդ եւ ղեկավարութիւն մենք սովորութիւն ունինք մեր տկարացումներուն եւ թերացումներուն պատճառները փնտռել արտաքին աշխարհին մէջ, ոչ մեր մէջ: Վերջին ժամանակներուն, ներքին անկազմակերպութեան եւ այլ հարցերուն պատճառ կը նկատենք, օրինակ, համաշխարհայնացումն ու արդի արհեստագիտութիւնը՝ իրենց այլազան դիմակներուն տակ: Ծիշո՞ւք է, որ արտաքին երեւոյթները իրենց անդրադարձը ունին ներքին ճակատին վրայ, սակայն նման հարց մը անելի ներքին պատճառներ ունի, քան՝ արտաքին: Մեր ազգային կազմակերպութիւններուն պատասխանատուները ամէն բանէ առաջ պէտք է ընդունին, որ խզում կայ իրենց եւ երիտասարդութեան միջեւ: Համոզում պէտք է գոյանայ, որ պատասխանատուները իրենք են բուն պատճառը այս խզումին: Իրողութիւնը այն է, որ անոնք գրեթէ ներկայ չեն մեր կեանքին մէջ եւ ականջ չեն տար օրւան պահանջներուն. անոնց կը պակսի ղեկավարումի կարողութիւնը: Երիտասարդութիւնը եւ ժողովուրդը առհասարակ հայելին են իրենց ղեկավարներուն»:

«Ներքնապէս փճացած ըլլալու բոլոր տրամադրութիւնները եւ տուեալները կան մեր մէջ: Մեր կազմակերպութիւններուն գործելակերպը կարկտանային է. հազիւ օրուան պահանջներուն գոհացում կը ջանան տալ անոնք՝ առանց հեռաւոր ծրագրումի եւ մարդուժի հարցեր ունենալու իրենց միտքին մէջ: Մեր կազմակերպութիւններուն հասցէին կ'ըլլան քննադատութիւններ. ղեկավարութիւնը պէտք է հաշուի առնէ իրաւ քննադատութիւնները, որոնք անկասկած նախաքայլ են յառաջդիմութեան»:

«Կ'ըսուի, որ մեր կազմակերպութիւններուն եւ երիտասարդութեան միջեւ խզումին առաջքը կարելի է առնել, երբ արդիականացնենք մեր կառոյցները: Որքան ալ արդիականացնենք գանոնք, ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի ըլլայ, այնքան ատեն, որ ղեկավարութիւնը, հին ու նոր, կը գործեն կարծրատիպ մտայնութեամբ: Ուրեմն, խզումի հրամայականը եւ անոր բարուք լուծման ի խնդիր կատարուելիք ամէն առաջարկ եւ աշխատանք՝ կ'ենթադրէ ամէն բանէ առաջ մտայնութեան փոփոխութիւն, քարացած արժեքներու խորտակում միտքերու եւ գործելակերպի մէջ: Կարելի չէ սպասել ժամանակին, որ ինք լուծէ հարցերը, ինչպէս սովորութիւն ունինք յաճախ: Կարելի չէ հարցը թողուլ պատահականութեան: Գրեթէ մեր բոլոր հարցերուն պատճառը պէտք է փնտռել ամէն բանէ առաջ մեր ներքին կեանքին մէջ: Այդ բոլորին դարմանն ալ կը գտնուի մեր մէջ»:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ,
տնօրէն՝ «Խաչեր Գալուստեան» Մանկավարժական Կազմաւորման Կեդրոնի

Բ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
«ՎԱՀԷ ՄԷԹԵԱՆ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱՏՈՒՆ